

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуьх!**

Даггостехуниверситетдин общежитие Москвада кыле феи Вирироссиядин студентрин форумдин сергьятра аваз, "Студентрин лап хъсан общежитие" лишандик кваз тешкилай конкурсдин финалдиз акъатна, хабар гузва университетдин пресс-кьуллугъди.

Конкурсда 533 общежитиди иштиракна. Абурукай 70-даз финалдиз экъечун патал женг давамардай мумкинвал хъана. Ахпа комиссияди чпин общежитияр ва абур вилик тухунин программаяр раиждай 14 финалист тайинарна. Абурун жергедик ДГТУ-ни акатна. Ам вири Кеферпатан Кавказдай и конкурсда иштиракай тек са вуз я.

Пресс-кьуллугъдин делилралди, финалдиз акъатай университетри чпин общежитияр сифтедай выставкадин жуьреда раижна, гуьгьунлай и вузри студентрин общежитияр вилик тухунин стратегия ва гележегдин объектар цийи хъувунин барадай чпин теклифар агакьарна.

"ДГТУ-дикай конкурсдин призер хъанва ва адаз финалистдин Гуьрметдин диплом ганва. Идалайни гъейри, общежитидин студентрин советдив 25 агъзур манатдин сертификат вахкана.

1920 – йисалай акъатзава

N 52 (10645) хемис 25 – декабрь, 2014 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 10 манат

Владимир Путина журналистрин суалриз жавабар гана

Кризисдай экъечлуниз уьмуьрди мажбурда

18-декабрдиз РФ-дин Президент Владимир Путинан гьар йисан члехи пресс-конференция кыле фена. Ам 3 сятни 10 декьикьада давам хъана.

Йисан нетижайрикай сад лагъайди, виридалайни кар алайди, тлебии яз, экономикадиз талукъ делилар я. Гъилевай йисан 10 вацран вахтунда уьлкведин кьенепата продукция гьасилун санлай кьачурла, 0,7, мумкин, я, тахминан 0,6 процентдин артух хъана. Накъ чун кваллахдин рекъяй юлдашрихъ галаз санал кватл хъана, чна нетижаяр мадни тайиндаказ кьуна. Алишверишдин балансдин сальдо 13,3 миллиард доллардин артух хъана ва 148,4 миллиард доллардив агакьна.

Алатай йисуз са тлимил ара гайидалай гуьгьуниз промышленностдин производстводин ериш са тлимил кьван йигин хъана. Январдиз-октябрдиз ам хкаж хъуни 1,7 процент тешкилна. Бейкарвилин дережани винизди туш. Чина ам гьатта 5 процентдилай агъуз аватна. Алай вахтунда 5 процентдин, мумкин я, 5,1 процентдин дережада авайди яз гьисабиз жеда.

► 2-4

РД-дин муниципальный районрин ва шегьеррин округрин кылдерин Советдин заседание

Нетижаяр кьуна

22-декабрдиз Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипован регьбер-вилик кваз РД-дин муниципальный районрин ва шегьеррин округрин Советдин заседание кыле фена.

Месэлаяр веревирд авунив эгечдалди вилик Рамазан Абдулатипова Унцукул райондин руководство дегеш хъанвайдан ва Иса Нурмегамедов и муниципальный тешкилатдин кылин везифаяр тамарзавайди яз тайинарнавайдан гьакьиндай малумарна; гьа и вахтунда лап агъур макъамда райондин кыле хъайи Шамил Мегамедов маса кьуллугъдал тайинардайдини кьейдна.

"Инсандин пешекарвал ва гьилел михьвал - ибур республикадин руководство патал кылин делил я. Чун санал кваллахиз гьазур яз хьун герек я. Чина и кар патал бес кьадар мягкем командани арадал кьезва. Чна сада-садаз чин кьун тавуна, авай кимивилерни кьалурна, амма им и йисара кватл хъанвай "муьрхъукай" азад хьун патал чарасуз авуна кланзавай кар тир. И кардив гьавурда акьуналди эгечзавай ксари чпин кваллахдин кьайдаяр дегешарзава, абур командадик экечзава", - кьейдна Рамазан Абдулатипова.

Республикадин руководителди алатзавай йисуз хейлин крар бажармишиз алакьайдакай лагъана: "Уьлкведин Президентдин инициативадалди чна Культурадин йис кыле тухвана. Гьелбетда, республикадин Гьукуматдин тварцихъ наразивилин келимаярни тлимил лагъанач. Амма нетижаяр кьурла, зун культурадин министрдин, Гьукуматдин Председателдин Сад лагъай заместителдин, санлай министррин вири кабинетдин кваллахдилай рази яз амуькьна. Инсанар культурный политикадив, и хиле кваллах авунив эгечзавай тегьер дегеш хъанва. Экономикадин делилрикай рахайтла, алай йисуз абур, шазан кьван гзаф инанмишардай члехибур жедач, амма санлай

► 6

Дуьньядин культурайрин, динрин тарихдин музей

Дербентда ачухна

20-декабрдиз Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипова Дербентда дуьньядин культурайрин, динрин тарихдин музей ачухунин шадвилдин мярекатда иштиракна, хабар гана РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин кьуллугъдин ва информациядин управленидай.

Къейд авун лазим я хьи, Дагъустан вилик тухунин кар алай "Инсанвилдин капитал" проектдин сергьятра аваз и надир жуьредин музей тешкилуни теклиф Рамазан Абдулатипова вичи гайиди я. Культурадин цийи идара классический музейдин чешнедиз, гьа са вахтунда илимдин, просвещенидин кьадим Дербентдин чилел агъзур йисаралди яшамеш жезвай жуьреба-жуьре миллетрин ва жуьреба-жуьре динрал амалзавай ксарин хейлин несилрин культурадин тарихдин девлетлу ирс пропаганда ийидай мескендиз элкьуьн лазим я.

► 6

МЕДЕНИЯТ

Фестивалда "Алатрин музыка" номинациядай Мегьарамдхуьрун далдамчийрин "Шалбуздагъ" коллективди 1-чка кьуна. Райондин кыле авай ксари коллективдиз гьалибвал къазанмишун мубаракзава, мадни еке агалкьунар хьун алхишзава.

► 15

УЬМУЬР

Алуькьзавай цийи йис Рагъэкъечдай патан уьлквейрин календардай Цегьрен йис, мадни кьейдзавайвал, вили рангунин Кларасдин Цегьрен йис я. Тамам ихтиярра ам 2015-йисан февралдин вацран юкьварилай гьатда. Йис санлай кьачурла вири патарихъай хъсанди жеда.

► 19

Владимир Путина журналистрин суалриз жавабар гана

Кризисдай экъечлуниз уьмуьрди мажбурда

1

Агропромышленный комплекс вилек фин давам жезва. За фикирзавайвал, йисан не-тижаря вилив хвейила, и комплексдин продукция гьасилун артух хьуни 3,3 процент тешкилда. Квез чизвайвал, чна ци гьич садрани тахъай кьада - 104 миллион тонн техил кьватл хьувуна. Финансрин базарда гьалар пайгардик квачтлани, алай йисуз федеральный бюджет профицит аваз тукьурда, яни кьазанжияр чи харжийрилай 1,2 триллион манатдин гзаф жеда, имни ВВП-дин 1,9 процентдиз барабар делил я. Минфинди гьисабар кьун давамарзава, ик ятлани бюджетдин харжийрилай доходар гзаф жедайди кьин я.

Демографиядин жигьетдай гьалар хьсан патахъди дегиш хьун, гьелбетда, - им яшайшдиз талукь хиле йисан килин нетижа яз гьисабиз жеда. 10 вацран вахтунда агьалияр тлебидаказ 37,1 агъуз касдин артух хьана. Чина инсанар кьинин дережа агъуз аватзава, хазвайбурун кьада лагайтла, артух жезва. Им лап хьсан кар я ва ихьтин гьалар хуьн патал вири крар авун лазим я. Чна хивени кьурвал, дидевилин капиталдин индексация тухун давамарзава: 2014-йисуз а капитал 429408,5 манатдив агакьна.

Цлуд категориядин работникрин талукь яз мажбурдин барадай 2014-йис патал тайинар-навай дережайрив агакьна ва абурулай алудни авуна. Ихтилат квекай физватла, гьадан гьавурда куьн авазва. Рахун сифтени-сифте школайрин, алава образование гудай идарайрин педагогикай, социальный педагогикай, вузрин преподавателрикай, духтуррикай, медицинадин юкьван ва гьеччи дережадин кьуллугъчирикай, культурадидарайрин работникрикай физва. 2014-йисуз пенсия кьведра хкажна: 1-февралдилай - 6,5 процентдин, 1-апрелдилай - мад 1,7 процентдин.

Алай йисуз чна женгинин рекъай Яракьлу Кьуватрин мумкинвилер ва женгиниз абурун бажарагьлувал артухаруниз еке фикир ганва. Кьиле тухвай вири крарин тварар за кьадач, зун анжах яшайшдиз талукь делилдал акъвазда. 2014-йисуз оборонадин министрстводин 11700 кас аскервилин кьуллугъчирив гьамишалу гъ яз яшайшдин квалер агакьна. Кьуллугърихъ галаз алакьалу яшайшдин квалералди 15300 кас аскервилин кьуллугъчирив таьминарна. Им йис патал тайинар-навай дережайрив тамамвилелди агакьарна лагай члал я.

АЛАЙ ВАХТУНДА ЭКОНОМИКА АВАЙ ГЬАЛДИКАЙ

За гьисабзавайвал, кьенин йикъан кар алай месэла чи улкведин граждандри итиж ийизвай кьилин месэла экономика, милли валюта гьм гьалда аватла, идехъ галаз алакьалу яз яшайшдин хиле гьихьтин гьалар арадал кьведатла, гьадаз талукь месэла тирди чна вирида аннамиззава.

Зи гьисабрай, гьам Центральный банкди, гьам Гьукуматди арадал атанвай гьалар тамамдаказ вилив хувъвай серенжемар кьабулзава. Серенжемар вахтунда кьабулуниз, абурун еридиз талукь яз гьукуматдизни, центробанкдизни гудай суалар авазва. Амма, санлай кьачурла, кваллах гьакьикъатда авай шартлар тамамвилелди вилив хуьналди, дуьз терефдихъ тухузва.

Кьецепатан улквейрин валютадин кьимет накъ, кье агъуз аватна ва милли валютадин - манатдин - кьимет хкаж хьана. За умуд кутазвайвал, ихьтин гьал амуькда. Им мумкин кар яни? Мумкин кар я. Нафтлалди кьимет мадни агъуз хьун мумкин яни ва ида чи милли валютадиз, акл хьайила, талукь тирвал, пул кьиметдай аватуни кваз амай маса делилризни таьсирдани? Эхъ, таьсир авун мумкин я.

Идахъ галаз алакьалу яз чун вуч ийиз кьвачин жезва? Чун чпикай чна, рикел хкин, 2008-йисуз бес кьадаг агалкьунралди мен-

фят кьачур серенжемрикай менфят кьачур кьвачин жезва.

И дуьшуйшда чпиз гьакьикъатдани игътияж авай ксариз куьмек гунал фикир желб авун, яшайшдин месэлайрай чна пландик кутур делилар дегишар тавуна хуьн, заз кьейд ийиз кланзава, абур хуьн герек я. Инал, гьелбетда, зи фикирда сифтени-сифте пенсияр, бюджетникрин мажбур ава. Чна, жувахъ авай вири резервийрихъ далу акалуналди, яшайшдин жигьетдай чи вири мажбурнамайр кьилиз акъудда.

РИКЕЛ ХКИН: Центральный банкдин резервийр 419 миллиард доллардиз барабар я. Центральный банк абур гьакл вара-зара ийиз кьвачин жезвач, адахъ а такьатар дуьздаказ ишлемишунин фикир ава. Гьукуматдин резервийр, ФНБ (Гьукуматдин резервдин фонд) алай йисуз тахминан 2,4 -2,5 триллион) манатдин артух хьана. Резервийрин умуми кьада 8,4 триллион манатдиз барабар я. И резервийрихъ далу акалуналди, зун инанмиш тирвал, чавай яшайшдин асул месэляр секиндаказ гьализ жеда. Гьукуматдин председател чи лап члехи компаниярин руководителрихъ галаз гуьруьшмиш хьана. Чаз акъвазвайвал, тайин тир нетижа кьазанмишиз хьана. Гьелбетда, абурукай хейлибуру кредитрай чпел алай буржар вахкун, чпин компанияр авай гьалдин патахъай фагьум-фикир авун герек жеда.

Жергедин ватандашди хьиз, компанидини, клевера гьатай юкьуз ишлемишда лагьана, са вуч ятлани гьикл саламатдиз хуьдатла, далдаламишдатла, гьадакай фикирзавайди я. Экономикадин жигьетдай ик кьиле тухун дуьз жезвай кар яни? Экономикадин логика вилив хвейитла, ваь. Амма ик ятлани компанияри а кар ийизва. Чаз исятда акавазвайвал, санлай кьачурла, нетижа арадал кьезва, ахьтин краривай кьерех жезва.

Гьукуматдин рекъай маса серенжемарни кьабулна кланда. Инал зи фикирда авайди вуч я? Мисал яз, сифтени-сифте пул кьиметдай аватунихъ галаз женг члугун - им Центральный банкдин везифа я. Амма чпиз фикир гана кланзавай са бязи крар ава. Чна идан патахъай рахунар авурди я, и кардикай за гьукуматдихъ галаз гуьруьшмиш хьайи члавузни ачухдаказ лагайди я. Мисал яз ихтилат бензиндин кьиметрикай, недай суьрсетдин продуктрин кьиметдикай физва - и месэладал машгул хьана кланда. Ни, гьикл критика авуртлани, арадал атанвай шартлара и месэладал машгул хьун, вични лап мукьувай машгул хьун герек кьезва.

Шей гьасилзавайбурухъ, базардин иштиракчийрихъ галаз, алишверидин кьурулушрихъ, шейэр кура-кура маса гузвайбурухъ ва чина базар хейлин дережада чпин монополиядиз элкьурнавай нафтлалдин компаниярихъ галаз гьар юкьуз, гьар гьафтада гуьруьшмиш хьана кланда; ФАС-ди лазим гьалда кваллах тухун герек я.

И серенжемар саналди, коллективнидаказ, фагьум фикирна кьиле тухун лазим я. И члавуз, гьелбетда, Центральный банкдин ва я тахъайтла Гьукуматдин анжах гьабурин векилвилерик акатзавай месэлайрик кьаришмиш хьана виже кьведач. Ик ятлани, кваллах алакьалу авун ва вични вахтунда кьиле тухун герек я. Гьавилай, гьелбетда, Набиулладиз басрухар гуз жеда, амма Центробанкди тухузвай политика, санлай кьачурла, гьакьикъат вилив хувъвайди тирди рикелай рахьурна виже кьведач. Уьлкведа экономикадин жигьетдай арадал атанвай гьаларай жавабдарвал тек са Центральный банкдин хиве гьатзавач.

РАГЬАКИДАЙ ПАТАХЪ ГАЛАЗ ХУЪЗВАЙ АЛАКЪАЙРА ЦИЙИ ЦЛАРИКАЙ

Кьуне инал Берлиндин цал чклайдакай лагьанай. Гила лагайтла, чаз са гьихьтин ятлани цийи цлар жажзавайди акъваза. За и суалдиз исятда жаваб гуда ва, за умуд кутазвайвал, куьн захъ галаз рази жеда. Чаз и кар

гила сифте яз акъвазвайди туш, куьн Германиядин, Европада рекъай пешекар я эхир. Берлиндин цал чукурлайдала гуьгьуьниз чаз Рагъэкъечдай патахъ НАТО геьгеншар тийидайдакай лагьаначирни бес? Амма ам геьгеншарунин кваллахдив энгел тавуна эгечна. Геьгеншарунин кьве лепе арадал атана. Бес им цал тушни? Дугьри я, бинеяр яна цал хкажнач, им виртуальный цал я, ятлани ам хкажиз гатлумна. Чи сергьятрин патарив гвай ПРО-дин система - им вуч зат я? Бес им цал тушни?

Квез вуч аватла чидани, садни акъвазвач. Дуьньядин улквейрин алакьайра алай вахтунда виридалайни хци месэла гьа идакай ибарат я. Чи амадагар акъвазвач. Абуру чеб гьалибчир яз, гила чеб империя яз, амай-буру чпин гьилибанар яз ва мадни басрух хугун герек яз гьисабна. Идан патахъай за жуван Чарче гьеле лагьанай: месэла гьа идакай ибарат я. Чна Европада, санлай дуьньяда сад-садавай кьакьуддай гьич са жуьредин сергьятвилерни авачиз саналди кваллахун патал гьикьван алахъунар авунатлани, теклифар ганатлани, цлар эцигунин кваллах акъвазвач.

За фикирзавайвал, малум тир кризисдин гьалариз, гьа гьисабдай Украинада арадал атанвай гьалариз талукь яз чна кьунвай бес кьадаг кьели рекъи чи амадагар виридалайни дуьз рехъ ахьтин цлар эцигун акъвазарунин, виридан гуманитарный майдан, хатасузвиле ва экономикадин жигьетдай азад майдан арадал гьуьни рехъ тирдан гьавурда гьатунал гьун герек я.

ЭКОНОМИКАДА КЬИЛЕ ФИЗВАЙ КРАРИН СЕБЕБРИКАЙ

Им Крымдин патахъай кьисас вахчун туш. Им, дуьздаказ лагайтла, миллет яз, цивилизация, государство яз, чаз тлебидаказ жуь хуьз клан хуьнай чна гузвай гьакь я. За идан гьавурда твада. За НТВ-дай тир куь юлдашдин суалдиз жаваб гудайла, гьеле лагайвал, Берлиндин цал чукурлайдала, Советрин Союз чклайдала гуьгьуьниз - Чарче за идан патахъайни лагайди я - чун чи амадагар вилик ачухдаказ экъечна. Чаз вуч акуна? Кеферпата Кавказда ачухдаказ терроризмдин тереф тамамвилелди хуьн. Эхъ, ачухдаказ тереф хуьн. Амадагар бес ик эгечдайди яни? Исятда зун месэладин вири терефрал акъваздач. Амма им гьакьикъат я, и кардикай виридаз чизва. Гьар са месэладай чна вуч ийиз хьайитлани, чун чаз акси экъечлуни ва чахъ галаз женг члугунин гьаларал расалмиш жезва.

Ша чна улкве 2014-йисан Олимпиададиз гьикл гьазур хьанатла, гьа кар рикел хкин. Нейнки чи спортдал рикл алайбуру патал, гьакьни вири дуьньяда спортдал рикл алайбуру патал сувар кьурмишдайвал, чна и кваллах еке ашкъи - гьевесдалди авунай. Им ашкъа кар я эхир. Олимпиададиз гьазурвал акунин кваллах, Олимпиада вич кьиле физвай гьал вилляй вегьин патал ачухдаказ, чпин патахъай меслятарнавай, тешпигъ авачир хьтин чалишмишвилер авуна. Им ашкъа кар я. Ик вучиз авурди я, им низ герекзавай кар тир? Суалар мадни гуз жеда.

Квез чизвайвал, за Валдайдин клуб лугудай чкада мисал гьанай ва чи виридалайни гзаф чир жезвай ярж - вичин тайга хуьзвай сев - рикел хканай. Кардин макьсад квекай ибарат ятла чидани квез? Ихьтин гекьигунар авун давамарайтла, бязи вахтара зи кьилизни ихьтин фикир кьезва: белки, чи мишкандиз тайга тирвал цуьруньгьрин гуьгьуьна гьат тавуна, яр-емиш, вирт нез, секиндиз ацу-кьайтла хьсан я жеде. Акл хьайитла, белки, ам секиндиз тан? Секиндиз тадайди туш. Вучиз лагайтла, гьамиша ам зунжурда туна хуьз алахъда. Зунжурда тваз алакьайвалди, адан кьирер, кьармахар ялна акъудда. Кьенин юкьуз гьавурда гьатзавайвал, ибуру ядерный гьукумдин вилик пад кьадай кьуватар лагай члал я. Аллагьди яргъазрай, кьирер ва кьармахар ялна акъудиз хьайитла, мишкани герек

РА.ЮСУФОВАН гьакьиндай

Дагьустан Республикадин Кьилин УКАЗ

1. ЮСУФОВ Раюдин Айдакъадиевич, вич алай кьуллугъдикай азад авуналди, Дагьустан Республикадин Гьукуматдин Председателдин заместителвиле, Дагьустан Республикадин экономикадин ва территорияр вилик тухунин министрвиле тайинарив.

2. И Указ вичел кьул члугур йикъалай кьуватда гьатзава.

Дагьустан Республикадин Кьил Р.АБДУЛАТИПОВ

Махачкъала шегьер,
2014-йисан 19-декабрь, № 283.

ЮСУФОВ Раюдин Айдакъадиевич 1967-йисан 9-майдиз Хив райондин Вилин Яракрин хуьре дидедиз хьана.

1991-йисуз, Советрин Армиядин жергеяра кьуллугъна куьтягьайдала гуьгьуьниз, ада Москвадин идара ийидай государстводин академия куьтягьна ва сад лагай категориядин пешекар яз кваллахиз башламишна. Ахпа ам РД-дин агьалияр кар-кеспидик кутунин ва зегьметдин рекъай Госкомитетдин отделдин килин пешекардин, начальникдин кьуллугърал хьана.

1993-йисалай 2003-йисалди ам РД-дин Государстводин Советдин ва Гьукуматдин Администрациядин экономикадин отделдин консультант, заведующийдин заместитель, отделдин заведующий тир.

2003-йисалай 2004-йисалди ада РД-дин Государстводин Советдин ва Гьукуматдин Администрациядин руководителдин везифаяр тамарнай; 2004-йисалай 2007-йисалди ам РД-дин Счетный палатадин Аппаратдин руководитель тир.

2007-йисалай 2008-йисалди ада РД-дин Халкъдин Собранидин Аппаратдин руководителдин заместителвиле, РД-дин Президентдин ва Гьукуматдин Администрациядин руководителдин заместителдин везифаяр тамамарна.

2008-йисалай 2009-йисалди ам РД-дин государстводин хусусят идара авунин рекъай Агентстводин руководител тир.

2009-йисалай 2010-йисалди ам РД-дин государстводин хусусят идара авунин рекъай министрдин кьуллугъдал хьана.

2010-йисалай ада РД-дин Президентдин Контрольно-финансовый управленидин начальникдин везифаяр тамамарна.

2013-йисалай ам РД-дин экономикадин ва территорияр вилик тухунин министр яз хьана.

Ам экономикадин илимрин кандидат я. Адаз "Дагьустан Республикадин лайихлу экономист" ва "Россиядин Федерациядин лайихлу экономист" лагай гьуьрметдин тварар ганва.

Эвленмиш хьанва. Кьуд велелд тербияламишзава.

Владимир Путина журналистрин суалриз жавабар гана

Кризисдай экъечлуниз уьмуьрди мажбурда

амукдач, тайгадални гьасятда чпин пац эцигда.

Вичин сан-гьисаб авачир кван девлетарни галаз вири Сибирь Россиядинди хьун - им гьахьсуз кар тирдан патахъай чаз шумудни садра саки официальный ксарин мецелай ван хъана эхир. Гьик гьахьсуз кар я? Мексикадивай Техас къахьдун - им гьахьлу кар яни? Жуван хсуси накъварал чна майишат кыле тухузвайла, им гьахьсуз кар яз гьисабзава. Чил идаз-адаз пайна кланда лугъузва, ахпа къармахар ва клирер акъудайдалай гьугъуниз, сев ерли герек яз амуькдач. Адакай са аюх ийида, вири гьа идалди кутьгъ жеда. Гьак хъайила кар Крымдал алач. Кар чна чи кылдинвал, жуван аслу туширвал ва яшамш хьун патал жуван ихтияр хуьнал ала, вири и крар чна аннамишун лазим я.

УКРАИНАДА ГЪАЛАР КЪАЙДАДИК КУХТУНИН МУМКИНВИЛЕРКАЙ

Чун кризис са мус ятлани арадай акъудун лазим я лагъай фикирдал бинеламиш жезва. И кар гьикъван фад авуртла, гьахьван хъсан я. Им сад лагъайди.

Къвед лагъайди. Кризис басрух гуналди ваъ, - кар экономикадин жигъетдай гьалкъада туналди, я тахъайтла яраклу къуватар ишлемишуналди басрух гунал алач - политический такъатралди арадай акъудун лазим я. Чна, гьелбетда, инсанриз кумекар гуда. И кар чна исятдани ийизва. Къез чизвайвал, чна цуд лагъай гуманитарный конвой рекъе тунва. Амма чун, гьар гьик ятлани, международный праводин асул-дибдин принципрал ва инсанриз чпин къадар-къисмет чпи тайинардай ихтияр хуьнални бинеламиш хьун герек я.

Ислягъвал гуьнгуьна хтун, месэлаяр политический такъатралди гьалун герек тирдакай за дуьшуьшдай лагъанвайди туш, ибур гьаклан кьурю гафар туш. Чун политикадин жигъетдай умуми майдан арадал хун лазим тирдални бинеламиш жезва. А майдан гьихтинди жедатла, гьадакай исятда лугъуз хьун четин я, амма, за гьисабзавайвал, ам арадал хкиз чалишмиш хъана кланда. И кар ийиз къве терефни чалишмиш хьун герек я. Вилик акъвазнавай месэла гьа идаха галаз алакълуду я: гьахькъатдани къве терефни чалишмиш хьун герек я. Украинадин кьиблединни рагъэкъечдай патаз яшамш жезвай инсанриз гьуьрметна кланда. Экономикадин жигъетдай алакълар гуьнгуьна хтун герек я.

Малум тирвал, Украинадин электроэнергетикадин хейлин паюни Донбассдин цивинрал кваллахзавайди я. Амма а цивинар гилани маса къачузвач. Горнякар а цивинар агаруни меслятдал гьун патал чавай Украинадин кьиблединни рагъэкъечдай патаз, Донбассдин басрух гун тлалабна. Чна и кар авуна, амма цивин гилани маса къачузвач. Вучиз? Вучиз лагъайтла вири банкар агалнава, цивиндин гьакъи гуз жезвач. Заз кваллахдин рекъай юлдаши виликан юкъуз ик лагъана: "Эхъ, чун гьакъи гуз гьазур я, чна цивиндин гьакъи тир пул виликамаз счестриз янава". Гьугъуьнлай заз малум хъайивал, виликамаз ган

вай гьич са пулни авайди туш. Пул гуя горнякарин карточкайриз янавалдай, амма карточкаяр кардик квач. Гьар са месэладай гьа ихтин гьалар арадал къевезва. Амма гьик ятлани, месэла ислягъвилини такъатралди къайдадик кухтунилай гьейри маса рехъ авайди туш.

ВАЛЮТАДИХЪ ГАЛАЗ АЛАКЪАЛУ АЛВЕРЧИЙРИКАЙ

Алверчийр лугъудайбурукай са къве келима рахан. Валютадин базарда алверчийр кардик хьун - им уголовно-правовой метлебдин келима туш. Абурун арада къецепатан уьлквейрай тир ксар - валютадин базардин иштиракчийр, жуьреба-жуьре фондар аваз хьун мумкин я, абур Россиядин базарда кардик ква ва абуру бес къадар активдаказ кваллахзава. Абурун арада чи компаниярни хьун мумкин я. За лап гьа сифтедилай лагъ-

чавай здравоохраненидин хиле гьалар хъсанарун гуьзлемишзава. Эхъ, эвелни-эвел муьштерийрикай, гражданицай фикир авун лазим я. Гражданир чпи вуч лугъузва? Гьикъван чалишмишвилер ийизватлани, абур здравоохранение авай гьалдилай рази туш. Чна ик вучиз жезвайди ятла, гьа кардай кыл акъудун ва гьалар хъсанарун патал вуч авун лазим ятла тайинарун герек я.

Москвадин властри вуч авунатла, гьа кардиз за исятда къимет гудач. Абуру чпин кваллах, чпин векилвилерин сергьятра аваз кыле тухвана. Чна чи здравоохранение еке харжийр акъатзавайди, амма са акъван менфят тагузвайди тирдакай лугъузва. Чина стационарра гзаф дуьшуьшра койкаяр азарлу сагарун патал ваъ, иллаки зулунни хуьтуьн девирда пациентрин сагъламвал мягъкемарун патал ишлемишзава. Аквар гьаларай, имни пис кар туш. Амма койкаяр и кар патал тайинарнавайди туш. Чна медицинадин рекъай гузвай куьмек виниз тир технологийрал бинелувилин дережа хкажун герек я. Хъсан клиникайра, гаф кватай чкадал лугъун, чинани, и кар ийизва. Кьуд-вад юкъуз са кас стационарда койкадал алаз жезва. Адаз талукъ яз терапиядин таъсирлу серенжемар къабулзава. Гьугъуьнлай лагъайтла, ам амбулаторный къайдада эхирдал кван сагъар хъийизва. Чина койкайрал къаткурзавай вахт гьикъванди жезва? Заз инал ягъалмиш жез кичезва, амма койкайрал юкъван гьисабдай кечирмишзавайди 4-5 югъ туш. Идалай хейлин гзаф я. Идалайни гьейри, Москвадин властри гьисабзавайвал, за ахтармишнавач, амма абуру гьисабзавайвал, Москвада койкайрин фонд лазим тирдалай 30 процентдин чехиди я.

И кардай, гьелбетда, кыл акъудун герек я. Вучиз? Вучиз лагъайтла, вири гьа авайвал туртла, чилин гьакъи, электрикдин экуьнин гьакъи, чимивал хуьнин гьакъи гун лазим я. Ибур менфятсуз харжийр я. А пулар инсанар сагъарун патал ваъ, менфятсуз гьар йикъан харжийрин гьакъи гун патал серфзава. И пул гузвай куьмекдин ери хкажун патал, больницаярни поликлиникайр алай аямдин тадаракралди таъминарун, медицинадин къуллугъчийр гьазурун патал серф авунатла, хъсан тир. Исятда зун Москвадин властрдин гьерекатрикай ваъ, здравоохраненидин реформадив санлай эгечизвай тегьердикай рахазва. Амма эхиримжи вахтара Москвадин властри авунвай крар, зи гьисабрай, санлай къачурла, дуьзбур я. Сад лагъайди, абуру медицинадин къуллугъчийрихъ галаз рахунар башламишна. Къвед лагъайди, абуру азад жезвай духтурриз алава яз эвездин пулар хгунин кьарар къабулна: пешекар духтурриз абурун выходной пособидал алава яз абуру, эгер зун ягъалмиш туштла, 500 агъзур манат, юкъван медратникриз - 300 агъзур манат, гьвечи медратникриз 200 агъзур манат хгъува. Идалайни гьейри, пешекардин чирвилер хкаждай программа гьазурзава. Абурувай шегьердин бюджетдин гьисабдай 2-3 вацралай къве йисал агакъдалди муьдатда чпин чирвилер хкажиз жеда. Гьелбетда, шегьердин властри гележегда ни, гьина ва гьихтин ерида аваз кваллахдатла, гьадан патахъай фагъум-фикир авун лазим я. И кваллах медицинадин общественностдивай къахъатнаваз авуна виже къведач. За лап къевелай умуд кутазвайвал, Москвадин властри кваллах гьа и тегьерда, зиян тагудайвал, лап муькуфдивди кыле тухуда.

ЧЕЧНЯДИКАЙ ВА ЗАКОНРАЛ АМАЛ АВУНИКАЙ

Къадирова террористрин муькъва-къилириз талукъ яз, абурун яшайишдин квалериз, абур республикадай гужуналди акъудуниз талукъ яз лагъай келимайриз баян гун. Къез чизвайвал, гьелбетда (инал захъ месэладив эгечлуни са рекъелай гьейри маса гьич са

Кваллахдив эгечина

Къагьриман ИБРАГЪИМОВ

Дербент шегьердин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гайивал, шегьердин Общественный палатадин сад лагъай пленарный заседание кыле фена.

Адан кваллахда Дербент шегьердин кыл Имам Яралиева, шегьердин депутатрин Собранидин председатель Мавсум Рагъимова, къанун-къайда хуьдай органрин, общественный ва жегьилрин тешкилатрин, динрин векилри иштиракна. Заседание ачухуналди, И. Яралиева эхиримжи вахтунда общественность шегьерда кыле физвай дегишвилерин патахъай гьавурда авайди къейдна.

- Чаз Дагъустан Республикадин ва Кеферпатан Кавказдин Федеральный округдин руководстводин патай куьмек ава, - давамарна ада. - СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай векил Сергей Меликов вич Дербентдиз атана, вучиз лагъайтла, юбилей жедалди шегьердин вилик акъвазнавай кван члехи месэлаяр лап тлмил вахт амуькуниз килигна, куьмек галачиз гьалун намуькин я. Чаз шегьерэглийрини чи уьмуьр хъсан патахъди дегиш хуьник, михьивал ва къайда таъминаруни хушвилелди чпин пай кутуна.

Администрациядин кыли Общественный палатадин членар вичи гьамиша куьмек гудайдахъ инанмишарна ва Общественный палатадин членрин теклификай кваллахда менфят къачудайдакай лагъана.

Шегьердин депутатрин Собранидин патай рахай М.Рагъимова Общественный палатадин членарвиле хкажун тебрик авуналди, абуруз сагъламвал ва кваллахда агалкъунар хьун алхишна.

Пленарный заседанидал шегьердин Общественный палатадин председателвиле Владимир Крылов ва адан заместителарвиле Нариман Рамазанов, Петр Малинский ва Сейран Рагъимов хяна.

Хатасузвили серенжемар

17-декабрдиз Дербентдин кыл Имам Яралиева шегьердин терроризмдиз акси комиссиядин заседание кыле тухвана, хабар гузва администрациядин пресс-къуллугъди.

Анал пуд месэладиз килигна: Цийи йисан сувар кыле тухузвай йикъара терактриз рехъ тагунин, абурун вилик пад кьунин ва хатасузвал хуьн патал кыле тухуз къабулзавай серенжемарин; 2013-2016-йисара экстремизмдизни терроризмдиз акси яз кыле тухузвай комплексный программа гьалуни; 2015-йис патал шегьердин АТК-дин кваллахдин план тестикаруни.

Россиядин МВД-дин Дербентда авай отделдин начальникдин вецифаяр тамамарзавай Л.Аваеван докладдихъ яб акалуналди, шегьердин кыли къанун-къайда хуьдай кьурулушрин руководителрин фикир адетдинди тушир дин кыле тухузвайбуру четда тунин документар ерилудаказ гьазурунал желбна. И.Яралиева, администрациядин

Владимир Путина журналистрин суалриз жавабар гана

Кризисдай экъечлуниз уьмуьрди мажбурда

1-3 ◀

жуьредин рехъни авач), Россияда вирибуру чи уьлкведа къуватда авай законрал амал авун лазим я. Суддалди тахсирлу яз гьисаб тавунмаз гьич са касни тахсирлу яз гьисабиз жедач. Им сад лагаьди.

Къвед лагаьдини. Уьмуьр чна фикирзавайдалай гзаф муракабди ва гзаф терефринди тирдакай за гьеле лагъанай. За квез терроризмдиз акси подразделенийрин кьвалахдин тежрибадай лугъун лазим я, адет яз, за лугъузвайди туш - исятда зи фикирда вуч аватла, гьа кардиз за баян гуда. Къайда яз, терактар ийизвай ксарин мукъва-кьилийриз и кар чизвайди я, гьич тахъайтла лап чехи пай дуьшуьшра и кар чизвайди я. Амма ида гьич садазни, гьа гьисабдай Чечнядин руководителдизни суд жедалди вилик жазаяр гунир серенжемар къабулдай ихтияр гузвайди туш. Инал зун квехъ галаз тамамвилелди рази я. Идалайни гьейри, къанун-къайда хуьдай талукъ тир органри алай вахтунда и дуьшуьшдиз талукъ яз сифтедин ахтармишун кьиле тухузва. Квалериз цаяр ягаьбуур, террористрин мукъва-кьилияр терг авурбуур вужар ятла, гьа кардай кьил акъудун лазим я, вучиз лагаьйтла а ксарин чинрал маскаяр алай.

Р.Къадирова вичин рахунар туьнт хъайила авурбуур хъунни мумкин я. Идакай лагаьйтла, са низ ятлани менфят къачуз кьан хъунни мумкин я. Ихътин дуьшуьшра дарихвилер къалурун, за гьисабзавайвал, гъавурда акъадай кар я, вучиз лагаьйтла и теракт кьиле тухудай члавуз Чечняда 14 милиционер телеф хъана. Вири крар ДПС-дин къуллугъчи яна кьинилай башламыш хъана. Абуур женг, акъунар кьиле физвай члавуз ваъ, гьакъ бей-хабардиз алчахвилелди гуьллеламишна. Гуьгуьнлай мад гзаф къадар ксар, санлай 14 кас телефон хъана, хирер хъайибурун къадар 38 касдив агакьна, абурун арада залан хирер хъанвайбуруни ава.

Квез чизвайвал, гуьгуьнлай агъзурралди инсанар митингдиз экъечна. Ихътин шартлара, гьелбетда, республикадин руководителди туьнтвал квай тайин тир келимаярни лагъана. Зун инанмиш тирвал, ахътин жуьредин рахунар авун инсанри гуьзлемишнавай, амма руководителдиз и кар ийидай ихтияр авачир. Вири и фактар ахтармишун лап дуьз кар жедач. За тикрарзава, ачух малуматар гудайдалай вилик, гуьгуьналлаз гьерекадар, гьа гьисабдай квалер терг авунин гьерекадарни кьиле тухудалди вилик гьакъикъатдани вуч хъанвайди ятла, гьа кар ахтармишна тайинарун лазим тир. Белки арадал атай гьаларикай са ни ятлани менфят къачуна, и нагъакъан крар авуна жеди, белки, кардин гьакъикъат масад я жеди. Къанун-къайда хуьдай талукъ тир органри талукъ тир серенжемарни къабулун герек жедай. Идахъ галаз сад хъиз, и кар квезни хъсандиз чизва, гьайиф члуьналди лугъудани, тахъайтла бахтунай хъиз, лугъудани, чидач, амма дуьньяда террордихъ галаз женг члуьгунин практикада ахътин къайдаяр ишлемишзавайди я, абуур Израилда лап активнидаказ ишлемишзава. Вири гьа идалди куьтгъ жезвач. Кар Израилдал алач. Алай вахтунда чун шагъидар хъанвайвал, Сад Хъанвай Штатра 11-сентябрдиль гьуьгуьниз азабар гунир къайда райжнава. Идаз гьикъ баянар гуз жедач? Идалайни гьейри, а азабар гунир къайдаяр неинки ачухдаказ ишлемишзава. Ахътин азабар гунир къайдайрикай менфят къачунин методикани туькьлуьрнава. Гьакъ хъайила уьмуьр четинди ва гзаф терефринди я, амма чна закондал амал авун лазим я, и барадай зун квехъ галаз рази я. Эгер чун закондин сергъятрай кьерехдиз экъечлайтла, ида чун кьармакьаришдин гьаларал расалмиш хъунал гьидач. Чна винидихъ лагъанвай фактари талукъ яз силсис тухуда ва тайин тир серенжемар къабулда.

КАПИТАЛДИЗ МЕНЕФИС МАЛУМАРУНИКАЙ

Чаз уьлкведиз гьикъван капитал хкунин планар ава? Чна гьич са жуьредин планарни туькьлуьрзавач. Месэла капитал чиниз элкьвена хкуниз талукъди туш. Им гуж гъалиб авунин серенжем туш. Месэла ачухдаказ кардик хъуниз талукъди я. Эгер бизнесдиз пул, эменни къецепатан уьлквейра таз кланзаватла, къуй турай. Месэла а пул, эменни раиж авуниз, ина абурун патахъай малумаруниз ва абуур ина регистрация авуниз талукъди я. Виридалайни кар алайди гьа и месэла я. Заз и кардин гъавурдани гъатна кланзава.

Къвед лагаьди. Механизмайрин заминвилерин барадай гьич са жуьрединни къанунсузвилериз рехъ гун тавунал за жуван патай гуьзчивалда. Заз кваллахдин рекъяй жуван юлдашар, гьа гьисабдай къанун-къайда хуьдай органрай тир юлдашар тагъкимариз кланзава: инал за исятда лагаьй принцип члуьрайбуруз талукъ яз чна лап кьели серенжемар къабулда. Эхирни филтрайриз талукъ яз са кьве келима лугъун: за гьисабзавайвал, гьич са жуьредин филтрайри кардик кутунин лазимвал авач. Чиниз хквез, ина регистрация ийиз, чпин капитал раиж ийиз кланзавай вирибуруз ахътин ихтияр гун лазим я. Малдевлет криминальный жуьрединди хъуникай рахайтла, виликамаз тахсир кутун тавунин къайда кардик квайди я, идан патахъай за гьеле лагъанай. Маса гьич са жуьредин манйивилерни арадал татайтла, вири пул, малдевлет раижнавайди яз гьисабиз жедач.

Механизмайрикайни хълагъин. Абуур гьелелиг пайгардик кутунвач. Идан патахъай фагъум-фикир авун герек я, Гьукуматди и жиъетдай алай вахтунда кваллахзава. За гьисабзавайвал, неинки офшорра авай эменни, гьакъни Россиядин вичин къенепата са гьихътин ятлани фашал фирмайрин, мукъва-кьилийрин тварцихъ кьенвай, цийи кьилелай кхъин хъувунвай, кьевирнавай эменни раиж авун лазим я. Вирибуру вуч нинди ятла, гьадан патахъай са сеферда малумарун, ахпа и чин акъална, виликди фин герек я.

ХУЬРУЪН МАЙИШАТДИН МУМКИНВИЛЕРИКАЙ

Алай аямдин шартлара кваллахун четин акъвазавайдан патахъай хуьруьн майишатдин векилли къалурзавай секинсузвилдин гъавурда зун, са шакни алачиз, акъазва. Идахъ галаз сад хъиз, къенепатан базар чи уьлкведиз продукция гьасилзавайбуур патал михъи авуни хуьруьн майишат вилик тухудай алава чехи мумкинвилер арадал гьидач лугъуз гьисабзавайбурун умудлувилихъ галаз шериквал къалур тавуна жедач.

Кадрийрикай рахайтла, гьелбетда, идан патахъай виликамаз фагъум-фикир авун лазим я, государстводи идан патахъай фикир ийизва. И кар юкьван дережадин пешекадар, вини дережадин пешекадар гъазуруниз талукъ я. Кадрийрин барадай и мумкинвилерикай менфят къачуна кланда. Чахъ хуьруьн майишатдин рекъяй пешекадар гъазурзавай лап вижевай, тарифдай хътин высший ва юкьван учебный заведенияр ава. Чина хуьруьн майишатдин академия чехи академиядик экъеч хъувунва. За кьивелай умудлувал къалурзавайвал, ида Россиядин экономикадин и лап важиблу хел патални хъсан нетижа гуда.

Вири и крариллай гьейри, идан патахъай чун Гьукуматдин Председателдихъ галаз рахана, Гьукуматди къведай йисуз хуьруьн майишатдиз алава яз саки 20 миллиард манатдин такъатар чара авунин кьарар къабулна, хуьруьн майишатдив куьмек яз, жуьребажуьре рекъерай тахминан 200 миллиард манатдин пулар агакьда. За умуд кутазвайвал, аграрийри и кар гьисса. Чаз, гьелбетда, рекорддин - 104 миллион тондин бегъер маса гунир нетижада жедай пулдин такъатар хуьруьн майишатдин продукция гьасилзавайбу-

рув агакьун, а пул арачивилин са гьихътин ятлани юкьван къурулушдин гьиле гъатна амукъ тавун патал серенжемар къабулун лап важиблу я.

Кадрийрин патахъай вуч лугъуз жедач? Вахтунда абуур желб авун герек я. Чина суьсетдин товарин кьиметар тлебидаказ, бязи чкайра лагаьйтла, тлеби себебар авачиз, гьар гьикъ ятлани хкаж жезва. Муштери патал им, гьелбетда, са акъван хъсан кар туш, амма хуьруьн майишатдин продукция гьасилзавайбуур патал ида мумкинвилер ачухзава. За умуд кутазвайвал, и мумкинвилерикай вирибуру менфят къачуда.

КВАЛАХДИН РЕКЪЯЙ ЮЛДАШРИКАЙ ВА ЧИНОВНИКРИКАЙ

Зи къваллав гвай чиновникрин патахъай лугъун: зи къваллав жуваз мукъва авунвай чиновникрай гвайди туш ва, умуд кутазвайвал, гьич садрани жени ийидач. Абуур вири кваллахдин рекъяй зи юлдашар я. Амма зун абурукай гьич садахъ галазни лап мукъувай алакьаяр хуьз алахъзавач ва и кар ийиз квалчинни жезвач. Государстводи тайинарнай, дуьзгуьндаказ кьилиз акъудна кланзавай везифа авайди я ва жуван майилар аваз са нихъ галаз ятлани мукъувай алакьаяр хуьн - им гьакъикъатда мумкин кар туш. И кар за фадлай аннамишна, зун и кардин гъавурда гъатна, гъавилляй зун вирибурухъ галаз арада тайин тир мензил хуьз, амма ниятар кьени яз, инсанрин хиве гъуззавай жавабдарвал тамамвилелди аннамишуналди кваллахиз алахъзава. Гьелбетда, и чиновникриз датлана басрухар гуз жедач, амма абуру менфятлу-даказ кваллахунилай миллионралди чи граждандрин къадар-къисмет, яшайишдин ва экономикадин жигъетдай абуру чпи-чеп гьиссзавай гьал аслу тирди рикеллай ракъурна виже къведач. Са нин ятлани гьерекадар, лугъудайвал, къадарсуз са пад ягъунин лишанар малум жезвани? Аквар гьаларай, жезва. Ибуру гъамиша ва вирина жезвай крар я. И кардал дикъетдалди гуьзчивална кланда. Эгер масовый информациядин такъатри и кардал фикир желб авуртла, им къадарсуз са пад ягъунин вири жуьрейрин дуьшуьшрихъ, гьа гьисабдай оппозициядихъ галаз хуьзвай алакьайрани, женг члуьгваз жедай виридалайни хъсан къайда я. Оппозициядик квай са бязи ксарин тварар куьне инал къунай.

Гъар садаз са месэладин патахъай вичин хуси фикир жедай ихтияр ава. Гъар садаз вичи къунвай рехъ гьихътинди ятла раиждай ихтияр ава. Амма, за мад сеферда тикрарзава, и кар уьлкведа гуьлгуьла тваз алахъ тавуналди, эхиримжи дережадин гьахъ вичив гвайди яз гьисаб тавуналди, къуватда авай закондин сергъятра аваз авун лазим я.

ХСУСИ УЬМУЬРДИКАЙ

Заз Европадай тир зи са танишди, чехи начальникди, алатай йисан вакъайрилай гуьгуьнлиз гьикъ ятлани лагъана: "Яб це садра, вахъ кланивал авани?" За лугъузва: "Вуна ги манада аваз хабар къазва?" - "Куьрелди, ваз кланзавай кас авани?" За лугъузва: "Эхъ гьелбетда". - "Вун кланзавай кас авани?" - За лугъузва: "Эхъ". Ада, аквар гьаларай, зун ми хъиз вагъши хъанва лагъана фикирна. Ада лугъузва: "Гена, Аллагъдиз шукур", - икъ лагъана, эрекдиз хъяна. Акъ хъайила, секинсуз жемир, вири къайдадик ква. Людмила Александровнадихъ галазни за лап чими, дуствилин алакьаяр хуьзва. Чун вахт-вахтунда сад-садал гьалтзава, зун аялрикай гьеле рахазвач. Абурухъ галаз алакьа хъун шак алай кар туш. Дугъри я, жуваз кланзавай къван мукъвал-мукъвал чун сад-садал гьалтзавач, санлай къачурла, вири крар къайдадик ква.

Куьруь авунва. Пресс-конференциядин тамам текст урус члалалди "Лезги газетдин" сайтда ава.

Хатасузвили серенжемар

3 ◀

къилин гъар са заместителдин ва къурулушрин подразделенийрин руководителрал боевикриз куьмек гузвай ксар авай хизанрихъ ва я адетдинди тушир исламдал амалзавай хизанрихъ галаз жегъилар боевикрин патав катунин вилик пад къунин патахъай гъавурда твадай кваллах тухун тапшурмишнавайди лагъана.

Идалайни гьейри, Цийи йисан суварин мярекатар кьиле тухузвай объектриз кьетлен фикир гун ва абурун хатасузвал хуьн чарасуз я.

Л.Аваева ГОВД-дин личный состав гужлуз кваллах тухудай режимдиз элкьурнавайди малумарна. Гьакъни шегъердин къенепатан крарин отделдин руководстводи пограничникривайди ЧОП-дин карханайривай полициядин нарядар гужлу авун патал куьмек тлалабна. Кьетлен фикир, гьелбетда, образованидин идарайриз гуда.

Анал гьакъни Россиядин УФСБ-дин Дагъустан Республикада авай Кыблепатан Дагъустандин отделдин начальник А.Жидейко, шегъердин депутатрин Собранидин председатель М.Рагимов, администрациядин кьилин заместителар Д.Дунеев, М.Къафаров ва масабур рахана.

Заседанидин нетижаяр къуналди, И.Яралиева сувар лап вини дережада аваз тухун лазим тирди, цаяр къуникай хуьн, фейерверкарни петардар ахъайдайла хатасузвал таъминарун патал вири серенжемар къабулун чарасуз тирди къейдна.

Эквни чим гун лазим я

Насима ВЕЛИБЕГОВА

Махачкъалада, М.Горькийдин тварунихъ галай Урусин драмтеатрдин Чехи залда Культурадин йисан нетижайриз бахшнавай шад-вилин мярекат кьиле фена.

Анал рахай Дагъустандин Кьил Рамзан АБДУЛАТИПОВА, Культурадин йис вири уьлкве патал важиблуди тирди къейд авуналди, и хилеп работникрин шад вакъи мубаракна. Ада Дагъустан гъамиша бажарагълу устаддин, шаиррин, хуьджикрин, композиторрин макан яз машгур хъайиди, экономикадин эстетика кам-камуна аваз саналди вилик фейиди рикел хкана. Мисалар яз Дагъустандин Кьили вири дуьньядиз сейли Кубачидин, Балхардин ва яратмишунрин производство виликди физвай маса хуьрерин тварар къуна.

"Советрин Союз чкайдалай къулухъ чна экономикадиз кьетлен фикир гуз эгечна. Гьеле къадим философини къейд авунай: уьмуьрдин гъар са хел, гьа жергедай яз экономикани, культура авай гьалариллай аслу я. Культурадив, руьгъдин ивирив рикъ гваз эгеч тавуни чи уьлкведа, республикада хейлин месэлаяр арадал гъана: культурадин алем чиркинанавай, ана фанатизмди, таб-гилледиди, эдебсузвилди чка къунвай. Ихътин шартлара чна вилик эцигай сад лагаьй месэла - инсанвилин капитал арадал хкун тир", - къейдна Р.Абдулатипова.

► 5

4

Дагустандин Килин гафаралди, Культурадин йисуз республикада хейлин кваллахар тамамари алакна. И жигетдай вири улкведа киле тухвай кваллахарин нетижар 24-декабрдиз РФ-дин Президент Владимир Путинан регьбервилек кваз киле фейи Россиядин Государственный Советдал кьуна. Госсоветдин членри государствдин культурадин политикадин дибриз талукьарнавай доклад веревирдна.

“Адетдин культура вилик тухвана кланда. И максадалди Дагустанда культурадин куьгьне хьанвай, гадарнавай квалерин еридал Россиядин халкьарин адетдин культурадин центрайр тешкилзава. Культуради эквни чим гун лазим я, гьар са хуьре виридалай гурьчег дарамат Культурадин квал хьун лазим я. Абуьр чахь авачизни туш - Леваша, Агьул, Кьизляр... районра”, - давамарна вичин суьгьбет Р.Абдулатипова.

“Культурадин йисуз Дагустанда культурадин политикадин программадин, адан моделрин винел кваллах акьалтларзава. Культурадин идарайра чна кваллах кьайдадик кутуна кланзава. Республикадин культурадин министрдилай и жигетдай хейлин кваллахар килиз акьудиз алакнава. И деллиди адан заместителри, министерстводин куьлгучийри, районрин культурадин управленийрин, центрайрин работникри намуслуздакз зегьмет чуьгунвайди кьалурзава. Уьлкведин килиз Владимир Путин атайла, культурадин хилез ахьайзавай пулдин такьатар ирид сеферда артух хьана. Дагустандани культурадин ирс хуьн патал гзаф серенжемар кьабулзава. Культура галагиз чун батмиш жеда, чи уьмуьрдихь метлеб амукьдач. Культуради инсандин лайихлувал хуьзва, адакай инсан ийизва”, - кьейдна Дагустандин Кили.

Мярекатдин сергьятра аваз культурадин ва искусстводин работникри, гьа жергедай яз яратмишдай коллективри, театри, музыкадин ансамблири, художникри савкьатар вахкана.

Дагустандин культурадин министр Зарема БУТАЕВАДИ Дагустанда Культурадин йис гьик киле фенатла суьгьбетна: “Культурадин идарайрин материальный база мягькемарна, театри, искусстводин хилера гегьенш проектар уьмуьрдиз кефирмишна, хейлин фестивалар, конкурсар киле тухвана. Чун чи максаддив агакьна” - чна Дагларин улкведа культурадиди цийи кьайдада нефес кьачуз туна, - лагьана З.Бутаевади.

Культурадин йиса республикадин яратмишдайбуьр дережа гьикьван зурбади ятла кьалурна. Культурадин хиле кьазанмишнавай агалкьунрикай республикадин халкьдин Яратмишунрин кваллин директор Марита МУГАДОВАДИ, изобразительный искусствойрин музейдин директор Салигат ГЪАМЗАТОВАДИ, Дагустандин госфилармониядин художественный руководитель Ирина НАХТИГАЛА суьгьбетна.

Мярекатдиз атанвай гурьметлу мугьманрин арада РД-дин Халкьдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидов, РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамид Гьамидов, РД-дин Гьукуматдин Сад лагьай вице-премьер Анатолий Кьарибов, вахтуналди Махачкьаладин мэрдин везифаяр тамарзавайди тир Мегьамед Сулейманов, министррин кабинетдин членар, парламентдин депутат, яратмишдай ва илимдин интеллигенциядин векилар, культурадинни искусстводин деятелар авай.

Гьикьван гзаф члалар чир хьайитла, гьакьван чун Гафунин деринра гьахьзава...

Дагустандин Кил Рамазан Абдулатипов и йикьара республикадин массовый информациядин такьатрин килин редакторихь галаз гурьушмиш хьана. РД-дин Килин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-куьлгучдин ва информациядин Управлениди хабар гувайвал, и мярекатда алатнавай йисан нетижар кьунихь галаз сад хьиз, вилик квай сифте нубатдин краин планирзни килигна.

Мярекат ачухай республикадин Кили кьейдна хь, республикадин милли редакциядин руководителрихь галаз ихьтин мярекат тухун ада фадлай пландик кутунвайди тир. Вучиз лагьайтла, ада прессадиз дериндай фикир гувза ва датлана а такьатра чапзавай материалрихь галаз таниш жезва.

Са тлимил вахтар идалай вилик республикадин Кили авар члалал акьатзавай журнал агакьна, аниз акьатнавай хейлин материалри чпин мана-метлебдалди ва деринвилелди адан рикле уш майлар туна. “Дагустандин яратмишдай векилриз клелзавайбуьр гзаф итиж ийизва. Амма эгер инсан яргал вахтунда урус члалан майданда яшамш жез хьайитла, хайи члалан майданриз хтун адаз гзаф четин акьвазва. Жегьилриз и кар генани четин жезва. Чна клелзавайбуьр хайи члалан майданриз хьун лазим я. Амма и кар урус члалаз ва урус гафуниз зиян гуниг гьисабдай ваь, абуьр генани дериндай чирунин реке аваз. Гьикьван чаз гзаф члалар чир хьайитла, гьакьван чун Гафунин деринра гьахьзава”, - кьейдна Рамазан Абдулатипова.

Ада суьгьбет авурвал, гьа ихьтин мурадар аваз, алай вахтунда шириатдин театр арадал гьизва, ана литературадин вечерар ва Дагустандин халкьарин вири члалар тамашайрихь галаз танишвилер киле фида.

“Чаз милли члаларал печат виликди тухун иллаки важиблу я. Гьа жергедай яз районрин газетрин еке мумкинвилерни ишлеммишна кланзава.

Идахь галаз сад хьиз, районрин ва шегьерин килеризни чкайрал акьудзавай газетрин мумкинвилер (кьуватар) чир хьун ва абуьр муниципальный изданийрин культурадинни хабардарвилер дережа мадни хкажунал машгьул хьун лазим я”.

Региондин Кил милли члалар гьар гьафтеда акьудзавай газетрин кваллахдални акьвазна. Абуьр хуьн патал республикадин гьикни чехиди тушир бюджетдай хейлин пулар чара ийизва. Им инсанриз (халкьдиз) чирвилер ва тербия гун паталди ийизвай кар я.

“Зал чи журналистри Дагустандин гьукумди халкьдиз вуч теклифзаватла ва вуч ийизватла, иллаки районрин регьберри вуч ийизватла, абуьр чпин везифайри гьик агакьзаватла, гьакьикьатдани виликди физвай кленкьвечи фикиррал алай ксар ятла, гьа кардиз анализ ганвай макьалаяр кьхизвай дуьшуьшар лап кьериз-царуз гьалтзава. Дагустандин Килин куьлгучдал алаз за жуван кар алай везифа алай аямдин дуьньядиз кьиметар гуниг ва медени фагьум-фикирдин бинеяр, идахь галаз сад хьиз, дагустандин меденивилерни политикадин ерияра арадал гьун яз гьисабзава. Чахь чи кьетлен культура ва адетар, гьа жергедай яз, государстводин ва культурадин жигетдай виликди финин адетар ава. Абуьр лагьайтла, асирра арадал атанвайбуьр я. Анжах и тежриба гьакьикьатда фикирда кьазвачир”, - кьейдна Р.Абдулатипова.

Ада массовый информациядин такьатра бес кьадардин аналитический материал тежез-вайдални фикир желбна. Ахьтин материалар клелна, адавай абуьрун бинедаллаз республикадиз регьбервал гуниг краа са гьихьтин ятлани кьарарар кьабулиз жедай. Амма Дагустанда эхиримжи кьве йисан кьене гьам мировоззрендин (фагьум-фикирдин), гьам экономикадин, культурадин, хуьруьн майишатдин хилерани хейлин дегишвилер киле фенва. Республикада законар хуьдай органрин куьлгучияр телеф хьун кьуд сеферда тлимил хьанва. Сифте яз эхиримжи вахтунда йисан кьене республикада террориствилер са гьерекатни киле фенач. Дагустанда лап гзаф кьадар тарифлу, нуфузлу инсанар ава. Абуьр республика герек тир дережадиз акьудун патал желб авун лазим я, гьисабзава региондин руководителди.

“Руьгьдин ивирар - гьахьвал, кьенивал, кланвал ва гьуьзелвал азадвилер шартлара инсандин лайихлувилер хуьн патал ийизвай алахьунар куь макьалайрин килин темаяр хьун лазим я. Им лагьайтла, гьар гьи хьайитлани

культурадин бинеда авай кар я. Инсандин лайихлувал - им образованидинни просвещенидин килин предмет я. Лап кар алай кьаршивал алай аямдин Россияда виниз тир меденивилерни гьакьван куьлуьх галамай авамвилер арада ава. Государство и краиз кьимет гуниг мажбуьр я”, лагьана Дагустандин Кили. Ада генани а кардиз фикир гана хь, массовый информациядин государстводин такьатри милли культураяр ва адетар пропаганда авунин лап гужлу кваллах тухун герек я. Ада лагьана хь, алай вахтунда Дагустандин члалан устадрин яратмишунринни уьмуьрдин рекериз бахшнавай са шумуд фильмдин сценарияр гьазурзава. Алай вахтунда Расул Гьамзатоваз талукьарнавай художественно-документальный фильм тамашачийри чехи гьевесдалди кьаршиламишнава. Ихьтин кваллах инлай куьлуьхни давамарун лазим я.

“Алай аямдин шартлара чна СМИ-рик еке умудар кутазава. Дагустанда, санлай кьачурла, савадлу журналистар ава. Анжах абуьрукай хейлинбуьр кваллахиз вердишзамач. Я тахьайтла, са нин ятлани тапшургуьралди кваллахзавайбуьр я. Телевиденида лап дибдай дегишвилер туна кланзава. Ада маса дережада аваз кваллахун лазим я. Информациядин и майдандиз чна дикьет гун чарасуз я. Эгер редакцияда 30-50 касди кваллахзаватла, ана информациядинни анализдин кваллах тешкилиз жеда. Чна дагустандивид адан лайихлу твар ахькарун патал кваллахна кланда. Чи са гзаф журналистри гьа и кар патал чпин чанарни кьурбанднава. Мумкинвилер ва кьуватар лагьайтла, чахь артухни алаз ава. Чун гзаф краа чи адетрихь элкьуьн хьувун лазим я”, инанмиш яз лагьана РД-дин Кили. Ада РД-дин Килин ва Гьукуматдин Администрациядин Руководителдин сад лагьай заместитель Алексей Гьасановаз муниципалитетрин килерин кваллахдин менфятлувилериз кьимет гуниг шартларик абуьрун территориал государстводин печатдин такьатар кьхизвай тежерни кутунин тапшургуь гана. Гьа жергедай яз милли члаларал акьатзавай газетарни, журналарни.

Республикадин печатдинни информациядин министр Азнаур Аджиева Дагустандин Килиз ада датлана массовый информациядин такьатриз дериндай фи-

кир гунай ва абуьрун тереф хуьнай чухсагуьл лагьана. И такьатри милли члаларал акьатзавай СМИ-ярни ква. Ада гьак хабар гана хь, Рамазан Абдулатипован тапшургуьдилай гуьгьуьни “Дагустандин правда” газетда гьар гьафтеда чапзавай алава муниципальный газетни тешкилнава. Азнаур Аджиева милли члаларал акьатзавай СМИ-ра кваллахдай кадрин кьитвал авайдини кьейдна.

“За гьисабзава хь, кадрияр цийи хьувун лазим я. Милли члаларал акьатзавай СМИ-рин редакторар алай вахтунда пенсиядин яшара авайбуьр я. Абуьрувай консультантвилер ва я меслятчидин куьлгучдал элячлайтла жеда. Редакторар куй жегьилрикай хуьрай. Генани гьар са редакцияда чпин яшар 30 йисавагь таунвай гьич тахьайтла 2,3 хьсан журналист хьун лазим я”, - вичин фикир раижна РД-дин Кили.

Кваллахдал жегьил пешекарар желб авунин вичин тежрибадикай “Дагустан” ГТРК-дин радиовещанидин куьлгучдин начальник Фируза Шерифовади суьгьбетна. Телерадиокомпанияди, практик киле тухуз, жегьил пешекарар желбзава ва кваллахдин вахтунда абуьруз хьсан тежрибани жезва.

Печатдин ва информациядин министрди гьак милли газетрин электорный версияра арадал гьунин кваллахдикайни суьгьбетна. Ихьтин кил кутунин тереф Рамазан Абдулатипова тамамвилелди хвена. Ада гьисабзавайвал, им чарасуз шарт хьунуьх лазим я. Материал гьа са вахтунда печатда ва Интернетдани жезва.

Редакциядин штатрикай рахуналди, Дагустандин Кили кьейд авурвал, милли СМИ-риз такьатар чара авунин кар инлай куьлуьхни давам жеда. Анжах и члавуз абуьрун штатар пайгардик кутуна кланда. “Редакция гьерекатдик квайбуьр хьун лазим я. Лапни важиблу кар - кьвехь район куь корпунктар ва я килдин корреспондентар хьун важиблу я. Куьне куь газетрин чинрилай алай аямдин писателринни шаиррин яратмишунрихь галаз клелзавайбуьр танишара”. Мадни республикадин Кили вири редакцияри вацра са сеферда Дагустандин вири члаларал саналди тукьлуьрнавай махсус нумаряр акьудунин теклиф гана.

“Алай вахтунин дуьньядин гегьенш майданра жуван хайи чешме - булах хуьн гзаф четин месэла я. Амма чун и кар авуниз мажбуьр я. Гьар са члал ва халкь саламатдиз хуьн - им чи улкве санлай машгьул жезвай месэла я”, фикир раижна Рамазан Абдулатипова. Ада Дагустандин милли члаларал акьатзавай информациядин массовый такьатри редакторриз абуьру лап четин шартларани, йисарани чпин газетарни журналар хуьнай сагьрай лагьана ва инлай куьлуьхни гьамиша абуьрун тереф хуьн, куьмекар гун хиве кьуна ва вич гьар са изданидин векилрихь галаз гуьруьш жезни гьазур тирди кьалурна.

РД-дин муниципальный районрин ва шегьерин округрин кылерин Советдин заседание

Нетижаяр кьуна

1

кьачурла, чна асул рекьерай тайнар-навай дережайрив агакьарда. Кылди кьачуртла, Гьукуматдин экономикадихъ галаз алакьалу блок гужлу ийида, цийи ксар кьуллугьрал эцигда”.

Дагьустандин Кыли кьведай йисан бюджет четинди жедайдакай лагьана. “Гьакьикьатда капитальный эцигунар патал пулдин такьатар чара авун кьада-гьа авунва. Амма гьар гьикл ятлани, чна чпе юбилейдин серенжемар кыле тухун пландик кутунвай шегьерар патал пулдин такьатар чара ийизва. Гьа и вахтунда социальный программа, гьа гьисабдай образованидин ва здравоохраненидин рекьей, кылиз акьудун давамарда. Чи государстводи гьихьтин мягькем рехъ кьунватла, квез виридаз аквазва. Чахъ зурба кьуват, ватанпересвиллин зурба руьгь, виклеьг ва камаллу милли регьбер ава. Ихьтин шартлара чун тупламыш хьун герек я”, малумарна Рамазан Абдулатипова.

Республикадин Кыли гьалун патал вилик гьанвай месэлайрин важибувал кьейдна. Кылди кьачуртла, Дагьустан вилик тухунин кар алай проект - “Экономика “михьи авун” проект - чкайрал кылиз акьудна кланзавайди я. Республикадин министерствойринни ведомствойрин чалишмишвилерин нетижата кьвалахдик лазим тир гьалда рум кутунва, саналди тир гьерекатрин план авазва. Кар алай и проект кылиз акьудунин барадай саналди ийизвай чалишмишвилерин эхиримжи нетижа хейлин дережада чкадин властрин активвилелайни аслу жеда.

“Яргьал вахтунда Дагьустан Россиядин Федерациядин виридалайни гзаф дережада дотацийрал алай субъектрикай сад тирди чаз виридаз чизва. Алай вахтунин шартлара “хьендик квай” экономика дуьздакь акьудунин, налогар вегьезвай база гегьеншаруни ва республикадин бюджетдин, гьакьни муниципальный тешкилатрин бюджетрин хьуси доходар артухарунин везифаяр кьвердавай гзаф важиблугьбуруз элкьезва. Винидихъ тьвар кьунвай серенжемар республика вилик тухунин кар алай проектда - “Экономика “михьи авун” проектдани тамам дережада кьалурнава. И проект сифтедин дережадив - хуьрерин дережадив агакьдайвал авун лазим я. Амма гьелелги вири муниципалитетра лазим тир программаяр ва методикаяр авач. Идалай гьейри, цийи закондал (“Дагьустан Республикадин муниципальный районрин векилвалдай органар тешкилуни ва Дагьустан Республикадин муниципальный тешкилатрин кылер хьагьунин кьайдадин гьакьиндай”) асаслу яз чна хуьрерин, шегьерин чкайрин дережа гьакьикьатда хьажзава: хуьрерин чкайрин депутатари муниципальный райондин векилвалдай органрин составдик акатда. И дегишвилер улкьведин Президентдин теклифдалди кыле тухузвайди я ва абурухъ дерин манаметлеб ава.

РД-дин экономикадин ва территория вилик тухунин министр Раудин Юсуфова республика вилик тухунин кар алай проект - “Экономика “михьи авун” проект кылиз акьудунин ва муниципальный тешкилатрин бюджетар дотацийрал алаз хьунин дережа агьузарунин рекьей кьабулзавай серенжемрин патахьай хабардар авуна. Ик, проект уьмуьрдиз кечирмишунал властдин вири дережайрин кьурулушар желбнава ва абуру пайгардик кваз санал кьвалахун таьминарун патал эменнидиз талуькь налогарин база хьажунихъ элкьуьрнавай алакьалу серенжемар кыле тухунин, кьанунсуздаказ карчивилин кьвалах кыле тухузвай

ксар дуьздакь акьудунин, налогарин учетда эцигунир рекьей 8 терефдин икьарар кутлуннава.

2014-йисан январдиз - ноябрдиз РД-дин сад авунвай бюджетдиз 23,4 миллиард манатдин кьадарда аваз налогарин ва налогар тушир доходрин пулар атана. Идани пландин 87,7 процент тешкилзава. 2013-йисан талуькь тир девирдив гекьигайла, налогарин ва налогар тушир доходрин пулар атунин кьадарар 978,7 миллион манатдин, яни 4,4 процентдин артух хьана. Идахъ галаз сад хьиз, санлай налогарин ва налогар тушир доходриз талуькь планар тамамвилелди кылиз акьудиз тахьун гуьзлемеишзава.

Чкадин бюджетриз налогарин ва налогар тушир пуларин доходар 5,6 миллиард манатдин кьадарда аваз (пландин 90,5 процент) агакьна. Муниципальный районар ва шегьерин округар фикрида кьуртла, 23 муниципалитетда тапшуругьар тамамвилелди кылиз акьуднава, 19 муниципалитетда лагьайтла, бюджетдин тапшуругьар кылиз акьудун 90 процентдилай саки 100 процентдив кьван агакьна.

Чилин участокриз ва капитальный эцигунир объектриз талуькь делилар раиж авунин месэлайриз еке фикир гузва.

“Кьабулзавай серенжемри тайин тир нетижаяр кьазанмишдай мумкинвал гана. Январдиз-ноябрдиз чилин налог агакьун, алаатай йисав гекьигайла, 26,5 процентдин, кылдин ксарин эменнидал вегьезвай налог агакьун 2,8 процентдин артух хьанва. Экономикадин кылди-кылдин хилера налогарин пулар агакьай теьгер веревирдзава. Январдиз - сентябрдиз экономический кьвалахдин асул жуьрейрай бюджетдин системадиз налогар ва маса харжар агакьунин еришар хьсанбур яз хьана. Кьвалахдин агьадихъ галай асул жуьрейрай аквадайвал хьаж хьун кьазанмишна: эцигурал - 66 процентдин, хаммал гьалдай производствойра - 25 процентдин, товарар санлай гзаф кьадарра ва кура-кура маса гудай алишверешда - 57 процентдин, транспортда ва алакьада - 39 процентдин”, - малумарна РД-дин экономикадин ва территория вилик тухунин министрди.

Кьейд авурвал, шегьеррани районра инвестицияр желб авун патал шартлар арадал кьезва. Гьакьикьатда вири муниципальный тешкилатра талуькь тир нормативный правовой база авазва. Инвестициярин майданар, инвестициярин фондар, гьечили ва юкьван дережадин карчивилин субъектриз куьмек гудай программаяр тешкилзава. Кьабулзавай серенжемрин нетижата муниципальный тешкилатар дотацийрал алаз хьунин дережа агьузарунин барадай хьсанвилехъ дегишвилер хьанва. 2013-йисуз муниципалитетар дотацийрал алаз хьунин барадай гьисаб кьунвай юкьван дережа 55,8 процентдив, 2014-йисан 1-декабрдиз лагьайтла, 4,8 процентдив агакьна. Гьелбетда, муниципалитетриз декабрдиз бюджетрин арада кардик квай трансфертар перечисление авурдалай гуьгуьниз йисан эхирралди и рекьемрик дегишвилер акат хьийида”, - алава хьувуна РЮсуфова.

Вичин нубатдай яз РД-дин финанстрин министр Али Исламова мад са жерге делилар гьана. Кылди кьачуртла, 2014-йисуз, дотацияр, субсидияр, субвенцияри фикрида кьурла, чкадин бюджетрин доходар 35,3 миллиард манатдив, налогар ва маса харжар 7,1 миллиард манатдив агакьзава.

“Дотацийрал алаз хьунин дережа сифте нубатда хьуси доходар артухарунин ва менфятсуз харжияр тьимиларунин гьисабдай агьуз жезва. Гьа и вахтунда январдиз - ноябрдиз чкадин бюд-

жетриз атай налогарин ва налогар тушир доходрин кьадар 5571,3 миллион манатдив ва я гьа и девир патал тайнарнавай дережадин 90,5 процентдив агакьна. 2013-йисан талуькь девирдив гекьигайла, абуру артух хьуни 101 процент тешкилна. Алаатай йисахъ галаз гекьигиз жезвай шартлара 11 вацран муьддатда вири районра ва шегьерра налогар ва харжар кватлун санлай 121,6 процентдин артух хьун таьминарна. Налогарин барадай авай резервийрикай рахайтла, 2013-йисуз ва гьиле авай йисан сифте кыле-ра члехи пай районрани шегьерра кьвалахдин асул жуьрейриз, шейэр кура-кура маса гудай алишверешдиз, пассажирар ва парар тухунин кьвалахдиз, общепитдин кьуллугьриз талуькь яз базовой К2 доходрин дегишвилер кьухтадай коэффицентдин дережаяр бизнесуздаказ агьузбуру яз тайнарна”, - алава хьувуна министрди.

Советдин заседанидин сергьятра аваз рахай Россиядин налогарин Федеральный кьуллугьдин РД-да авай управленидин руководитель Умахан Жабраилова налогарин база мягькемарунин жигьетдай са жерге теклифар раижна.

Рамазан Абдулатипова республикадин районрин ва шегьерин кылериз сагьрай лагьана ва руководителрин члехи паюни гьакьисагьвилелди кьвалахиз башламишнавайди кьейдна. “Ибуру чпин территорияра кьвал авай гьалдин патахьай кьайгьу чулгвазвай ксар я”, - инанмишвал кьалурна Рамазан Абдулатипова.

Ийкьан месэлайрик кутунвай, 2014-йисуз республикадин территорияр вилик тухунин барадай исполнительный властдин ва чкадин самоуправленидин органарин кьвалахдин асул нетижаяр веревирд авуниз талуькь месэладай РД-дин экономикадин ва территорияр вилик тухунин министр Раудин Юсуфов, РД-дин эцигунир, архитектурадин ва яшайишдин кьвалеринни коммунальный майишаддин министр Муса Мусаев, РД-дин промышленностдин, алишверешдин ва инвестициярин министр Юсуф Умавов, РД-дин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министр Баттал Батталов, РД-дин туризмдин рекьей Комитетдин председател Виталий Демченко рахана.

Вичин рахунра РД-дин Халкьдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидова лагьана: “Муниципальный тешкилатрин, министерствойринни ведомствойрин кьвалахдин нетижаяр кьун - ибуру кьведай йисуз гьалатриз рехъ тагун, вири рекьерай чи кьвалахдин менфятлувал хьажун патал герек кар я. Кьведай йис лап четинди жеда. Ихьтин гьалар гьикьван вахтунда амуькьдатла, чаз чизва. Чи улкьведин мягькемвал ахтармишиз кланзава. Кьехъ галаз саналди чна тухудай кьвалахдилай лап гзаф кьвал, виридалайни кылинди лагьайтла, Дагьустандин агьалийрин яшайишдин дережа аслу тирди аннамишна кланда”.

Советдин заседанидин кьвалахда РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова, РД-дин Халкьдин Собранидин Председателдин Сад лагьай заместитель Юрий Левицкийди, парламентдин спикердин заместителар тир Сайгидагьмед Агьмедова, Сейфула Исакьова, вице-премьер Мегьамед Исакьова, СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилдин Аппаратдин Кылин федеральный инспектор Василий Колесникова, территориальный округра РД-дин Кылин векилри ва маса жавабдар ксари иштиракна, хабар гудва РД-дин Кылин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-кьуллугьдин ва информациядин управлениди.

Дуьньядин культурайрин, динрин тарихдин музей Дербентда ачухна

1

Музейди, дагьвийрин материальный ва руьгьдин культура вилив хуьналди Дагьустандин тарихда кьватнавай дуьньядин динрин тарих уму-миламишун, Дагьустандин халкьарин культураяр сад-садахъ галаз алакьада авайди, абуру пайгардаказ вилик физвайди кьалурун лазим я. Музейдин кылин везифаяр Дербентдин, Дагьустандин, Россиядин, вири дуьньядин динрин культурадин ва искусствонин тарихдиз талуькьарнавай документрин, шейэрин надир кьвалтал арадал гьуникай, динрин культурайрин международный культурный центр ва илимдин лаборатория тешкилуникай ибарат я.

Шадвиллин мярекат ачухай республикадин Кыли Дербент гьамиша жуьреба-жуьре цивилизациярин центр яз хьайиди риклел хкана. Ида мад сеферда тестикьарзавайвал, Дагьустан дуьньяда культурадин жигьетдай кыле физвай гьерекатривай кьерехда хьанач, идаз кьаншар яз, ам гзаф вахтара гьа ихьтин гьерекатрин юкьва хьана: “Дербент - им культурадин ва руьгьдин лап зурба кьуват санал кьватнавай чка я. Россиядин Федерациядин мулкарал тарихда сифте яз чувудрин, хашпара динар ва ислам Дербентдай яна атайди я. Дербент - им вири культураяр ва цивилизацияр сад-садал гьалтзавай чка я”. Р.Абдулатипова кьейд авурвал, ихьтин музей тешкилуни мурад дуьньядин вири динар са майдандал агудиз чалишмиш хьуникай ибарат я.

“Музей ачухунин кьвалах Дербентдин кьве агьуз йисан сувар кьейд авунин сергьятра аваз кыле физва.

Дагьустандин мусурманрин Духовный управленидин председателдин заместитель Агьмад Гьажикахаева кьвалт хьанвайбуруз республикадин культурадин уьмуьрда хьанвай и вакьиа му-баракна, ачухзавай музейдихъ миллетрин ва жуьреба-жуьре динрал амалзавайбурун арада меслявал мягькемарун патал кьетлен метлеб авайди кьейдна: “Чна сада-садакай гзаф чирвилер кьачудайвал, Халикьди чун жуьреба-жуьре халкьар яз халкьна. И центради чи халкьар сад-садагудунин карда еке роль кьугьезва”.

Вичин рахунра Дербентдин Покровский килисадин настоятель отец Николая кьадим Дербентдин, Дагьустандин накьварал жуьреба-жуьре миллетрин векилар ва жуьреба-жуьре динрал амалзавай ксар ислаягьвилелди, сад-садан гьавурда акьуналди яшамиз жезвайди развилелди кьейдна.

Дербентдин мэри Имам Яралиева цийи музей шегьердин гьакьикьди дуьвулар ва кьамат лишанламишзавай кьетлен жуьредин мескенрикай сад тирди кьейдна: “Дербентдин тьвар пак ктабра кьазва, адахъ кьадим тарих ава, и карни материальный памятникир тестикьарзава. Музей ачухун - им чна вирида чи гьакьикьди бинеяр аннамишунин карда анжах сифтеган кам кьачун я; чун вири сад я, чи виридан кыилел алайди са Халикь я, чна чи хизанриз, шегьерриз, республикадиз ва улкьведиз кьуллугьзава”. Шегьердин кыли музей тешкилуни карда иштирак авур вирибурун тьварцихъ развиллин келимаяр лагьана.

Кьейд авун лазим я хьи, цийиз ачухзавай культурадин идарадин амадагар яз майдандиз дуьньядин динрин музей (Санкт-Петербург), РАН-дин ДНЦ-дин тарихдин, археологиядин ва этнографиядин институт, Дагьустандин А.Тахо-Годидин тьварунихъ галай государствонин сад авунвай тарихдинни архитектурадин музей, Дагьустандин П.Гьамзатовадин тьварунихъ галай государствонин образательный искусствонин музей, Дербентдин государствонин тарихдинни архитектурадин ва художественный музей -заповедник, халкьарин дуствилин музей (Махачкьала), Дербентдин администрация, Дагьустандин мусурмандин духовный управление, мискинар, килисар, соборар, республикадин синагогаяр экьечина.

Музейдин гегьенш экспозицияди дуьньядин вири динар, гьакьни жуьреба-жуьре халкьарин яшайиш меденият раижзава.

Экспорантрихъ галаз таниш жедай члавуз Рамазан Абдулатипова музейдин кьаюмвиллин совет тешкилунар часаруз тирди кьейдна. Аник вири динрин векилар, илимдинни культурадин гуьндурь дережадин деятелар кутаз жедай.

Къилин редактордин гаф Кларас Балкандин цингавар

Тарихда гъатзава Кларас Балкандин йис. Рагъэкъечдай патан уьлквейрин гороскопра и гъайван вичихъ инанмишди, ачух майданар кландайди, зегъметдал рикл алайди, члуру адетрихъай кичле туширди, вири фидай рекъай тефидайди яз гъатнава. Лугъуда хъи, герек тушир фин-хтунарни адаз кландач. Балкандин къуватни цихъ галаз алакълу ийизва. Яд лагъайтла, санал акъваздач, ада вичиз къуд патлахъ авахъдай рекъер жагъурда.

Балкандин гороскопра къалурнавай лишарикай бязибур цил тистикъ хъана лагъайтлани жеда. Иллаки члуру адетрихъай кичле тахъунин, цингавар ягъунал рикл хъунин. Евросоюздин хейлин уьлквейра итим итимдал, дишегъли дишегълидал эвленмиш хъун къанундиз элкъуруни, дуньядин а къиле авай Америкадин Садхъанвай Штатри, Евросоюздин бязи государствойрини Сирияда, Иракда, мусурман диндикай багъна къуна, исламдин государство тешкилиз алахънавай вагъабитрал бомбяр вегъини идан гъакъиндай шагъидвалзава.

Гъайиф хъи, зегъметдал рикл алай, регъятдиз вердишариз жедай и къвалин гъайвандиз хас асул лишанар цил дуньяда къиле феи къван вакъайрихъ галаз къазвайбур хъанач. Гъелбетда, дуньяда ихътин зурба велвела гъатун садани гуьзлемшанава-чир. Къал-макъал гъат тавунвай уьлкве жагъуриз четин жезва. Гъатта гъа Америкадани сада-сад ягъиз рекъизва, гужарзава инсанриз. Интернетдикай менфят къачуна, чпин члуру мурадар къилиз акъудун патал агъалиярал къетлен гуьзчивал тухузва государстводин махсус организациияй.

Къуне садра аннамиша винидихъ тивар къур исламдин государство тешкилиз алахънавай вагъабитри курдриз гъихътин зулумар, гужар ийизватла. Мусурманар ятлани, инсафзавач абуруз. Курдистандани гъевечи-чъехи, муьжуд йиса авай аяларни, гъиле яракъ къуна, "Я ватан - я ажал" лугъуз, женгиниз къарагънава. Гъелбетда, анай агъзурралди курдар Туркиядинизи катзава. Амма Туркиядини абур са акъван хушдиз къабулзавач. Вучиз лагъайтла чпин курдрихъ галаз абурувай гаф-чал жагъуриз жезвач. Исламистри - вагъабитри лагъайтла, 8-10 йиса авай аяларин къилер атлуз, нинияр хъиз куьрсарзава, гъа яшда авай гадайрал, рушарал писликвилер гъизва. Акъ я хъи заз, итим итимдал дишегъли дишегълидал эвленмиш жезвай Евросоюздин уьлквейра авай ягъсузри гъа вагъабитрила чешне къачузва.

Украинада арадал атанвай гъалари риклер мадни гъаф къарсатмишзава. Урусар дидед чалакай магърумиз алахънавай фашистри 50-дав агакъна одессавияр чан аламаз цай яна канатлани, Америкадин Садхъанвай Штатри, Евросоюздин государствойри гъа бандерочийрин тереф хуьзва. Идалайни башкъа, чпин алчахвилериз тфу гузвай Россиядин Федерацияни, санкцияр малумаруналди, гъар гъалда муьтуьгъариз алахънава.

Ибур вири Кларас Балкандин йисуз къиле феи ва исъятдани къиле физвай акъалтлай алчах къвалахар я. Гъакъ ятлани инсаният дуьз рекъелай садрани садавайни алудиз хъайди туш, я иллай къулухъни алудиз жедач. Вучиз лагъайтла инсанвиллиз икрамзавайбур инсансузрив гекъигайла, гъамиша пара я. Инлай къулухъни гъакъ жедайдал са шаки алач. Къуне садра аннамиша, Россиядин телевиденидин 1-каналди мергъяматлувилин передачар тешкилуналди, чил уьлкведа гъикъван набутриз чпин сагъламвал мягъкемар хъийидай куьмекар гузватла.

И жигъетдай ООН-ди иллаки зурба къвалахар къиле тухузва. Ада дуньядин къуд пата клева гъатнавайбуруз гъиле-гъилди куьмекар гудай мергъяматлувилин организацияр тешкилзава. Алай йисан 16-октябрдиз раижнавай делилралди, дуньяда 805 миллион кас каш члугъазвайбур ава. Эхиримжи 10 йисан вахтунда къабулай серенжемри абурун къадар 100 миллиондин агъузарнава. Эгер 1992-йисав гекъигайтла, каш члугъазвайбурун къадар 209 миллиондин тимил хъанва. Алукъзавай 2015-йисуз ООН-ди вичин вилик абурун къадар къве сеферда тимиларунин везифа эцигнава.

За винидихъ къейд авур гороскопра авай Кларас Балкандин дили хъунни муькин я, амма инсаният - ваъ. Икъл туширтла, адан къадар йисалай-суз артух ваъ, тимил жедай.

15-декабрдиз Россиядин Федерациядиз сифте яз ООН-дин Вири дуньядин недай-хъвадай шейэрин программадин Исполнительный директор Эртарин Казин атана. Ам къиле авай гуманитарный программа дуньяда виридалайни чъехиди я. Россиядин Федерацияди адахъ галаз 2003-йисалай инихъ къвалахзава. Ци чил уьлкведи и организациядиз гайи мергъяматлувилин такъатрин къадар 60 миллион доллардив агакънава. И организацияди лагъайтла, 75 уьлкведа 80 миллиондилай гъаф клева гъатнавайбуруз куьмекар гузва.

Эхъ, уьмуьр давам жезва. Кларас Балкандин йисни са шумуд йикъалай Цъегърен йиса звезда. Инанмишвал ийиз кланзава, алукъзавай 2015-йис цининдалай са шумуд сеферда хъсанди жеда. Яваш-явашдиз чил рикелай Евросоюзди, Америкади къабулай санкцияр, Кларас Балкандин ягъай къван цингаварни са ахвар хъиз, алатна фида. Сирияда, Иракда, Палестинада, Афгъанистанда, Украинада авай гъаларни къайдадик ахатда. Икъван туькъуьл йис кечирмишзавай чун, гъелбетда, цийи йиса шадарунихъ пара тамарзлу я. Инсансузвиллин рекъел элячйнавай фашистар, бендерочияр, вагъабитар, къанлуяр чпин жазайривни агакъарна кланзава чаз.

Чи газетдин даяхрикай

Гафни сагъ яз, карни сагъ яз...

Мердали ЖАЛИЛОВ

Ахътин инсанар ава хъи, чеб акурвалди неинки къецел алай, гъакъ рикле, руьгъда авай цифни, мекъни квахъда. Рахада - генани генгвиле, гуьзелвиле майданар гуда!.. Дердидикай лугъуда - адакай ваз дагъ хътин далуни жеда!..

Ихътин рухвайрикай сад Каспийск шегъердиз чимивал гузвай карханадин регъбер-сагъиб, къепирви хва, Дагъустан Республикадин лайихлу энергетик, яргъал йисара шегъердин Собранидин депутатни тир **Тагъир Агъмедович АГЪМЕДОВ** я.

Адан патав - идарадиз чун, "Лезги газетдин" журналистар, эрк-умуд кваз, гъа жуван багъри къваллиз хъиз физва. Чъида хъи, кар туькълун тавуна, анай хкъедач. Рахкурдач вун анин сагъибди гуьгуьлда циф аваз...

За и гафар газет къелзавай вири къепирвийриз, ахпани вири чил карчийризни къуллугърин къиле авай ксариз ван хъун паталди лугъузва. Тагъир Агъмедовича неинки са газет хъиниз, гъакъни милли руьгъдиз къуллугъзавай вири крариз риклин ачухвилелди куьмекар гузва. Месела, чил руш Рагъманова Замира дуньядин чемпионвиллин тивар къачуна тайла ам акъван багъривилелди, мердвилелди къаршиламишлайди, чазни хабар гайиди Тагъир Агъмедович я. Им бес жегъилрин спорт виликди фин патал, абур руьгъламишун патал ийизвай къайгъударвал тушни!

Маса месэла ада кар-кеспидик квачир жегъилриз, къалин хизанар авайбуруз къвалахдай чкъар жагъурунихъ галаз алакълу я. Адан гъилик къвалахзавай устларин, фялейрин, техникрин чъехи пай лезгийр хъунини чил гафариз къуват гузва. Гъалал хъурай, хва, лугъузва чнани.

Кар алай месэла - Тагъир Агъмедович Агъмедов къиле авай карханади гила са шумуд цлуд йисуз, са жуьрединни зайифвилер, инсанрин патай наразивилер авачиз, йисан къилляй-къилиз Каспийск шегъердин саки вири идарайрив (больницайрив, мектебрив, бахчайрив),

гъаф мертебайрин вири къвалерив чими яд ва куда бугъ агакъарзава. Къвалера чимивал, къулайвал, михъивал ва экуьвал хъайила, наразивалдай вуж жеда?!

Ингъе са шумуд делил. Ина шегъерэгълийрив чими яд ва бугъ агакъарзавай къилин линийрин яргъивили саки 50-60 километр тешкилзава. Энергия гъасилзавай къилин блокрилай гъейри, 14 котельняни кардик ква. Са суткада 2000 кубометрдилайни артух чими яд, саки 600 тонндилайни гъаф бугъ гъасилзава. И рекъемар тахминанбур я. Абурун дережа хъуьтуьн мекъивилелай, гъавадин шартларилай, гъакъни шегъерэгълийрив чеб и девлетдив эгечзавай тегъердилай хейлин дережада аслу жезва. Гъавилляй ина гъар гъихътин хъайитлани шартлара къвалахдай, датлана чархарал алаз гъазур махсус техника ва тадаракар, гъахътин устад пешекарарни ава. Идалайни алава, карханадин пешекарри, руководителди вичини гъам чкадин газетрай, гъам телевиденидай, гъам чпил иштираклай вири мярекатрални агъалияр чими цив ва бугъадив иесивилелди эгечлун лазим тирдакай, цин линияр, насосар, яд къватлзавай чанар, ргазвай къазанар-вири технология гуьзчивилик кваз хуьникай рахазва, меслятар къалурзава. Гъавилляй герек авачир харжиярни тимил, къенятлувал, хийирлувал артух жезва.

Гъар са хилехъ вичин сагъиб, кар алакълдай пешекар, тешкилатчи хъун лазим я. Гафни сагъди, кар-

ни сагъди. Тагъир Агъмедович а жигъетдай акъалтлай чешне тирдакай чаз неинки ина, идарада, къвалахзавай устларри, гъакъ шегъердин администрацияда, масанрани гъаф ван хъана.

Каспийск шегъер къулайвилерин жигъетдай республикада вилик жергеяра авайди я. И кардик бес чун рахазвай карханадин чъехи пай квачни! "Каспий Тепло Сервис" ООО-дин крарикай зегъметдин ва яшайиш вилик тухунин рекъай чи республикадин ва РФ-дин чъехи ведомствойранни хабар хъанва. Гъавилляй анин агакъунар регъбердиз республикадин лайихлу энергетиквиллин гуьрметдин тивар, РФ-дин регионар вилик тухунин рекъай министрдин къул алай Гуьрметдин грамота, маса наградаяр гуналди къейднава.

Идалайни алава, шегъердин Собранидин депутат язни, Тагъир Агъмедовича халкъдин арада тешкиллувилинни тербиядин еке къвалах тухузва. Иллаки ветеранриз, инвалидриз, гъаф аялар авай хизанриз алакълдай вири куьмекар тешкилзава.

Тагъир Агъмедовичан гъар са агалкъун чна идалай виликин хуш тебрикралди къейд авурди я:

*Гузва халкъдиз чимивал,
Авачиз са кимивал.
Газетдизни къалурда
Куьтягъ тежер кланивал
(2002-йис)*

** * *
Вуч гаф ава къуршахдиз,
Уймахдизни дамахдиз!
Агалкъунар мад хъурай
Вахъ дуньядив уртахдиз!
(2012-йис)*

*Гилани чна алава хъийизва:
Гъикътин къетлен сабур я!
Адувал я, абур я!
Гаф михъи я, гъамга хъиз,
Хъивилиз - гапур я!*

** * *
И муьквара чи амадагдин 60 йис тамам хъанва. Чна риклин сидкъидай "Лезги газетдин" редакциядин коллективдин тиварунихъай, гъакъ агъзурралди газет къелзавайбурун патайни и юбилей ва къачунавай вири дережаяр мубаракзава:
Мад хъурай вун гъундуьрда,
Гатун цав хъиз къепирдал!..*

Тарихдин гелер

Ишреф ЖАВАТОВ

Чил йикъарин Къалажух хуьруьн тивар эвелдай, сифте бине кутур вахтунда, Къеле тир. Куьгъне Къеле гилан Къалажух алай чкадилай зур версинин вине, къакъан тепедал экли хъанвай. Хуьр вични къванцикай хъажнавай къакъан цларин (къеледин) юкьва авай.

Дегъзаманрин инсанри яшайишдин къвалер, сад муькуьдахъ галкълуриз, санай муькуьниз физхквез, алакълаяр хуьз жедайвал эцигзавай.

Куьгъне хуьруь бегъем гегъенш майдан къунвайди къеледин къене авай къалубрин бинеяр эгъуьнна дуьздак акъудайла, ачухдиз малум жезва. Къеле хъайи чкадилай са версинилай живиз агъада "Сенгерник" лугъудай гъевчи муьк авай. Муьк вични Чъехи вацлун эркли патал, къвалакай гуьтуь къвачин жигъир фенвай раган къилел ала. Шумуд-

ра чапхунчияр хуьрел гъужум ийиз атанайтлани, жемятди, и чкадал сенгер къаз, гъар сеферда душманриз къулухъди рум гуз хъанай.

"Сенгерник" тивар и гъевчи муькунал чил йикъарин алама. И чилел, рагалай са виш юкълунин инихъ хъиз, къалажухви Бекиров Минбудагъа яшайишдин къвалер эцигнава.

Ирид архайри сивай-сивиз чуькълурна агакъарай хабарриз, делилриз баянар гайила, Къеле тахминан 1430-1450-йисара къецепатан чапхунчийри дарбадагъ авурди, сагъ амукъай жемятни маса вилайтриз куьч хъайиди малум жезва. Ватан туна катуниз мажбур хъайи къелевийри чпилз таниш-билишар, аманевияр, хванухваяр авай къунши ва лап яргъа авай чкайра, маса чилерал къвалер-къар, хуьрер кутуна. Гъа икъл, къелевияр Лацаз, Муьругъиз, Вурваз, Куьзуниз, Стлуриз, Киригиз, Кълариз, Шабрандиз, Исмаилидиз, Цлуру Худатиз, Рутулиз, Мегъа-

рамдхуьруьз ва мад хейлин яргъа авай вилайтриз акъатна. Амма са хейлин йисар арадай фейила, къелевийрикай элкъвена хайи ватандиз хтайбуруни хъана.

Цийи хуьруьн бине кутур вахт 1480-1500-йисарал галтзава. И кардин шагъидвал ихътин инкар ийиз тежедай хътин делилралди тешкилриз жеда: цийи хуьруьн къвалав суьрар гва, сифте жергеяра авай са бязи суьрарин къилихъ акълурнавай къванерал араб басмадалди авунавай хъинар ала. Са къванцел цийиз бине кутур Къалажух хуьре мисклин сифте эцигдайди Мирзехан лугъудай кас тирди ва ам вични 1520-йисуз кечмиш хъайиди къейднава. Адет яз, инсанри сифте нубатда чпилз яшайишдин къвалер эцигзавай, ахпа са вахтарилай мисклин эцигунин къвалахар гъиле къазвайди я.

Цийи хуьре сифте мисклин эцигай Мирзехан лугъудай касдин чил йикъара яшамин жезвай невейр вужар ятла, гъелелиг тайинариз хъанвач. Чна фикирзавайла, Самур дереда машгъур шайр, ашукъ Къалажухви Забитни тахминан гъа и йисара яшамин хъана.

Валентин Эмирован 100 йис! Игит риклел хкана!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

2014-йисан 19-декабрдиз Ахцегъа СССР-дин Игит, лётчик **Валентин ЭМИРОВАН** 100 йисан юбилейдин гурлу мярекат кыле фена. Ам башламышдалди вилик кыле райондин руководство аваз адан иштиракчийри Игитдин гуьмбетдал цуьквер эцигна, Ахцегъ погранчастунин сергьятчийри автоматрай пудра салют гана...

РДК-дин зал. Сегьнедай тамашачийрин вилик Валентин Эмирован Махачкьалада авай Эмироврин квал ачух жезва. Дяведин хирер сагъар хувун патал рухсатдиз хтанвай жегил офицерди, чарпайдилай кьарагъна, парталар алулзава. Гимнастёркадин жибиндай Ахцегъдай дустарилай хтанвай чар акурла, ада ам мад сеферда кел хыйизва ва хизанни галаз Ахцегъиз, Цуькверин суварик хъфин кьетизава. Гьа и арада хчин кылив, зурзун акатнавай диде Надежда Митрофановна кьезва.

- Гьик! хъана, я чан диде, ви вилерал накъвар ала хьи?

- Бедбахтвал, Валюша, мусибатдин бедбахтвал,- гьилай нек авай кьабни аватзава. Дяве, залум дяве, хва...

Тадидаказ диде-бубадизни сусаз сагърай лагъана, ам полкуниз хъфиз кьецел экъечна...

Валентинан ролда гьевескар артист Эльбрус Алиев ва адан диде-бубадин ролра Зульфия Велиевани Межид Межидов акъван хъсандиз кьугъвана хьи, залда авайбуру абур гурлу капар ягъуналди тебрикна.

Микрофондихъ "Ахцегъ район" муниципалитетдин кыл **Осман АБДУЛКЕРИМОВ** гала. "Чи Игит лётчик Валентин Эмиров риклел хкунин межлис чна Чехи гьалибвилин 70 йисан юбилейдин йисан вилик кыле тухун лишанлу кар я. Ахцегърин къадим баркаван чил алимилай алава, игитралдини тафаватлу я: Ватандин Чехи дяведин кьве игит - Валентин Эмировни Гьасрет Алиев акъатна чи райондай. Абур эбеди риклел хуьн ва абур баркаллу крарал-чешнейрал акъалтзавай несил ватанпересвили руьгдаллаз тербияламышун чи гьар садан хиве авай пак буржи я...", - келимайрилай кьулухъ ада, мярекатдин тешкилатчийрни иштиракчийр тебрикуналди, Игит риклел хкунин межлис ачухна.

Мярекатдин тамадавилан везифаяр Ханум Фетуллаевани (МБУК "Ял ядай центрадин" директор) бажарагълу манидар Фикрет Баширова давамарзава. Музыкадинни Игит риклел хкунин суьгьбетрин арада абур мярекатдин бязи иштиракчийриз гафр гузва.

Рафик МЕГЪАМЕДОВ, Ахцегъ, Докъузпара, Рутул РВК-дин комиссар: - Гьеле мектебдамаз зи гьиле "Дагъларин кьегьал рухваяр" ктаб гьатна, аник чи ватандаш Валентин Эмиров квайвилай са шумудра келна. Ада 180 сеферда цавуз лув гана ва 20-лай виниз гьавадин женгера иштиракна. Гьеле 28 йисан яшдаваз Закавказьедин фронтда истребительный авиациядин 926-нумрадин полкунин командир хъайи дагъвиди гьавадин женгера душмандин 9 самолёт яна. Ватандин азадвал патал чан гайи ихътин кьегьал хва несилрин риклера гьамишалугъ амукьда. Ам чаз, намуслу гьар са дагъвидиз, ватанпересвилини кьагьриманвилан зурба чешне я. Йиса кьведра чна Игит лётчикдин памятникдин вилик митинг тухвайдалай кьулухъ, жегилар ватан хуьнин кьуллугъдал рекъе твазва.

Сегьнедилай гьик! Ахцегъ погранчастунин командирдин заместитель полковник **Игорь ШЕПТУХИН**, Игитдин мукьва-кылияр рахана. Ахцегърин 1-нумрадин мектебдин муаллим **Жамиля САИДОВАДИ** Дагъустандин халкдин шаир

Хуьруьг Тагъиран "Гьавадин пагъливан" поэма ва хуси ширир уstadвилелди келна. Игитдин тварунихъ галай Ахцегърин 2-нумрадин мектебдин школьникри Эмирован уьмуьрдинни женгинин явалу рекъин кьисметдай, дяведин йисарин вакъайрай малуматарни делилар гьана, игитдикай журналистрини адан женгерин юлдаши лагъанвай ва кхъенвай келимаяр риклел хкана.

- Заз бубади ахъаяйвал, Валентин Эмиров гьар гатуз диде-бубадихъ ва гьугъунлай вичин хизандихъ галаз Ахцегъиз хкведай. Лап хъсандаказ келзавай, кьагьриманвилан махарал рикл алай, гитара гваз манияр лугъудай, спортдал рикивай машгъл, руьгъдизни кьастунал мягкем жегилди вичи-вич гуя виликамаз уьмуьрдин са гьихътин ятани имтигъанриз, гьазурнай, - лагъана Валентин Эмирован хтл **Абдулазиз ЖАЛИЛОВА**.

РДК-дин гьевескардин дестедин "Пак дяве", "Кьагьриманвилан мани", "Игитриз аферин!", Фикрет Баширован "Назикавал", "Эхиримжи женг", Эмирсултан Бигеевани Замира Нурмегьамедовдин "Къумрал руш" Таира Муспаховдин "Дурнаяр", "Ислягъвал хъурай чилел" манири залдавай парабурун вилерал стлар гьизвай.

КУЪРУБЪ КЪЕЙД.

Валентин Аллагъярович ЭМИРОВ 1914-йисуз Ахцегъа фялелин зегьметкеи, медени хизанда дидедиз хъана. Махачкьаладин мектебдани авиаклубда чирвилер кьачуна, Таганрогдин авиатехникум акъалтгарна. 1935-йисалай РККА-да кьуллугъна. ВКП (б)-дин райкомдин теклифдалди 1939-йисуз Сталинградда дяведин лётчикар гьазурдай училищеда агалкьунралди келна, белофинрихъ галаз кьати дявейра иштиракдайла душмандин са самолёт яна, вичелни залан хер хъана. И женгера кьалурай лайихлувилерай ам "Яру Пайдах" ордендин сягъиб хъана.

1941-йисан июндилди ст.лейтенант В.Эмирова эскадрильядин командир яз Ватандин Чехи дяведин фронтра кьуллугъна. Сифте "И-16" ва 1942-йисалай "ЛаГТ-3" марка самолётралди Кеферпатан Кавказдин фронтда душман кьирмишна.

1942-йисан 13-декабрдиз В.А. Эмироваз Советрин Союздин игитвилан твар гана. Дявдилай кьулухъ диде-бубади чин кьегьал хва Махачкьаладин сурара кучук хъуьна.

Ленинан ва Яру пайдах орденрин сягъиб, Советрин Союздин Игит лётчик-капитан Валентин Эмироваз сурал ва хайи хуьре вичин тварунихъ галай багда памятникар хкажнава. Адан тварунихъ Махачкьаладани Ахцегъа мектебарни кучеяр ва вацун гимн гала. Эхиримжи нефесдалди Ватан хуьнин женгина хъайи чи кьегьал хва рагъметдиз фена 72 йис алатнаватани, несилрин риклера ам гьамишалугъ яз амукьда. Адан ватанпересвилини чешнедалди чна цийи-цийи несилар тербияламышда.

Конкурсдиз

Гьарайдиз гьай авач

Вадим ЖАМАЛДИНОВ,
Сулейман-Стальский район

СОВЕТРИН Союздал немсерин фашистри вегейдалай инихъ 73 йис алатнава. Зурба кьуват авай немсерин армия Советрин Яру Армияди кукварна. Инсафсуз дяведа, кыле И.В. Сталин аваз, гьалибвал кьачуна. Са кьурь вахтунда СССР-дин чукурдай, кайи шегьерар, хуьрер арадал хкана, халкьдивай кьачуз хъайи налогрин кьадар югь-кьанда

Кьулан Сталрин гамар храдай фабрикадин канвай дарамат

вай тимиляриз, уьлкведин халкьар бахтлу гелегедихъ тухвана. Гьайиф, Н.Хрущева кыл кутуна ва ахпа М.Горбачева, Б.Ельцина адан рехъ давамарна, гьукумат маса гана, СССР чукурна. Гьа и сягъда заводар, фабрикаяр, колхозар, совхозар тарашиз вугана. Ик! СССР-дин вахтунда вири мумкинвилер, регъатвилер авай халкь кесибвиле туна. Гила, гьиниз фейтлани, пул це лугъуза, чиновникар, инихъай корруп-

Герейханован хуьруьн консервиардай заводдин дараматрикой сад

Герейханован хуьруьн консервиардай заводдин котельня

циядин вилик пад яхъ лугъуз, анихъай чпин жибинарни ачухна акъвазнава. Кар, кьвалах амачир жегилар хуьрерай катзава, чехи шегьерани абур кваз кьазвач, бязи вахтара авур кьвалахрин пулни тагана, чукурзава.

Гьукуматдин патай са гьузчивални аламач СПК-рал, ФКХ-рал, ООО-рал. Абур гьасилай продукция халкьдал пуд-кьуд касдин гьилелай алатайла, агакьзава, кьиметарни 3-4 сеферда хкажзава. Базаррал ацукьнавай алверчийрин жибинар дулу жезва. Килиг садра, зур килофан кьимет 25 манат, са чувал гьуьруьн - 1000 манат, 50 килограмм шекердин кьимет 1800 манат хъанва.

Вири государствода хьиз, жуван республикадани, райондани ихътин завал арадал атанва. Райондин Кьулан Сталрин хуьре

1941-йисарал кьведалди эцигнавай, са шумуд хуьре вичин отделарни ахъайна кьвалахзавай гамарин фабрика авай. Дяведин йисара ина храй бегълеяр, гуьлуьтар, мягьсерар агъзурралди аскерриз ракурнай, хейлин дишегълийри кьвалахзавай. Акъудзавай продукция маса гьукуматризни рекъе твазвай. И фабрика районда вилик квай, кьазанжийар кьачузвай кархана тир. Демократар майдандиз атайла, 2001-йисуз фабрикадин дарамат ва эменни цай яна (тоқдилай цай кьуна лагъана).

Герейханован тварунихъ галай совхоз республикада, гьатта СССР-дани твар-ван авай майишатрикой сад тир. Совхозда 300-далай виниз агъалийри кьвалахзавай. И майишатни СССР-дихъ галаз чклана, авай вири эменни маса гана, агъалияр кучеяр туна. Ихътин твар-ван авай майишат хъайи хуьруьн твар кье татугай крарихъ галаз кьазва. Маса уьлквейризни вичин продукция ракурзавай консервиардай заводдикай амайди чукурнавай дара-

матрин цлар я. Ихътин эхир авачир демократияди яраб чун мадни гьа кьал гьидатла?!

Газетрай, телевизоррай кьезвай ван сад я: газ, нефт, недай суьрсет багъа жезва... Кьад, яхцур йисуз кьвалахай пенсионердиз кьезвайди 7-8 агъзур манат я. Ихътин гьаларай кыл гьик! акъудрай?

Советрин гьукумат чкайдалай кьулухъ гьикьван татугайвилер хъанатлани, гила кьванни РФ-дин гьар са гражданинди, вичин ватан-

Кьасумхуьруьн виликан совхоздин ясли-бахчадин дарамат

дал рик! хъана, адаз намуслудаказ кьуллугъна кланда.

И шиклири "демократиядин" девирда арадал атанвай "аламатрин" шагьидвал ийизва. Яраб чи гьарайдиз гьай лугъудай кас жагьидатла? Ихътин дараматар чукурдиз гьайиф тушни?!

Президентдин Чарчин цларце аваз Экстремизм вуч тегъуьн я? Адаз дарман аватла?..

Мердали ЖАЛИЛОВ, литературдин
отделдин редактор

Духтурри лугъдайвал, азар сагъардалди ам арадал гъизвай себебрихъ галаз женг члугун регъят я.

Экстремизм обществонин "азаррикай" сад я. Вични вири девирриз хасди. Вахтунда амаз рехъ атлун тавуртла, ада вич арадал гъайи общество тергдай чкадал гъида.

И "азардин" себебрикай хабар авай сагъибри адаз акси хейлин серенжемар теклифда ва чебни а себебар терг авунин рекъел элячда. Эхиримжи вахтунда иллаки Украинада ва масанра кыле физвай, виликрай чпис са артух фикир тагай бязи вакъийрихъ галаз алакьалу яз, экстремизмдин кьурхулувиликай, адан вилик пад кьаз дикъетлу хъуникай государствонин лап вини мертебайрани тимил рахазвач. Рикел хкин, и месэла веревирд авуни и мукъвара, РФ-дин Президент кыле аваз, Хатасузвили рекъай махсус Совет звер ганвай, анал чи обществонин вири кьатарихъ элкьвенвай махсус Малуматни къабулнай.

Гугъуьнлай а Малуматдин къалурунар (фикирар) РФ-дин Федеральний Собранидиз Президент В. Путинан Чарчени гъатна.

Вуч я экстремизм? Вучиз ам хаталу я? Адакай акъван вучиз рахазва?

Чи словарра экстремизм гьукуматдиз, адан кьурулушдиз акси яз кыле тухузвай политический лап хаталу акси рехъ ва гьерекатар тешкилун тирдакай лаганва.

Суал кьезва: гьукумдиз, государствонин кьурулушдиз халкъ (адан са бязи дестеяр) вучиз акси экъечлавайди я? Низ вучи кьанзава? Ни гъихътин нетижаяр вилив хуьзва? Гьакъикъатда ихътин гьерекатрин эхир квелди куьтягъ жезва? Гъихътин себебри ихътин тегъуьн (азар) арадал гъизва?

Эгер дикъетдивди винидихъ чун раханвай важиблу документар, иллаки Президентдин Чар келайтла, инал гъанвай вири суалриз жавабар жагъида. Уьмуьрди вичини а суалар эцигзава, гзаф вахтар жавабарни винел алайди аквада. Халкъ гъи члавуз, гьукумдиплай нарази яз, адаз акси экъечлавайди я? Куь ам а дережада ажуьгуьлу ийизвайди я?

Дугъриданни, кыл кхаждай мажал авачиз, вичин сала, багъда, бахчада кваллазавай лежбер ва я дагъда мал-лапаг хуьзвай малдар, вири туна, райондин центрадиз, администрациядиз акси митингдиз (собранидиз) вучиз ва куь гъизвайди ятла? Вучиз чилин кляник, цивиндин кьат атлуз, женгина авай шахтер, шахта акъвазарна, майдандал кьезвайди я? Вучиз муаллимар, акъван ислягъ, секин пешедин сагъибар, аялрин тарсарни туна, генани "гъахъ жагъуриз", сударизни прокуратурайриз, ахпа майданрал гъизвайди я? Вучиз и мукъвара чи меркездин маршруткяйрин вири шоферар, машинар акъвазарна, забастовкадиз фейиди тир? Ихътин суалрин сан-гъисаб авач. Чи шегъерринни районрин, гьакл республикадин дережадани крар чпелай аслу тир сагъибрин тлаварунихъ гьикъван арзаяр, чарар, инсанар чеб физватла ни гъисабна? Чи судра гъахъ-дуван жагъуриз кьекъезвайбурун гъисаб ни кьуна? Гьикъван факъирар, гъахъ жагъин тийидайди акурла, вичин плузар класна, сабур хуьз алахънаватла, низ чиде? Ибуру вири, духтуррин члалади лагъайтла, тукъуьл бархунар, беден гьелекзавай буьвелар алай ксар я. Амма са

жизвидини абур сабурдай акъудун, буьвеларни бархунар авахъиз, майданрални экъечлун мумкин я эхир. Тарихда ихътин дуьшуьшар гзаф жезвайди я. Гъвечли целхемди еке ялаврал гъида, кьурудав агатна, ицидини куда лугъуда.

Ихътин гъалари, крари гъич виливни хуьн тавур хътин нетижаярни гун мумкин я эхир...

Общество ихътин хаталу гъалда авайдакай государствонин виридалайни чхеки векил рахазва. Нихъ галаз? Кесиби факъиррихъ галаз? Вичин пенсиядални мажибдал са бубат кыл хуьзвайбурухъ галаз яни? Накъни кье мектеб ва я вуз акъалтарнавайбурухъ галаз яни?

Ваь, гьелбетда. Чарче, сифте нубатда, крар чпелай аслу тир чиновникар, еке девлетар кьецез акъуднавай банкирар, зегъметдин ва гражданилин асул законар векидаказ члурзавай карчиар, халкъдин бедбахтвилерин (кесибилин гъисабдай девлетлу жез кьанзавай алверчиар (спекулянтар), общество мягъкемарун лазим тир депутатар, ахпа контролвал, гуьзчивал тухузвай органар ва маса тешкилатар (векилар) диндирмишнава, абур уяхариз, гьакъикъи ватандашвилин, инсанвилин рекъел гъиз алахънава. Гьукум халкъдиз агъавалзавайди, адаз цавариллай килигзавайди ваь, халкъдин гегенш кьатариз кьуллугъзавайди, халкъдин дердийралди яшамиз жезвайди, Россиядиз - Ватандиз кьуллугъзавайди хуьн лазим я. Халкъдихъ галаз рахаз таканзавайдаз Россия бажагъат кьанзавайди я, лаганва Чарче. Россиядин халкъдин гьар йикъан дердийриз яргъади, абуроз аксивалзавайди, гьар гьикл хъайитлани, обществодиз зиян гузвайди - террористрихъ галаз са жергеда авайди аз гъисабна кьанзавайди кьейднава Чарче.

Гьакъикъатдани, датлана анжах са вичин ва тухумдин, мукъва-кылидан, вичин "командадин" къайгъуйрик квай чиновникди халкъ ажуьгуьлу ийизвайди такун - им бес "экстремизм" хътин тегъуьндиз рехъ ачухунин себеб тушни?

Вахъ ви идарада кваллахзавай касдиллай 40-50 сеферда виниз тир мажиб хъайила, а факъир анжах "агъа клянин" мажибдал яшамиз жедани? Вахъ инани, кьецепатани багъа квалерни, ял ядай багъларни, машинарни, гимиярни хъайила, ина шегъердин куьгъне автобусда аваз финин кьимет гьар юкьуз кхаждани? Вуж девлетлу ийиз?

Дуьньяда нефтладин кьимет агъуз аватайла, ина са кьатда адан кьимет кхажайла, беъгерар 2-3 сеферда артух хъанва лугъуз, фан кьимет са кьатда кхажайла, гьикл халкъ нарази жедач?..

Ихътин гъал лап хаталу, чи обществодиз еке хасаратвал гун мумкинди тирдини Президентдин Чарче кьейднава. Чи душманриз - алай вахтунин "санкцияр" илитзавайбуруз им лап хуш кьедайд гъал тушни? Къенепатай цал хайитла, ам хуьз техжерди чи тарихди шумудра субутнава?..

Куьрелди, экстремизм, гъи тереф къачуртлани, хаталу тегъуьн я. Хийир ни кхуждава? Украинада кыле физвай вакъийри хъсан жаваб ганва: экстремизмдиллай фашизмдал, миллетбазвилел, дявекарвилел, эхирни, общество вич чуькунал тухун акъван четин месэла туш. Гьелбетда, чна вирида сад хъиз, къайгъусузвал, саймазвал къалуриз, гьарда вичин хийирдихъ ялиз, араяр атлуз, сада-сад кьвачерик вегъез, бедлем ийиз хъайитла, маса душманар чаз герекни хъжедач. Рикел кхваш СССР гьикл чуькунайтла...

Президентдин Чарчик ругъдин (идеологиядин) еке тарсар ква, абур гьакъикъи хъсан крариз элкьуьрун чи гьар садан вецифа хуьн дазим я.

Экуь суваррикай сад

Жасмина САИДОВА

Йисан виридалайни куьруь юкьуз, 22-декабрдиз Дагъустандин энергетикри пешекар сувар кьейдна. Лагъана кьанда хъи, и югъ сувар яз хъягун дуьшуьшдин кар тушир. 1920-йисан 22-декабрдиз Вирироссиядин Советрин нубатдин съезд башламиш хъана - адан кылин месэла уьлкве электрклиамшуни талукъди тир. Съездди важиблу документ - виридаз таниш тир ГОЭЛРО-дин план тистикъарна. Россия электрклиамшунин Государствонин план уьмуьрдиз куьчуьрмишунин уьлкведин неинки энергетика, гъакни вири халкъдин майишат йигиндаказ виликди тухудай шартлар арадал гъана. Россиядин Энергетикрин йикъан тарих гъа и съезддидай башламиш жезва.

Энергетикрин югъ, йисан амай йикъарив гекъигайла, Чилив виридалайни тимил экв агакьзавай югъ ятлани, гьакъикъатда и югъ экуь суваррибурукай сад я лагъайтла жедди: энергетикади чи уьмуьрда кьунвай чка лугъуз тежер кьван екеди тирди сир туш.

Гидроэнергетикадин гевгъер

Чи квалера чимивал ва экуьвал таьминарзавайбурун сувар Дагъустан Республикадани гьар йисуз кьейдзава. Дагъустан патал им мадни еке важиблудай авай югъ я - дуьм-дуьз 40 йис идалай вилик, 1974-йисан 22-декабрдиз республикада сад лагъайди тир Чиркейдин гидроэлектростанциядин сад лагъай гидроагрегатди кваллах башламишна. РусГидро ОАО-дин Дагъустандин филиалдик акатзавай виридалайни "яшлу" станциядиз, суткада 1000 МВт электрэнергия гъасилдай гужлувал авай Чиркейдин ГЭС-диз Дагъустандин гидроэнергетикадин гевгъер лагъай тивар гъахълу яз ганва. Гуьтлуь ва дерин дереда эцигнавай бетондин плотинади (санлай кьачурла адан къакъанвал 232,5 метрдиз барабар я) вичин гуьрчегвилелди ва гуьзелвилелди ам акур гьар са кас гьейранарзават.

Рикел хкин, Ленинграддин Энергостройдин (гилан "Ленгидропроект") отделениди гъеле алатай асирдин 30-йисара тухвай ахтармишунри Сулак вацал къакъан плотина ва дережа кьандай жуьреда тайинариз жедди цин гьамбархана авай зурба ГЭС эцигдай мумкинвал авайди ачухарнай.

Идалай кьулухъ зурба муракаб имаратдин проект гъазурунин кваллах башламишна. Чиркейдин ГЭС эцигунин кваллахар СССР-дин Минэнергодин буйругъдин бинедаллаз 1963-йисан 11-июндиз башламишна лагъайтла жедди. 1967-йисан 29-октябрдиз таьсир лазим патлахъ ракъурнавай хъиткьинарунин нетижада Сулак вацун рехъ агална. 1970-йисан 28-февралдиз гидроэлектростанциядин плотинадин бинедиз сифтегъан бетон цана. Гъа и йисан 14-майдиз станция 6,6 баллдин гужлувал авай залзаладин зонада гъатна. Эцигунин кваллахриз залзалади еке зарар ганач, анжах гьамбарханадин фура, ана техникани авай, яд гъатна. Ятлани, эцигунин кваллахар зур йисалди акъвазарнай - дагъдин ценер ва рекъер авахънавай кьван кьванерикай михъи хъийидалди.

1974-йисан 13-августдиз Чиркей ГЭС-дин плотинадихъди яд ахъайна, 22-декаб-

рдиз лагъайтла, станциядин сад лагъай гидроагрегат кардик кутуна.

Чиркейдин ГЭС кьенин юкьузни Кеферпатан Кавказдин регионда виридалайни гужлу ва зурба гидроэлектростанция яз ама. Плотинадин къакъанвилел гьалтайла станция Россиядин мулкуна кьвед лагъай, элкьвей жуьредин плотинайрин арада сад лагъай чкадал ала.

Гужлувал ва цин дережа фад дегишарунин жигъетдай хъсан мумкинвилер авай ам Россиядин Кьиблепатан Садхъанвай энергосистемада асул станция яз гъисабзава. Кваллах башламишай йикъалай кьенин йикъалди Чиркейдин ГЭС-ди 88 миллиард кВт/сат электрэнергия гъасилнава.

РусГидро ОАО-дин Дагъустандин филиалди станциядин йикъаз талукъ шадвилин мярекатар сентябрдиз кыле тухванай. Россиядин са кьадар регионрай иниз ГЭС эцигунин ва ишлемишунин кваллахар яргъал йисара зегъмет члугур 150-далай артух ветеранар мугъман хъанай.

Виридалайни жавабдарди

Энергетикрин йикъан вилик малум хъайивал, РусГидро ОАО-дин Дагъустандин филиал "2014-йисуз региондин экологиядин жигъетдай виридалайни жавабдар кархана" лагъай тиварциз лайихлу хъанва. Россиядин регионрин экологиядин жигъетдай жавабдар карханайриз наградаяр гунин мярекат Россиядин II промышленно-экономический "РосПромЭко-2014" форумдин сергъятра аваз кыле фена. Диплом ва рикел хуьнин лишан тир медаль директордин сад лагъай заместитель - Дагъустандин филиалдин кылин инженер Мухтарпаша Саидовав вахкана.

Лагъана кьанда хъи, РусГидродин Дагъустандин филиалдин кандидатура РД-дин тлебиатдин ресурсрин ва экологиядин министрстводи теклифнай. Икд, министрстводи энергетикри 2014-йисуз уьмуьрдиз куьчуьрмишай экологиядин гзаф кьадар программаяр ва нетижалу проектар кьейд авуна. Еке кьимет комиссияди Унцукул, Буйнакский ва Казбек районрин школайра кьелзавай аялрихъ галаз санал Ирганайдин ва Чиркейдин цин гьамбарханайрин кьерехра кыле тухвай мергъяматлувилин ва экологиядин "ОБЕРЕГАЙ" серенжемриз, Каспийск шегъердин ва Шамилкъала поселокдин школайра кьелзавай аялрин Виридуьньядин цин йикъаз талукъ яз тешкилай яратмишунрин конкурсриз гана.

"Ихътин мярекатар чи пешекарри гьар йисуз тухузва ва абур иштиракзавай ксарин кьадар кьвердавай артухни жезва. Ихътин серенжемри неинки чун элкьуьрна кьунвай тлебиат, цин гьамбарханайрин кьерехар зирзибилдикай михъиз куьмек гузва, абур гьакни акъалтзавай несил ватанпересвилин, тлебиатдиз мукъаятдиз эгечлунин гъиссералди тербияламышзават", - малумарна Мухтарпаша Саидова.

Кьейдна кьанда хъи, РусГидродин Дагъустандин филиалди махсус программадин сергъятра аваз мергъяматлувилин серенжемар мукъвал-мукъвал тухузва. Ингъе кьени, 25-декабрдин пакаман сятдин 10-даз Махачкъаладин Милли библиотекадин 2-мертебада авай залда кьелзавайбуру Саидова Сулеймановадин "Пулунин букварь" тивар алаз аялар патал акъуднавай ктабдихъ галаз танишарунин мярекат кыле фида. "И дуьньяда жув кьулайдаказ гъисс авун патал ина кардик квай кьанунар чир хуьн чарасуз я. Гъа и кьанунриз талукъарнава аялар патал пара итижлуди тир и ктаб. Буюр, ша, иштирак", - лугъузва РусГидродин Дагъустандин филиалдин общественностдихъ галаз алакъайрин рекъай пешекар Елена Каланджиевади.

"РусГидро" ОАО-дин Дагъустандин филиалди санлай кьачурла 1785,5 МВт гужлувал авай 15 гидроэлектростанция ишлемишунин кваллах кыле тухузва. Филиалдин ГЭС-ар Дагъустан Республикадин административный 10 райондин мулкунал ала.

Арсен АЗИЗОВ:

“Жаванрин къайгъуда аялзамаз жен!”

Алаудин ГЪАМИДОВ

Санлай Россияда ва гъаки Дагъустан Республикадан эхиримжи вахтара къиле физвай гъерекатри обществада политикадин, яшайишдин ва руьгъдин жигъетдай дегишвилер арадал гъанва. Къвердавай гзаф жезвай бейкарвиле хизанар кеве твазва, тербиядин къвалах зайифарзава, гуьзлемиш тавур вакъияр арадал гъизва. ИкI, жегъилар, иллаки яшар бегъем тахъанвай жаванар, гъатта аяларни кваз члуру рекъе твазва. Абуру, чеб бегъем гъавурда авачиз, тахсиркарвилериз, лап залан тахсиркарвилеризни къил язва.

Са вахтара вичикай са артух рахан тийидай, ерли хабарни авачир наркоманияди къе санлай уьлкве къарсурнава. Наркоманрини наркотикри къе еке къурхулвал арадал гъанва. Статистикади шагъидвал-завайвал, эхиримжи йисара наркомания, чехи шегъеррайни вичиз “хас” тир “адетдин” районрай акъатна, вири уьлкведиз чкъанва. Наркотикрихъ галаз алакълу месэла иллаки эхиримжи йисара хцидаказ акъвазнава. Наркотикрин законсуз оборотди хъ галаз алакълу къейд авур (регистрация авур) тахсиркарвилерин къадар къвердавай артух жезва.

Пашман жедай кар ам я хьи, гъам наркотикар гъасилуниз ва ишлемишуниз, гъам абуралди алвер авуниз, а зегъримар ишлемишун себеб яз жезвай тахсиркарвилериз талукъ яз члуру гъалар авай регионрин жергеда Дагъустанни ава. Регионрин гекъигайла, тахсиркарвилерин къадар тимил ятлани, акъазвайвал, чи республикадан гъалар пайгар туш.

Яшар бегъем тахъанвайбурун ихтиярар ва итижар (интересар) хуьнни прокуратурадин буржийрикай сад я.

Дагъларин уьлкведа арадал атанвай гъалариз талукъ суалриз жавабар жагъурун патал зун Дагъустан Республикадин прокурордин куьмекчи, юстициядин советник (майор) А.А.АЗИЗОВАХЪ галаз гуьрушмиш хъана.

■ Арсен Абдуллагович, малум тирвал, Дагъустандин твар муракаб ва къизгъин гъалар авай регионрин жергеда саки сифтебурукай яз къазва. Гъакъикъат гъихъинди я?

- Дугъриданни, Дагъустанда гъалар са вахтара иллаки къизгъин тир. Ягъунар, къиникъар, терактар гзаф жезвай. Экономикада ва санлай обществада къиле физвай дегишвилери яшар бегъем тахъанвай жегъиларни жаванар, гъаки аяларни кваз члуру рекъе твазва. Гъам члуьгъазвай, гъамни хъвазвай ва наркотикар ишлемишзавай чи жегъиларин жегъилвал, шаксуз, бейгъал жезва. Аялри ийизвай тахсиркарвилери, гъелбетда, чак къалабулуру куьтазва.

■ Бес талукъ звенойри къвалах тухузвачни? Абурувай истемидай закон авачни?

- Гъелбетда. Алай вахтунда закондин бинедаллаз профилактикадин къурулушда муниципальный дережада аваз яшар бегъем тахъанвайбурун крариз килигдай ва абурун ихтиярар хуьдай комиссийрин роль екеди хуьн лазим я. Гъа са вахтунда, ахтармишунри къалурайвал, и комиссийри чпин къвалах яшар бегъем тахъанвайбуруз ва абурун диде-бубайри талукъ материалриз килигналди сергъятламишзава. Къилди къачуртIа, “Сельсовет Ашагастьский” СП-ди (сельское поселение) 2013-2015-йисар патал наркотикарди алвер авунихъ галаз женг члуьгдай махсус программа къабулна. Гъайиф хьи, ам чарарал аламукъна. Им тухвана къанзавай къвалахри ва къабулнавай мажбурмайри ва жабдарсузвилегди эгъчизава лагъай чIал я.

Идалайни гъейри, нарконтролдин территориальный органринни ОМВД-дин къуллугъчийрин арада сих алакъа авач. Идани программа къилиз акъудуниз члуру-ка таъсирзава. Винидихъ лагъанвай хътин кимивилер райондин прокурорди “Сельсовет Касумкентский” СП-даини дуьздал

КУБРУЪ КЪЕЙД.

Арсен Абдуллагович АЗИЗОВ 1978-йисан 11-ноябрдиз Сулейман-Стальский райондин ЦИИИ Макъарин хуьре ичинви Абдуллагъан хизанда дидеиз хъана. Юкъван школа, ахпа В.И. Ленинан тIварунихъ галай Дагъосуниверситетдин юридический факультет акъалтIарай 2006-йисалай 2011-йисалай Къизилортда районрин уртах прокуратурада силисчи яз къвалахна. 2012-йисалай къеннин йикъалди Дагъустан Республикадин прокурордин куьмекчи я.

Хизанда пуд аял тербияламишзава.

акъудна. Ахтармишунрин нетижайрай райондин прокурорди хуьрерин поселенийрин къилерин тIварцIихъ махсус чарар (представления) ракъурна.

И комиссийри яшар бегъем тахъанвай жаванар къвалахралди таъминарунни ва я къелиз тунин жигъетдайни са куьмекчи гузвач. Гъатта абуру гъахътин игътияж авайбурун учет къванни тухузвач. Жегъиларин арада экстремизмдиз акси профилактикадин къвалах тухунин месэлаяр фикир тагана амукъзава, административный къайдаяр члуруниз талукъ законодательстводин нормаяр ве-къидаказ члурун давамарава. Ахътин делойри-риз килигна къандай вахтарал амалзвач. Са бязи района (месела, Гумбет, Ногай, Хунзах) яшар бегъем тахъанвайбурун рекъай комиссийри куьгъне хъанвай, фадлай къуватда амачи положенийрал амалзвач.

Лугъун лазим я хьи, школадивай къерех хъанвай жаванарин арада тахсиркарвилер гзаф жезва.

■ Бес ахътинбурун учет ни тухун, вилик пад къун патал вуч авун лазим я?

- Себеб авачиз, тарсариз къвен тийизвай ва я тарсар ахъайзавай аялрин учет сифте нубатда школайрин социально-педагогвилерин къуллугъди тухвана къанда. Амма, ахтармишунри къалурайвал, и жигъетдай бязи школайри тухузвай къвалах ерли разивал ийиз жедайди туш. Къилди къачуртIа, Акуша райондин прокурорди, са себебни авачиз, ерли школадиз тефизвай ва я мукъвал-мукъвал тарсар ахъайзавай 50 аял дуьздал акъудна.

Лугъун лазим я хьи, здравоохраненидин, образованидин ва илимдин, гъаки къенепатан крарин министерствойрин приказрин бинедаллаз чкайрал алай органри наркотикриз майилвал ийизвай жегъилар, жаванар ва аялар дуьздал акъудун патал да-тIана къвалах тухвана къанда. Жаванрин къайгъуда герек аялзамаз жен! Гъайиф хьи, чкайрал бегъем яб гузвач, мукъу пата-хъай, я къелдай заведенийри, я зегъметчи коллективри ва я диде-бубайри наркотикар ишлемишзавайбурун гъакъиндай малуматар гузвач. Нетижда наркоманар далда-дик кумукъзава.

Гъа са вахтунда хатасузвал хуьдай полициядин, участковый уполномоченныйрин, гъаки чкайрал алай ПДН-дин (яшар бегъем тахъанвайбурун) къурулушрин къвалахдилай разивал ийиз жеда. Шегъеррин ва районрин администрацийрин яшар бегъем тахъанвайбурун крариз килигдай комиссийри, за винидихъни къейд авурвал, чпин везифаяр девирдин, гъаки законрин истемидайвал къилиз акъудзвач. Хъсан гъалар авачир хизанар дуьздал акъудунин ва учетдиз къачунин къвалах зайиф я.

■ Бес ихътин татугайвилерин вилик пад къадай рекъер авайди тушни? И жигъетдай прокуратурадин роль гъихъинди я?

- Сад лагъайди, пиянискавилихъ, наркоманиядихъ галаз женг члуьгдай законар ва махсус органар авайди я. ИкI ятлани, прокуратурадин талукъ тушир гъич са месэлани авайди туш. Винидихъ лагъанвай хътин ва маса татугайвилериз талукъ яз Дагъустан Республикадин прокуратуради, здравоохраненидин, къенепатан крарин, образованидин ва илимдин министерствойриз, республикадин наркодиспансердиз са шумуд сеферда представленийар къена. Месэладин важиб-лувал фикирда къуна, прокуратуради къайдаяр хуьдай органрин координационный совещанийрал гъар сеферда тагъкимарава. Дагъустан Республикадин Гъукуматдиз, же-гъиларин крариз талукъ министерстводиз тайин теклифар къалурунавай чарар, малуматар рекъе туна. Абурун фикир яшар бегъем тахъанвайбурун арада профилактикадин

къвалах тухунин карда общественный тешкилатрихъ къетлен метлеб авайдал желбна.

■ Дугъриданни, аялар я, абур гъавурдик жезвач. Иллаки эхиримжи вахтара абур-руз члуру, чеб, гъаки объекти вахтара зиянлу крарал машгъл жедай мумкинвилер гзаф хъанва. Иллаки компьютерар, сотовый телефонар акъатайдалай гуьгъуьниз, Интернет-ресурсар кардик акатайла-мад-ни еке мумкинвилер хъанва. Жаванар, аяларни, йиф-югъ талгъана, гъам школа-да, гъам къвалера винидихъ лугъузвай та-даракрал машгъл жезва. Анрайни къа-лур тийизвай аламатар авач. Лап эдебсуз шикилар, фильмаяр ва икI мад. Бес и жигъетдай са къадагъа, къанун-къайда авай-ди тушни?

- Гъелбетда, и кардиз талукъ законар ва къадагъаярни ава. Ахътин Интернет-ресурсар иллаки аялар, жаванар патал блокиро-ватун, яни сетдикай худун лазим я. Амма гзафбуру и кардиз фикир гузвач. Къилди къачуртIа, Коркмаскъаладин, Тюбе поселе-дин, Учкент, Алмало, Темиргое, Шамхален-гигюрт ва маса хуьрерин школайра герексуз шейэр къалурзавай учебный сайтрал махсус такъатар эцигнавачир. Гъа и жуьредин кимивилериз Гуниб, Дахадаев, Табасаран, Акуша районри рекъ гъанвай. Гъа са вахтун-да абурун рикIелай Россиядин Федерация-дин Конституциядин 38-статьядин истемид-шунрин бинедаллаз аялвал государстводин къаюмвилер къайди алатнавай. Гъелбетда, ахтармишунрин нетижайрикай республика-дин образованидин ва илимдин министр-стводиз представление, вири кимивилери-кай Республикадин Къилизни малумат гана.

■ Анжах жаза гуни, тагъкимарунин рекъелди къайда тваз жедали, квез чиз? Чи жележдин несил гъихъинди хуьрай?

- Гъамиша къадагъа эцигуни, жаза гуни, кеве истемидунар авуни хъсан нетижаяр гудач. Ихътин кеве серенжемири, акси яз, аялвал кумаи жаванар ажугълу ийизва, члуру рекъе гъатуниз мажбуьрзава. ИкI тахъун патал диде-бубайри, школайрин педколлективри, вири общественности чи жележдин несилдин гъакъиндай гиламаз къайгъу авун, яни абуруз къелдай, къвалахдай шартлар яратмишун, аяларни жаванар гъар йикъан гуьз-чивилик кутун, абуруз са квел ятлани маш-гъл жедай, бушдиз тухудай вахт амукъ тий-идай рекъер жагъурун чарасуз я.

Важиблу месэла гъялунал гъам педаго-гар, гъамни психологар, чкадин администра-циярни общественность къайдаяр хуьдай органрихъ галаз санал къетлидаказ маш-гъл хуьни, шаксуз, хъсан нетижаяр арадал гъида.

■ Маракълу, итижлу суьгъбетдай чухсагъл!

Судрин залрай Къеве режимдин дустагъ

Нурдин РАШИДОВ

Меркездин агъали, 42 йис хъанвай Г.А. мукъвал-мукъвал вичин танишдан къвализ физвай. Бирдан йикъарикай са юкълуз ягъ-намус квахънавай адан къилиз тIветI яда, вичин 14 йисни тахъанвай танишдан рушал вил ацукъда. Гъа икI, аял руш алчурарна, вичин къвализ гъида ва адал гуж гъалиб ийида. Вични, эсер тахъана, къве сеферда. Амма адаз илив-нач. Алай йисан 17-декабрдиз Россия-дин Федерациядин Уголовный Кодекс-дин 132 статьядин 4-частунин “б” пунк-тунин бинедаллаз (яшар бегъем тахъан-вай аялди хъ галаз гужуналди месин алакъаяр авунай) тахсирлу ийизвай ам Дагъустан Республикадин Верховный суддин вилик акъвазна. Веревирдер авурдалай гуьгъуьниз, прокурордин га-фарни фикирда къуна, судди агъсуз тах-сиркарвал авунвайдаз къеве режимдин 15 йис кар гуни, гъа са вахтунда адакай 1 йисни зура азадвал сергъятламишу-нин приговор акъудна.

23 йисан къеве дустагъ

Алатай йисан ноябрдиз Сулейман-Стальский райондин Агъа СтIалрин Къаз-майрин хуьрай тир. 19 йиса авай Б.А.-диз вичин къунши дишегълиди чилин участ-ток маса ганвайдакай хабар хъана. Сиве-ра тIам гъатай жегъилди адавай пул къа-къуддай фонд жагъурна. Гъа икI, са ня-нихъ, хуьр-къвал секин хъанвайла, ам къунши дишегълидин къвализ яракъла-миш хъана гъахъна. Факъир дишегъли ви-чин аял рушни галаз ахварик кваз хъана. Къанлуди дишегълидин къил къванцив яна, рушазни чукуллар сухна. Гъелбетда, абур гъа чкадал телеф хъана. Ахпа къа-чагъ къвале къекъвена, амма адаз пул жа-гъанач. ЯтIани, ам ичIи гъилди хъфенач: мейитдин гарданда авай къизилдин зун-жур ва къвале авай сотовый телефон къа-чуна, хъфена, чуьнуьх хъана.

Россиядин Федерациядин 105 ла-гъай (инсан къиникъ) ва 162 лагъай (къа-чагъвал) статьяйрин бинедаллаз тахсир-лу ийизвайдан гуьгъуьна къайдаяр хуь-дай органрин къуллугъчийр гъатна ва ам къуна. Мукъуфдивди ахтармишунар ва силис тухвайдалай гуьгъуьниз тахсир-лу ийизваиди суддин вилик акъвазарна.

Алай йисан 16-декабрдиз Дагъустан Республикадин Верховный суд къанлу-дилай къарагъарна къилиз акъудай уго-ловный делодиз килигна ва адаз къеве режимдин 23 йис кар атIунин приговор акъудна. Идалайни гъейри, адаз 2 йисан вахтунда азадвал сергъятламишунин къарар акъудна.

Тахсирлу ийизвайдан силис тухузва

Эхиримжи вахтара арадал къевезвай вакъайри чIарар цаз-цаз ийизва. Инса-нар ягъиз рекъизва, тукIазва, чуьнуьхза-ва, яшар бегъем тахъанвай, ажуз хъанвай аялрал гуж гъалибунар ийизва. Лугъудай-вал, дуьньядин хак акъатнава.

И мукъвара Хасавюртда тайин тушир касди шегъердин къвалерикай сана ви-чин анжах 7 йис хъанвай факъир гада-дал писликвилер гъана. Шак 15 йиса авай жавандал фена. Россиядин Феде-рациядин Силисдин Комитетдин Дагъус-танда авай Управленидин къуллугъчий-ри адалай Россиядин Федерациядин Уголовный Кодексдин 132-статьядин 4-паюнун (“б”) (яшар бегъем тахъанвай-бурул гужуналди писликвилер гъунай) бинедаллаз уголовный дело къарагъар-нава. РФ-дин УПК-дин, 91, 92-статьяй-рин бинедаллаз тахсиркарвал авунай шак физвайди къуна ва силис тухузва. Къе-пака тахсиркар суддин вилик акъ-вазда.

понедельник, 29 декабря

**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

8:05-8:08 Местное время Вести Дагестан
8:36-8:41 Местное время Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:30 Реклама
18:35 Новогодний Огонек 1 часть
19:30 Реклама
19:35 Местное время Вести Дагестан

20.20 «Путь к триумфу»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Спорт на канале
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Владыка морей»
02.05 Х/ф «Фанфан-Тюльпан»
03.45 Т/с «Защитник»
04.35 Д/ф «Мир природы»
05.25 Х/ф «Сердца четырех»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро»
9.00 Новости
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+)
10.55 «Модный приговор»
12.00 Новости
12.15 «Черно-белое» (16+)
14.25 Комедия «Моя мама - невеста»
15.00 Новости
15.10 Комедия «Моя мама - невеста»

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.30 «Тарарам»
08.00 Х/ф «Рыжий, честный, влюбленный»
10.45 Д/с «Севастопольские рассказы» За веру, Царьград и Отечество
11.40 Д/ф «Робинзоны Каспийского моря»
11.55 «Галерея искусств»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Линия судьбы. Тагир Муслимов»
13.30 «Все грани»
14.00 «Служа Родине»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Защитник»
15.45 Золотая коллекция фильмов цикла «Соотечественники» ТНВ Таростан. Д/ф «Николай Васильев. Есть мир иной»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 «Красота 05.ru» в прямом эфире
17.40 Д/с «Мир природы»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала

16.00 «Мужское/Женское» (16+)
17.00 «Наедине со всеми»
18.00 Вечерний новости
18.45 «Довай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят» (16+)
21.00 «Время»
21.35 Т/с «Под каблуком» (12+)
23.30 «Вечерний Ургант» (16+)
0.10 Новости
0.25 Х/ф «Главное - не бояться!» (16+)
2.20 Триллер «Кейптаунская афера» (16+)
3.00 Новости
3.05 Триллер «Кейптаунская афера» (16+)
4.00 «Наедине со всеми» (16+)

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России» (12+)
9.00 «Любовь, похожая на сон. Игорь Крутой» (12+)
9.55 «О самом главном»
11.00 «Вести» (12+)
11.35 «Местное время Вести - Москва» (12+)
11.55 Т/с «Тайны следствия»
14.00 «Вести» (12+)
14.30 «Местное время Вести - Москва» (12+)

14.50 «Вести. Дежурная часть» (12+)
15.00 Т/с «Пока станица спит» (12+)
17.00 «Вести» (12+)
17.10 «Местное время Вести - Москва» (12+)
17.30 Т/с «По горячим следам» (12+)
18.30 «Прямой эфир» (12+)
19.35 «Местное время Вести - Москва» (12+)
20.00 «Вести» (12+)
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Х/ф «Полоса отчуждения» (12+)
0.35 «Вильям Похлебкин. Рецепты нашей жизни» (12+)
1.40 Комедия «Люди и манекены» (12+)

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.25 «Прокурорская проверка» (16+)
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара» (16+)
10.00 «Сегодня»
10.30 Т/с «Возвращение Мухтара» (16+)
11.55 «Суд присяжных» (16+)
13.00 «Сегодня»
13.30 «Суд присяжных». Окончательный вердикт (16+)
14.45 «Чрезвычайное происшествие»
15.25 Т/с «Лесник» (16+)
16.00 «Сегодня»
16.30 Т/с «Лесник» (16+)
18.00 «Говорим и показываем» (16+)
19.00 «Сегодня»
19.45 Т/с «Чужой» (16+)
23.40 Х/ф «Зимний круиз» (16+)
1.35 «Главная дорога» (16+)
2.10 Х/ф «Дело темное» (16+)
3.10 «Дикий мир»
3.30 «Русский Голливуд»
5.05 Т/с «Супруги» (18+)

ТВЦ

5.40 М/ф «Зима в Простоквашино», «Когда зажигаются елки»
6.20 Х/ф «Детский мир»
7.55 Х/ф «Мистер Икс»

9.35 Х/ф «Гусарская баллада» (12+)
11.30 «События»
11.55 «Постскриптум» (16+)
12.50 «В центре событий» (16+)
13.55 «Курсом доллара». Спецрепортаж (16+)
14.30 «События»
14.50 «Город новостей»
15.10 «Тайны нашего кино». «Сирота казанская» (12+)
15.45 Детектив «Чисто английское убийство». «Священная Вера» (12+)
17.30 «События»
17.50 Фильм-концерт «Лион Измаилов и все-все-все» (12+)
19.30 «Город новостей»
19.45 Комедия «Укротительница тигров»
21.45 «Петровка, 38» (16+)
22.00 «События»
22.30 Х/ф «Особенности национальной охоты в зимний период» (16+)
0.00 Комедия «Высокий блондин в черном ботинке» (Франция) (6+)
1.30 «Петровка, 38» (16+)
1.45 Х/ф «Время для двоих» (16+)

СТС

6.00 М/ф «Хвосты», «Похитители елок», «Мойдодыр», «Ну, погоди!»
7.40 М/с «Пингвиненок Пороро»
8.00 6 кадров (16+)
9.00 Т/с «Воронины» (16+)
11.30 Комедия «Друзья друзей» (16+)
13.15 6 кадров (16+)
13.30 Т/с «Воронины» (16+)
19.00 Шоу «Уральских пельменей». Виза есть - ума не надо! (16+)
20.30 Шоу «Уральских пельменей». Волшебники страны Ой (16+)
22.00 Шоу «Уральских пельменей». Борода измята (16+)
23.30 6 кадров (16+)
0.30 Кино в деталях с Ф. Бондарчуком (16+)
1.30 6 кадров (16+)

1.45 М/ф: «Снежная королева», «Снежные дорожки», «Шайбу! Шайбу!!», «Матч-реванш», «Метеор на ринге», «Щелкунчик», «Тараконище», «Сокровища затонувших кораблей», «Петух и краски»
5.50 Музыка на СТС (16+)

REN TV

5.00 «Следки» (16+)
6.00 «Верное средство» (16+)
7.00 «Информационная программа 112» (16+)
7.30 «Смотреть всем!» (16+)
8.30 «Новости 24» (16+)
9.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко» (16+)
11.00 «Документальный проект»: «Оборотная сторона Вселенной» (16+)
12.00 «Информационная программа 112» (16+)
12.30 «Новости 24» (16+)
13.00 «Званый ужин» (16+)
15.00 «Семейные драмы» (16+)
16.00 «Не ври мне!» (16+)
17.00 «Не ври мне!» (16+)
18.00 «Верное средство» (16+)
19.00 «Информационная программа 112» (16+)
19.30 «Новости 24» (16+)
20.00 Х/ф «Орел Девятого легиона». (США - Великобритания) (16+)
22.00 «Скрытая угроза»: «Все под контролем!» (16+)
23.00 «Новости 24». Итоговый выпуск (16+)
23.30 «Смотреть всем!» (16+)
0.00 Х/ф «Солдат Джейн». (США - Великобритания) (16+)
4.30 «Следки» (16+)

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас»
6.10 «Утро на 5» (6+)
9.30 «Место происшествия» (16+)
10.00 «Сейчас»

10.30 Т/с «Спецотряд «Шторм». Бомба для адмирала» (16+)
11.25 Т/с «Спецотряд «Шторм». Золотой запас» (16+)
12.00 «Сейчас»
12.30 Т/с «Спецотряд «Шторм». Золотой запас» (16+)
12.45 Т/с «Спецотряд «Шторм». Режим усиления» (16+)
13.40 Т/с «Спецотряд «Шторм». Азартная игра» (16+)
14.35 Т/с «Спецотряд «Шторм». Деньги на ветер» (16+)
15.25 Т/с «Спецотряд «Шторм». Охота на свидетеля» (16+)
15.30 «Сейчас»
16.00 Т/с «Спецотряд «Шторм». Охота на свидетеля» (16+)
16.45 Т/с «Спецотряд «Шторм». Полнолуние» (16+)
17.40 Т/с «Спецотряд «Шторм». Опасные проводы» (16+)
18.30 «Сейчас»
19.00 Т/с «Детективы. Рейс» (16+)
19.30 Т/с «Детективы. Из огня да в полымя» (16+)
20.00 Т/с «Детективы. Внучка-снегурочка» (16+)
20.30 Т/с «След. Живые всех живых» (16+)
21.15 Т/с «След. Карать нельзя простить» (16+)
22.00 «Сейчас»
22.25 Т/с «След. Смехачи» (16+)
23.15 Т/с «След. Черный монах» (16+)
0.05 «Место происшествия. О главном» (16+)

ДОМАШНИЙ

6.30 «Жить вкусно» (16+)
7.00 «Жить вкусно» (16+)
7.30 «Секреты и советы» (16+)
8.00 М/ф
8.30 Мелодрама «Возвращение в Эдем»
13.55 Т/с «Московская сага» (12+)
18.00 «Новогодняя неделя еды» (16+)
19.00 Мелодрама «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво...» (16+)
20.50 Мелодрама «Краткий курс счастливой жизни» (16+)
0.00 «Одна за всех» (16+)
0.30 Детектив «Тридцать седьмой роман» (16+)
2.30 «Домашняя кухня» (16+)

ТВ-3

6.00 М/ф
9.00 Х/ф «Приключения Петрова и Васечкина, обыкновенные и невероятные»
12.00 Х/ф «Деловые люди»
13.45 Х/ф «Табор уходит в небо»
15.45 Х/ф «Вас ожидает гражданин Никанорова»
17.30 Х/ф «Не ходите, девки, замуж»
19.00 Х/ф «Место встречи изменить нельзя» (12+)
22.00 Х/ф «Волчья кровь» (16+)
23.45 Х/ф «Охотники за привидениями». Профилактика
1.46 Х/ф «Битлджус». (США)
3.30 Х/ф «Мама»
5.15 М/ф

3.40 Т/с «Детективы. Сафари в городском дворе» (16+)
4.15 Т/с «Детективы. Ошибка ценою в жизнь» (16+)
4.45 Т/с «Детективы. Утренняя пробежка» (16+)
5.15 Т/с «Детективы. Невеста без места» (16+)

ТВ-3

6.00 М/ф
9.00 Х/ф «Приключения Петрова и Васечкина, обыкновенные и невероятные»
12.00 Х/ф «Деловые люди»
13.45 Х/ф «Табор уходит в небо»
15.45 Х/ф «Вас ожидает гражданин Никанорова»
17.30 Х/ф «Не ходите, девки, замуж»
19.00 Х/ф «Место встречи изменить нельзя» (12+)
22.00 Х/ф «Волчья кровь» (16+)
23.45 Х/ф «Охотники за привидениями». Профилактика
1.46 Х/ф «Битлджус». (США)
3.30 Х/ф «Мама»
5.15 М/ф

ДОМАШНИЙ

6.00 «Жить вкусно» (16+)
6.30 «Жить вкусно» (16+)
7.00 «Жить вкусно» (16+)
7.30 «Секреты и советы» (16+)
8.00 М/ф
8.30 Х/ф «Марья-искусница»
9.55 Мелодрама «Билет на двоих» (Украина) (16+)
13.55 Т/с «Московская сага» (12+)
18.00 «Новогодняя неделя еды» (16+)
19.00 Мелодрама «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво...» (16+)
20.50 Мелодрама «Краткий курс счастливой жизни» (16+)
0.00 «Одна за всех» (16+)
0.30 Комедия «Я желаю тебе себя» (16+)
2.05 «Домашняя кухня» (16+)

ТВ-3

6.00 М/ф
8.30 Х/ф «Каникулы Петрова и Васечкина, обыкновенные и невероятные»
11.30 Х/ф «Ох, уж эта Настя!»
13.00 Х/ф «Соло для слона с оркестром» (12+)
16.00 Х/ф «Чародей»
19.00 Х/ф «Место встречи изменить нельзя» (12+)
23.45 Х/ф «Охотники за привидениями 2»
1.45 Х/ф «Волчья кровь» (16+)
3.30 Х/ф «Мимино»
5.30 М/ф

ТВ-3

6.00 М/ф
8.30 Х/ф «Каникулы Петрова и Васечкина, обыкновенные и невероятные»
11.30 Х/ф «Ох, уж эта Настя!»
13.00 Х/ф «Соло для слона с оркестром» (12+)
16.00 Х/ф «Чародей»
19.00 Х/ф «Место встречи изменить нельзя» (12+)
23.45 Х/ф «Охотники за привидениями 2»
1.45 Х/ф «Волчья кровь» (16+)
3.30 Х/ф «Мимино»
5.30 М/ф

ТВ-3

6.00 М/ф
8.30 Х/ф «Каникулы Петрова и Васечкина, обыкновенные и невероятные»
11.30 Х/ф «Ох, уж эта Настя!»
13.00 Х/ф «Соло для слона с оркестром» (12+)
16.00 Х/ф «Чародей»
19.00 Х/ф «Место встречи изменить нельзя» (12+)
23.45 Х/ф «Охотники за привидениями 2»
1.45 Х/ф «Волчья кровь» (16+)
3.30 Х/ф «Мимино»
5.30 М/ф

ТВ-3

6.00 М/ф
8.30 Х/ф «Каникулы Петрова и Васечкина, обыкновенные и невероятные»
11.30 Х/ф «Ох, уж эта Настя!»
13.00 Х/ф «Соло для слона с оркестром» (12+)
16.00 Х/ф «Чародей»
19.00 Х/ф «Место встречи изменить нельзя» (12+)
23.45 Х/ф «Охотники за привидениями 2»
1.45 Х/ф «Волчья кровь» (16+)
3.30 Х/ф «Мимино»
5.30 М/ф

ТВ-3

вторник, 30 декабря

**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

8:05-8:08 Местное время Вести Дагестан
8:36-8:41 Местное время Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:30 Реклама
18:35 Новогодний Огонек 2 часть
19:30 Реклама
19:35 Местное время Вести Дагестан

23.20 «Оксюморон»
23.50 Х/ф «Кубачинская свадьба»
00.30 Время новостей Дагестана
01.30 Т/с «Владыка морей»
02.35 Х/ф «Как украсть миллион»
04.40 Д/ф «Мир природы»
05.30 Х/ф «Нужные люди»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро»
9.00 Новости
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+)
10.55 «Модный приговор»
12.00 Новости
12.15 Т/с «Под каблуком» (12+)
14.20 Мелодрама «Зимний роман»
15.00 Новости
15.10 Мелодрама «Зимний роман»
16.00 «Мужское/Женское» (16+)
17.00 «Наедине со всеми» (16+)
18.00 Вечерний новости
18.45 «Довай поженемся!» (16+)
19.50 «Пусть говорят» (16+)
21.00 «Время»
21.35 Т/с «Под каблуком» (12+)
23.30 «Вечерний Ургант» (16+)

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро»
9.00 Новости
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+)
10.55 «Модный приговор»
12.00 Новости
12.15 Т/с «Под каблуком» (12+)
14.20 Мелодрама «Зимний роман»
15.00 Новости
15.10 Мелодрама «Зимний роман»
16.00 «Мужское/Женское» (16+)
17.00 «Наедине со всеми» (16+)
18.00 Вечерний новости
18.45 «Довай поженемся!» (16+)
19.50 «Пусть говорят» (16+)
21.00 «Время»
21.35 Т/с «Под каблуком» (12+)
23.30 «Вечерний Ургант» (16+)

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России» (12+)
9.00 Х/ф «Снег на голову» (12+)
11.00 «Вести» (12+)
11.35 «Местное время Вести - Москва» (12+)
11.55 Т/с «Тайны следствия» (12+)

14.00 «Вести» (12+)
14.30 «Местное время Вести - Москва» (12+)
14.50 «Вести. Дежурная часть» (12+)
15.00 Т/с «Пока станица спит» (12+)
17.00 «Вести» (12+)
17.10 «Местное время Вести - Москва» (12+)
17.30 Т/с «По горячим следам» (12+)
18.30 «Прямой эфир» (12+)
19.35 «Местное время Вести - Москва» (12+)
20.00 «Вести» (12+)
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Х/ф «Полоса отчуждения» (12+)
0.40 Комедия «Люблю, потому что люблю» (12+)
2.40 Комедия «Люди и манекены» (12+)

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.25 «Прокурорская проверка» (16+)
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара» (16+)
10.00 «Сегодня»
10.30 Т/с «Возвращение Мухтара» (16+)
11.55 «Суд присяжных» (16+)
13.00 «Сегодня»
13.30 «Суд присяжных». Окончательный вердикт (16+)
14.45 «Чрезвычайное происшествие»
15.25 Т/с «Лесник» (16+)
16.00 «Сегодня»
16.30 Т/с «Лесник» (16+)
18.00 «Говорим и показываем» (16+)
19.00 «Сегодня»
19.45 Т/с «Чужой» (16+)
23.40 Комедия «Праздник взперти» (16+)
1.10 «Квартирный вопрос»
2.15 «Дачный ответ»
3.15 «Большая перемена» (12+)
5.15 Т/с «Супруги» (18+)

ТВЦ

5.20 Х/ф «Дедушка в подарок» (12+)
7.05 М/ф «Двенадцать месяцев»
7.55 Х/ф «Карьера Димы Горина»
9.55 Х/ф «Зимний роман» (12+)
11.30 «События»
11.50 Х/ф «Одиссея капитана Блада»
14.30 «События»
14.50 «Город новостей»
15.10 «Тайны нашего кино». «Тот самый Мюнхгаузен» (12+)
15.45 Детектив «Чисто английское убийство». «Редкая птичка» (12+)
17.30 «События»
17.50 Фильм-концерт «Задорнов больше, чем Задорнов» (12+)
19.30 «Город новостей»
19.45 Комедия «Мужчина в моей голове» (16+)
22.00 «События»
22.30 Х/ф «Тушите свет!» (12+)
0.05 Комедия «Возвращение высокого блондина» (Франция) (12+)
1.30 «Петровка, 38» (16+)
1.45 Х/ф «Случайные знакомые» (16+)
3.20 Х/ф «Самые счастливые» (16+)
4.50 «Петровка, 38» (16+)

СТС

6.00 М/ф «Прекрасная лягушка», «А что ты умеешь?», «Вот так тигр!», «Храбрый заяц», «В порту», «Ничуть не страшно», «Тимошкина елка»
7.40 М/с «Пингвиненок Пороро»
8.00 6 кадров (16+)
9.30

среда, 31 декабря

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

14:10 Местное время Вести Дагестан РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:15 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
07:55 Мультфильм
08:30 Время новостей Дагестана
08:45 Д/с «Хрустальный мир. Путешествие к Деду Морозу»
09:25 Х/ф «Двенадцать месяцев»
12:00 «Лица России» Павел Бородин
12:30 Время новостей Дагестана
12:55 «Бизнес Дагестана»
13:30 «Оксоморон»
14:00 «Правое поле»
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Х/ф «Золушка»
16:10 Мультфильм
16:30 Время новостей Дагестана
16:50 Х/ф «Мусорщик»
18:45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Разумные слова, реальные дела» Министрство образования. Итоги года
20:50 «Час размышлений»
21:20 «Аутодафе»
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Желаем Вам!..» Новогодние поздравления
01:40 Концерт «Музыкальный майдан»
04:40 Х/ф «Двенадцать месяцев»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка». Новогодний выпуск.
9.50 «Жить здорово!» Новогодний выпуск. (12+).
10.45 «Модный приговор». Новогодний выпуск.
12.00 Новости.
12.15 Х/ф «Золушка».
13.40 Комедия «Королева бензоколонки».
15.00 Новости.
15.15 «Две звезды». Новогодний выпуск.
17.10 Новости.
17.25 Комедия «Пес Барбос и необычный кросс. Самогонщики». (12+).
17.55 Комедия «Джентльмены удачи».
19.20 Комедия «Ирония судьбы, или С легким паром!»
22.30 «Проводы Старого года».
23.55 Новогоднее обращение Президента Российской Федерации В.В. Путина.
0.00 «Новогодняя ночь на Первом».
3.00 «Дискоотека 80-х».
РОССИЯ 1
5.45 Х/ф «Школа для толстухек». (12+).
9.05 Х/ф «Чародеи». (12+).
11.45 «Лучшие песни». Праздничный концерт из Государственного Кремлевского дворца.
13.20 Комедия «Карнавальная ночь». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.20 Комедия «Карнавальная ночь». (12+).
15.10 Х/ф «Золотая невеста». (12+).
16.50 «Короли смеха». (16+).
19.00 Комедия «Кавказская пленница, или Новые приключения Шурика».

20.25 Комедия «Иван Васильевич меняет профессию». (12+).
22.00 «Новогодний парад звезд». (12+).
23.55 Новогоднее обращение Президента Российской Федерации В.В. Путина.
0.00 Новогодний Голубой огонек - 2015. (12+).
НТВ
6.10 «И снова здравствуйте!»
6.45 Комедия «Праздник взперти». (16+).
8.00 «Сегодня».
8.15 Т/с «Лесник». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.15 Т/с «Лесник». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.15 Т/с «Лесник». (16+).
21.00 «Анатомия года». (16+).
23.55 Новогоднее обращение президента Российской Федерации В.В. Путина.
0.00 «Анатомия года». (16+).
0.30 «Ээх, разулэй!» (16+).
3.50 Новый год на НТВ: «The best-Лучшее». (12+).
ТВЦ
5.05 Х/ф «Мужчина в моей голове». (16+).
7.00 Комедия «Укротительница тигров».
8.40 Х/ф «Новые приключения кота в сапогах».
10.05 Х/ф «Три орешка для Золушки». (6+).
11.30 «События».
11.50 «Новый год с доставкой на дом». (12+).
13.00 Х/ф «По семейным обстоятельствам».
15.15 Комедия «В джазе только девушки». (США). (12+).
17.20 Комедия «Двенадцать стульев».
19.55 Х/ф «Вечера на хуторе близ Диканьки».
21.05 Х/ф «Морозко».
22.30 «Поем вместе любимые песни!» (6+).
23.30 Новогоднее поздравление мэра Москвы С.С. Собянина. (6+).

23.35 «И снова поем вместе!» (6+).
23.55 Новогоднее обращение Президента Российской Федерации В.В. Путина.
0.05 «Поем вместе в 2015 году!» (6+).
1.25 «ВИА хит-парад». (6+).
3.05 Комедия «Большая прогулка». (Франция - Великобритания). (6+).
5.10 Комедия «Игрушка». (Франция). (6+).
СТС
6.00 М/ф «Стойкий оловянный солдатик», «Восилек», «Снегирь», «Новогоднее путешествие», «Варежка», «Волшебное кольцо», «Мороз Иванович».
7.40 М/с «Пингвиненок Пороро».
8.00 6 кадров. (16+).
8.30 Т/с «Воронины». (16+).
10.30 6 кадров. (16+).
10.40 Шоу «Уральских пельменей». Музыка нас слизала. (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 6 кадров. (16+).
14.25 Шоу «Уральских пельменей». Подал прошлый годный смех. (16+).
15.50 Шоу «Уральских пельменей». Снегодая. (16+).
18.30 6 кадров. (16+).
19.00 Шоу «Уральских пельменей». Снега и зрелищ! (16+).
22.55 Шоу «Уральских пельменей». Когда носы в 12 бьют. (16+).
23.55 Новогоднее обращение Президента Российской Федерации В.В. Путина.
0.00-3.20 Шоу «Уральских пельменей». Когда носы в 12 бьют. (16+).
4.45 Анимационный фильм «Муравей Антц».

REN TV
5.00 «Следаки». (16+).
6.00 «Верное средство». (16+).
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 «Смотреть всем!» (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
11.00 «Документальный проект»: «В поисках новой Земли». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званный ужин». (16+).
14.00 «Легенды Ретро FM». Лучшее. (16+).
23.55 Новогоднее обращение Президента Российской Федерации В.В. Путина.
0.00 «Легенды Ретро FM». Лучшее. (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 Х/ф «Бронзовая птица» (12+).
6.50 Х/ф «Приключения Электроника»
8.00 Х/ф «Приключения Электроника»
9.00 Х/ф «Приключения Электроника»
10.00 «Сейчас».
10.30 Х/ф «Ва-банк». (16+).
12.05 Х/ф «Ва-банк 2». (16+).
13.35 Х/ф «Секс-миссия, или Новые амазонки». (16+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Старый Новый год». (12+).
22.00 «Легенды Ретро FM».
23.55 Новогоднее обращение Президента Российской Федерации В.В. Путина.

0.05 «Легенды ретро FM. 10 лет». (12+).
2.05 «Звезды Дорожного радио». (12+).
3.50 «Супердискоотека 90-х». (12+).
ТВ-3
6.00 М/ф.
9.30 Х/ф «Мама».
11.00 Х/ф «Мимино».
12.30 Х/ф «Место встречи изменить нельзя». (12+).
19.00 Х/ф «Чародеи».
21.30 Фестиваль Авторадио «Дискоотека 80-х. Лучшее». (12+).
23.55 Обращение Президента.
0.05 Фестиваль Авторадио «Дискоотека 80-х. Лучшее». (12+).

ДОМАШНИЙ

6.00 «Жить вкусно». (16+).
6.30 «Жить вкусно». (16+).
7.00 «Жить вкусно». (16+).
7.30 Тайны еды. (16+).
7.45 «Жить вкусно». (16+).
8.15 «Домашняя кухня». (16+).
12.15 Д/с «2015: предсказания». (16+).
14.15 Драма «Великолепный век». (12+).
22.00 «Караоке». (16+).
23.55 Новогоднее обращение Президента Российской Федерации В.В. Путина.

четверг, 1 января

РГВК

07:00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
07:35 Мультфильмы
08:00 Х/ф «Мусорщик»
10:00 «Маленький концерт»
10:30 Х/ф «Морозко»
12:10 «Аутодафе»
13:10 «Час размышлений»
13:40 Х/ф «Чародеи»
16:40 Мультфильм
16:50 Х/ф «Цыган» 3 с.
18:30 Обзор газеты «Хлакькьат»
18:45 Передача на аварском языке «Паданги гамалги заманти»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
21:05 «Вернисаж»
21:50 Концерт джазовой музыки. Солистка Лиза Кабובה
23:50 Х/ф «Унесенные ветром»
03:30 Х/ф «Цыган» 3 с.
05:00 Х/ф «Господин 420»
01:00 Т/с «Владика морей»
02:05 Х/ф «Три эпохи»
03:05 Т/с «Защитник»
03:55 Х/ф «Цыган» 1 с.
05:25 Х/ф «Свадьба в Малиновке»
ПЕРВЫЙ
6.00 «Дискоотека 80-х».
7.00 «Две звезды».
8.40 Анимационный фильм «Ледниковый период 4: Континентальный дрейф».
10.00 Новости.
10.10 Х/ф «Золушка».
11.30 Комедия «Пес Барбос и необычный кросс. Самогонщики». (12+).

12.00 Новости.
12.10 Комедия «Джентльмены удачи».
13.35 Комедия «Ирония судьбы, или С легким паром!»
16.40 Комедия «Ирония судьбы. Продолжение».
18.00 Вечерний новости.
18.15 Комедия «Ирония судьбы. Продолжение».
18.50 «Точь-в-точь!» Новогодний выпуск.
22.35 Х/ф «Аватар». (16+).
1.10 «Дэвид Блейн. Реальность или магия». (12+).
2.10 «Легенды Ретро FM».
4.00 Мелодрама «Зуд седьмого года».
РОССИЯ 1
5.00 «Лучшие песни». Праздничный концерт из Государственного Кремлевского дворца. (12+).
6.55 М/ф «Маша и медведь».
9.10 Х/ф «Золотая невеста».
10.50 Комедия «Карнавальная ночь». (12+).
12.10 Комедия «Кавказская пленница, или Новые приключения Шурика».
13.35 «Песня года». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.10 «Песня года». (12+).
16.30 «Юмор года». (16+).
18.20 Комедия «Иван Васильевич меняет профессию». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.30 Х/ф «Новые приключения Аладдина». (12+).
22.20 Комедия «Елки 3».
0.00 Комедия «Клуши». (12+).
1.55 Х/ф «Чародеи». (12+).

НТВ

6.15 Т/с «Супруги». (18+).
7.05 Комедия «День Додо».
8.30 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
9.20 Т/с «Паутина». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.20 Т/с «Паутина». (16+).
23.05 «Анатомия года». (16+).
2.20 «Слето в СССР». (12+).
3.05 «Бульдог Шоу». (18+).
3.45 «Большая перемена».
5.20 Т/с «Супруги». (18+).
ТВЦ
6.40 Х/ф «Серенада Солнечной долины».
8.10 Х/ф «Большой вальс».
9.50 М/ф «Красавица и чудовище».
11.20 Х/ф «Сестра его дворецкого». (США). (12+).
12.55 Комедия «Игрушка». (Франция). (6+).
14.30 «События».
14.45 Комедия «Большая прогулка». (Франция - Великобритания). (6+).
16.50 Х/ф «Граф Монте-Кристо». (Франция).
19.55 Х/ф «Артистка». (12+).
21.35 Новый год в «Приюте комедиантов». (12+).
23.10 Комедия «Дживс и Вустер. С черными лицами». (Великобритания). (12+).
0.05 Детектив «Рождество Эркола Пуаро». (Великобритания). (12+).
1.50 Комедия «Туз». (Италия).
3.25 Х/ф «Сердца четырех».
4.55 «Тайны нашего кино». «Женитьба Бальзаминова». (12+).
СТС
6.00 Мелодрама «Свободные». (США). (16+).
8.10 М/с «Смешарики».

8.30 М/с «Том и Джерри».
9.00 М/с «Смешарики».
9.15 М/ф «Снеговик-почтовик», «Новогодняя сказка», «Умка», «Умка ищет друга».
10.25 Шоу «Уральских пельменей». Снегодая. (16+).
13.05 Шоу «Уральских пельменей». Елочка, беги! (16+).
15.00 Шоу «Уральских пельменей». Снега и зрелищ! (16+).
16.00 6 кадров. (16+).
16.30 Шоу «Уральских пельменей». Снега и зрелищ! (16+).
17.30 Шоу «Уральских пельменей». Когда носы в 12 бьют. (16+).
19.00 Анимационный фильм «Гадкий я 2».
20.50 Х/ф «Оз. Великий и ужасный». (12+).
23.20 Шоу «Уральских пельменей». Елочка, беги!
0.15 Комедия «Что творят мужчины». (18+).
1.55 Вызов на дом. (16+).
3.55 Мелодрама «Бедная богатая девочка». (США). (16+).
4.55 Мелодрама «Свободные». (США). (16+).
REN TV
5.00 «Легенды Ретро FM». Лучшее. (16+).
20.00 Концерт «Новогодний Задорнов». (16+).
21.30 Х/ф «Три богатыря на дальних берегах». (6+).
22.45 Х/ф «Иван Царевич и серый волк 2». (6+).
23.50 Х/ф «Карлик Нос». (6+).
1.10 «Легенды Ретро FM». Лучшее. (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.05 М/ф: «Зимовье зверей», «Храбрый заяц», «Приключения поросенка Фунтика», «Шелкунчик», «Золушка», «Снегурочка», «Дед Мороз и серый волк», «Дед Мороз и лето», «Двенадцать месяцев», «Трое из Простоквашино», «Каникулы в Простоквашино», «Зима в Простоквашино», «В стране невыученных уроков», «Вовка в Тридевятом царстве».
12.00 Д/ф «Мое советское детство».
13.45 «Легенды Ретро FM».
17.45 Комедия «Максим Перелопучка». (12+).
19.10 Комедия «Свадьба в Малиновке». (12+).
20.40 Комедия «Полосатый рейс». (12+).
22.00 Комедия «Где находится Нофелет?» (12+).
23.15 Комедия «Берегите женщин». (12+).
1.20 «Старый Новый год». (12+).
ДОМАШНИЙ
6.00 «Жить вкусно». (16+).

6.30 М/ф.
10.00 Мелодрама «Зита и Гита». (Индия). (12+).
12.25 Муз. фильм «Танцор диско». (Индия). (16+).
15.15 Мелодрама «Танцуй, танцуй». (Индия). (16+).
18.00 Д/ф «Наш новый год. Романтические шестидесятые». (16+).
19.00 Комедия «Каникулы строгого режима». (16+).
21.55 Комедия «Невеста с заправки». (16+).
23.55 «6 кадров - 2010». (16+).

0.00 «6 кадров - 2010». (16+).
0.30 Мелодрама «Зимний сон». (Украина). (16+).
2.35 «Караоке». (16+).
5.35 Д/с «Звездная жизнь».
ТВ-3
6.00 М/ф.
8.45 13 знаков Зодиака. (12+).
19.30 Х/ф «Хранитель времени». (США). (12+).
21.30 Х/ф «Большые гонки».
0.00 Удиви меня! Лучшее.
1.30 Фестиваль Авторадио «Дискоотека 80-х. Лучшее». (12+).

пятница, 2 января

РГВК

- 07.30 Передача на аварском языке «Паданги гамалги заманги»
  - 08.10 Обзор газеты «Хлакыкьат»
  - 08.20 Мультфильм
  - 09.00 Х/ф «Королевство кри-вых зеркал»
  - 10.30 Концерт джазовой музыки. Солистка Лиза Кабоева
  - 12.30 «Вернисаж»
  - 13.10 Х/ф «Встреча в горах»
  - 14.45 Опера Ширвани Чалаева «Маугли»
  - 16.40 Х/ф «Цыган» 4 с.
  - 18.25 «Наши дети»
  - 18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
  - 19.30 «Реальный Дагестан»
  - 20.20 Благотворительный концерт «Другая сторона жизни»
  - 22.20 Х/ф «Не бойся, я с тобой»
  - 01.00 Концерт «Музыкальный майдан»
  - 01.50 Опера Ширвани Чалаева «Маугли»
  - 03.30 Х/ф «Цыган» 4 с.
  - 04.55 Х/ф «Собачье сердце»
- ПЕРВЫЙ**
- 5.40 Х/ф «Хроники Нарнии: Принц Каспиан». (12+).
  - 6.00 Новости.
  - 6.10 Х/ф «Хроники Нарнии: Принц Каспиан». (12+).
  - 8.20 Анимаци. фильм «Ледниковый период 3: Эра динозавров».
  - 10.00 Новости.
  - 10.10 Х/ф «Морозко».
  - 11.45 «Ералаш».
  - 12.00 Новости.

- 12.15 Комедия «Один дома».
  - 14.05 Комедия «Один дома 2»
  - 16.20 Телеигра «Поле чудес». Новогодний выпуск. (16+).
  - 17.40 Муз. фестиваль «Голосающий КиВиН». (16+).
  - 21.00 «Время».
  - 21.20 «Три аккорда». Новогодний выпуск. (16+).
  - 0.10 Т/с «Шерлок Холмс». (12+).
  - 1.50 Х/ф «Люди Икс». (16+).
  - 3.20 Т/с «Форс-мажоры». (16+).
  - 4.40 «Мужское/Женское». (16+).
- РОССИЯ 1**
- 4.35 Х/ф «Однажды в Новый год». (12+).
  - 6.10 Х/ф «Гольчатый». (12+).
  - 8.55 Комедия «Тетушки». (12+).
  - 10.50 Комедия «Елки 3». (12+).
  - 12.45 «Песня года». (12+).
  - 14.00 «Вести». (12+).
  - 14.10 «Песня года». (12+).
  - 16.05 «Юмор года». (16+).
  - 18.00 Комедия «Елки 2». (12+).
  - 20.00 «Вести». (12+).
  - 20.30 Комедия «Идеальная пара». (12+).
  - 22.30 Х/ф «Джентльмены, удачи!» (12+).
  - 0.30 Муз. фильм «Веселые ребята». (12+).
  - 2.15 Комедия «Соломенная шляпка». (12+).
- НТВ**
- 6.05 «Из песни слов не выкинешь!» (12+).
  - 7.00 «Дорожный патруль».
  - 8.00 «Сегодня».

- 8.20 Комедия «Заходи-не бойся, выходи-не плачь...» (12+).
  - 10.00 «Сегодня».
  - 10.20 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
  - 12.05 Х/ф «Псевдоним «Албанец»». (16+).
  - 13.00 «Сегодня».
  - 13.20 Х/ф «Псевдоним «Албанец»». (16+).
  - 16.10 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
  - 19.00 «Сегодня».
  - 19.20 Т/с «Паутина». (16+).
  - 23.15 Юбилейный концерт А. Новикова «Извозчик-30 лет». (16+).
  - 1.10 Комедия «Заходи-не бойся, выходи-не плачь...» (12+).
  - 2.55 «Бульдог Шоу». (18+).
  - 3.45 «Большая перемена». (12+).
  - 5.15 Т/с «Супруги». (18+).
- ТВЦ**
- 5.20 Х/ф «Сестра его двоюродного». (США). (12+).
  - 6.55 Х/ф «Граф Монте-Кристо». (Франция). (12+).
  - 10.00 М/ф «Госпожа Меллица».
  - 11.00 Д/ф «Короли эпизода. Фаина Раневская». (12+).
  - 11.50 Х/ф «Подкидыш».
  - 13.00 Х/ф «Самая лучшая бабушка». (12+).
  - 14.30 «События».
  - 14.45 Фильм-концерт «Музыкальный снегопад». (6+).
  - 15.40 Детектив «Чисто английское убийство». «Рождественский призрак». (12+).
  - 17.25 Т/с «Как выйти замуж за миллионера» (12+).
  - 21.00 «События».
  - 21.15 Х/ф «Прилетит вдруг волшебник!» (16+).

- 22.55 Комедия «Дживс и Вустер. Ребенок». (Великобритания). (12+).
  - 23.50 Х/ф «Сердца трех». (12+).
  - 1.40 Х/ф «Серенада Солнечной долины».
  - 3.05 Х/ф «Большой вальс». (США). (12+).
  - 4.50 «Тайны нашего кино». «Сирота казанская». (12+).
- СТС**
- 6.00 М/ф «Веселая карусель».
  - 6.20 Мелодрама «Бедная богатая девочка». (США). (16+).
  - 8.05 М/с «Приключения Вуди и его друзей».
  - 8.30 М/с «Том и Джерри».
  - 9.00 М/с «Смешарики».
  - 9.05 М/с «Аллодин».
  - 9.35 М/ф «Феи. Тайна зимнего леса».

- REN TV**
- 5.00 «Легенды Ретро FM». Лучшее. (16+).
  - 8.30 Х/ф «Три богатыря на дальних берегах». (6+).
  - 9.50 Х/ф «Иван Царевич и серый волк 2». (6+).
  - 11.15 Х/ф «Карлик Нос». (6+).
  - 12.50 Х/ф «Иван Царевич и серый волк 2». (6+).
  - 14.10 Х/ф «Алеша Попович и Тугарин Змей». (6+).
  - 15.40 Х/ф «Добрыня Никитич и Змей Горыныч».
  - 17.00 Х/ф «Три богатыря на дальних берегах». (6+).
  - 18.20 Х/ф «Иван Царевич и серый волк 2». (6+).
  - 19.45 Х/ф «Карлик Нос». (6+).
  - 21.20 Х/ф «Илья Муромец и Соловей-Разбойник». (12+).
  - 22.50 Х/ф «Три богатыря и Шамаханская царица». (12+).
  - 0.20 Х/ф «Как поймать перо жар-птицы».
  - 1.30 «Легенды Ретро FM». Лучшее. (16+).
- ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ**
- 7.20 М/ф: «Алим и его ослик», «Волк и теленок», «Чиполлино», «Муравьишка-хвостунышка», «Бобик в гостях у Барбоса».
  - 8.45 Комедия «Где находится Нафелет?» (12+).
  - 10.00 «Сейчас».
  - 10.10 Комедия «Берегите женщин». (12+).
  - 12.55 «Максим Перепелица». (12+).
  - 14.45 Комедия «Свадьба в Малиновке». (12+).
  - 16.40 Комедия «Полосатый рейс». (12+).
  - 18.30 «Сейчас».
  - 18.40 Комедия «Секс-миссия, или Новые амазонки».

- 20.55 Х/ф «Ва-банк». (16+).
  - 22.55 Х/ф «Ва-банк 2». (16+).
  - 0.40 Комедия «Блеф». (16+).
  - 2.40 «Живая история: Девчата». История о первом поцелуе». (16+).
  - 3.25 «Живая история: Блондинка за углом». (12+).
  - 4.05 «Живая история: Самая обаятельная и привлекательная». (12+).
  - 4.50 «Живая история: Будете моим мужем или история курортного романа». (12+).
- ДОМАШНИЙ**
- 6.00 «Жить вкусно». (16+).
  - 6.30 «Жить вкусно». (16+).
  - 7.00 «Джейми: Рождественская вечеринка». (16+).
  - 7.30 «Секреты и советы». (16+).
  - 8.00 «Домашняя кухня». (16+).
  - 8.20 Комедия «Синьор Робинзон». (16+).
  - 10.25 Мелодрама «Знахарь». (Польша). (16+).

- 13.00 Мелодрама «Джейн Эйр». (США - Великобритания). (16+).
  - 18.00 Д/ф «Наш новый год. Душевные семидесятые». (16+).
  - 19.00 Комедия «Мужчина в моей голове». (16+).
  - 21.25 Комедия «Мой парень - ангел». (16+).
  - 23.20 «6 кадров - 2010». (16+).
  - 0.00 «6 кадров - 2010». (16+).
  - 0.30 Комедия «Назад - к счастью, или Кто найдет синюю птицу». (16+).
  - 2.35 «Караоке». (16+).
  - 5.35 Д/с «Звездная жизнь». (16+).
- ТВ-3**
- 6.00 М/ф.
  - 8.30 Китайский гороскоп. (12+).
  - 19.30 Х/ф «48 часов». (США). (16+).
  - 21.30 Х/ф «Другие 48 часов». (16+).
  - 23.30 Х/ф «Хранитель времени». (США). (12+).
  - 2.00 Фестиваль Автордио «Дискоотека 80-х. Лучшее». (12+).

суббота, 3 января

РГВК

- 07.00 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
  - 07.45 Мультфильм
  - 08.00 Х/ф «Волшебный голос Джельсомино»
  - 10.25 «Реальный Дагестан»
  - 11.15 Республиканский фестиваль старинной песни «Певцы съезжаются в Ахвах»
  - 12.00 «Галерея вкусов»
  - 12.50 «Доктор Лазер»
  - 13.30 Х/ф «Марица»
  - 14.50 Спектакль Табасаранского театра «Молла Насреддин»
  - 16.50 Х/ф «Чегери»
  - 18.20 «Здравствуй, мир!»
  - 18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
  - 19.30 Д/ф «Секреты бабушкиного сундука»
  - 20.00 «Чистое сердце»
  - 20.20 «Интеллекту-шоу»
  - 20.50 Концерт «Музыкальный майдан»
  - 22.00 «Разумный взгляд»
  - 22.40 Х/ф «Герой нашего времени»
  - 01.35 Х/ф «Бродяга»
  - 04.20 Д/ф «Секреты бабушкиного сундука»
  - 04.45 Х/ф «Собака на сене»
- ПЕРВЫЙ**
- 5.30 «Контрольная закупка».
  - 6.00 Новости.
  - 6.10 «Ералаш».
  - 6.25 Х/ф «Хроники Нарнии: Покоритель зари». (12+).
  - 8.25 Анимаци. фильм «Ледниковый период 2: Глобальное потепление».
  - 10.00 Новости.
  - 10.10 Х/ф «Старик Хоттабыч».

- 11.45 «Ералаш».
  - 12.00 Новости.
  - 12.15 Комедия «Ночь в музее». (12+).
  - 14.10 Комедия «Ночь в музее 2». (12+).
  - 16.15 Комедия «Подарок с характером».
  - 18.00 Вечерние новости.
  - 18.10 Телеигра «Угадай мелодию». (12+).
  - 18.40 «Клуб Веселых и Находчивых». Летний кубок в Сочи. (16+).
  - 21.00 «Время».
  - 21.20 «Сегодня вечером».
  - 23.00 Комедия «Пингвины мистера Поппера».
  - 0.40 Т/с «Шерлок Холмс».
  - 2.15 Х/ф «Люди Икс 2». (16+).
  - 4.25 Т/с «Форс-мажоры». (16+).
- РОССИЯ 1**
- 4.40 Х/ф «История любви, или Новогодний розыгрыш».
  - 6.05 Х/ф «Гольчатый». (12+).
  - 8.35 Концерт Евгения Крылатова. (12+).
  - 10.00 Комедия «Елки 2». (12+).
  - 11.00 «Вести». (12+).
  - 11.10 Комедия «Елки 2». (12+).
  - 12.25 Комедия «Идеальная пара». (12+).
  - 14.00 «Вести». (12+).
  - 14.10 Комедия «Идеальная пара». (12+).
  - 14.35 «Это смешно». (12+).
  - 17.10 Юбилейный концерт Игоря Крутого из Государственного Кремлевского дворца. (12+).
  - 20.00 «Вести». (12+).
  - 20.30 Х/ф «Анютин счастье». (12+).
  - 0.20 Комедия «Крепкий брак». (12+).
  - 2.10 Х/ф «Двенадцать стульев» (12+).

- 3.00 «Бульдог Шоу». (18+).
  - 3.45 «Большая перемена». (12+).
  - 5.15 Т/с «Супруги». (18+).
- ТВЦ**
- 5.15 Х/ф «Самая лучшая бабушка». (12+).
  - 6.40 Х/ф «Прилетит вдруг волшебник!» (16+).
  - 8.15 Х/ф «Артистка». (12+).
  - 9.55 М/ф «Братец и сестрица».
  - 11.00 Д/ф «Короли эпизода. Борис Новиков». (12+).
  - 11.40 Х/ф «Семь стариков и одна девушка».
  - 13.05 Фильм-концерт «Пакмуртова и Добронравов. Мелодия и Орфей». (6+).
  - 14.30 «События».
  - 14.45 «Новый год с доставкой на дом». (12+).

- 15.40 Детектив «Чисто английское убийство». «Давайте помолчим». (12+).
  - 17.25 Т/с «Как выйти замуж за миллионера 2» (12+).
  - 21.00 «События».
  - 21.15 Х/ф «Новогодний детектив». (12+).
  - 23.05 Комедия «Дживс и Вустер. В Америку!» (Великобритания). (12+).
  - 0.05 Х/ф «Сердца трех 2». (12+).
  - 2.25 Детектив «Чисто английское убийство». «Рождественский призрак». (12+).
  - 3.55 Фильм-концерт «Лион Измайлов и все-все-все». (12+).
- СТС**
- 6.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей».
  - 8.30 М/с «Том и Джерри».
  - 9.10 Комедия «101 далматинец».
  - 11.05 М/ф «Спирит - душа прерий».
  - 12.30 Анимаци. фильм «Дорога на Эльдorado».
  - 14.05 Х/ф «Джуманджи».
  - 16.00 6 кадров. (16+).
  - 16.30 Шоу «Уральских пельменей». Елочка, беги! (16+).
  - 17.30 Комедия «Кухня в Париже». (12+).
  - 19.35 Анимаци. фильм «Иван Царевич и серый волк».
  - 21.10 Комедия «С Новым годом, мамы!» (6+).
  - 22.45 Мелодрама «Бар «Гадкий коготь». (США). (16+).
  - 0.40 Х/ф «Странная жизнь Тимоти Грина». (США). (12+).
  - 2.40 М/ф «Как приручить медведя». (Дания). (6+).
  - 3.55 М/с «Люди в черном».
  - 5.45 Музыка на СТС. (16+).

- REN TV**
- 5.00 «Легенды Ретро FM». Лучшее. (16+).
  - 8.45 Х/ф «Делай ноги 2».
  - 10.30 Х/ф «Хоттабыч». (16+).
  - 12.20 Х/ф «Три богатыря на дальних берегах». (6+).
  - 13.45 Х/ф «Иван Царевич и серый волк 2». (6+).
  - 15.00 Х/ф «Карлик Нос». (6+).
  - 16.45 Х/ф «Как поймать перо жар-птицы».
  - 18.00 Х/ф «Илья Муромец и Соловей-Разбойник».
  - 19.30 Х/ф «Три богатыря и Шамаханская царица».
  - 21.00 Х/ф «Алеша Попович и Тугарин Змей». (6+).
  - 0.00 Х/ф «Делай ноги 2».
  - 1.30 «Легенды Ретро FM». Лучшее. (16+).
- ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ**
- 5.55 М/ф: «Падал прошлогодний снег», «Серая шейка», «Песенка мышонка», «Каникулы Банифация», «Золотое перышко», «Осьминожки», «По щучьему велению», «Молодые яблоки», «Лягушка-путешественница», «Храбрый портняжка», «Снежная королева».
  - 10.00 «Сейчас».
  - 10.10 Т/с «След. Части тела». (16+).
  - 10.55 Т/с «След. Дневной шпионер». (16+).
  - 11.40 Т/с «След. Два парашюта». (16+).
  - 12.25 Т/с «След. Самосуд». (16+).
  - 13.15 Т/с «След. Ты мой бог». (16+).
  - 13.55 Т/с «След. Снеговик». (16+).

- 14.40 Т/с «След. Лишние люди». (16+).
  - 15.25 Т/с «След. Королева Марго». (16+).
  - 16.15 Т/с «След. Живее всех живых». (16+).
  - 16.55 Т/с «След. Карать нельзя простить». (16+).
  - 17.40 Т/с «След. Смехачи». (16+).
  - 18.30 «Сейчас».
  - 18.40-23.35 Т/с «УГРО. Простые парни» (16+).
  - 0.40 Комедия «Укрощение строптивого». (12+).
  - 2.35 «Живая история: Довлатов». (16+).
  - 4.05 «Живая история: Евгений Евтушенко. Поэт, который угадал эпоху». (12+).
  - 4.50 «Живая история: Эвония, откройте дверь». (12+).
- ДОМАШНИЙ**
- 6.00 «Джейми: Рождественская вечеринка». (16+).
  - 6.30 «Жить вкусно». (16+).
  - 7.00 «Джейми: Рождественская вечеринка». (16+).
  - 7.30 «Секреты и советы». (16+).
  - 8.00 «Домашняя кухня». (16+).
  - 8.55 Комедия «Каникулы строгого режима». (16+).
  - 11.50 Мелодрама «Гордость и предубеждение».
  - 18.00 Д/ф «Наш новый год. Золотые семидесятые». (16+).
  - 19.00 Мелодрама «Снежная любовь, или Сон в зимнюю ночь». (Украина). (16+).
  - 21.20 Комедия «В двух километрах от Нового года». (Украина). (16+).
  - 23.10 «6 кадров - 2010».
  - 0.00 «6 кадров - 2010». (16+).
  - 0.30 Комедия «Невеста с заправки». (16+).
  - 2.30 «Караоке». (16+).
  - 5.30 Д/с «Звездная жизнь». (16+).

- РАДИО**
- ИСЛЕН, 29-ДЕКАБРЬ**
  - 12.10 «Дагустан». Хабарар.
  - 12.35 «Хважамжам».
  - САЛАСА, 30-ДЕКАБРЬ**
  - 12.10 «Дагустан». Хабарар.
  - 12.30 «Карчи Дагустан».
  - АРБЕ, 31-ДЕКАБРЬ**
  - 12.10 «Дагустан». Хабарар.
  - 12.30 «Девирар».
  - ХЕМИС, 1-ЯНВАРЬ**
  - 12.10 «Дагустан». Хабарар. Газетин обзор
  - 12.30 «Вахт ва жегилар».
  - ЖУЬМА, 2-ЯНВАРЬ**
  - 12.10 «Дагустан». Хабарар.
  - 12.30 «Исламдин сес».
  - КИШ, 3-ЯНВАРЬ**
  - 10.43 «Гьафтедин нетижар».
  - 10.50 Концерт.
  - ГЬЯД, 4-ЯНВАРЬ**
  - 10.43 «Кард». Аялар патал программа
- ТВ-3**
- 6.00 М/ф.
  - 8.00 Х/ф «Большие гонки».
  - 11.00 Т/с «Тринадцатый апостол». (12+).
  - 23.00 Х/ф «48 часов». (США). (16+).
  - 1.00 Х/ф «Бурлеск». (США). (16+).
  - 3.15 Х/ф «Селин Дион: Мир ее глазами». (США). (12+).
  - 5.45 М/ф.

воскресенье, 4 января

РГВК

- 07.00** Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
07.45 Мультфильм
08.00 Х/ф «Герой нашего времени»
11.50 «Разумный взгляд»
12.30 «Интеллект-шоу»
13.20 «Наши дети»
13.45 «Красота 05. ru»
14.25 Х/ф «Не покидай»
17.20 «Гаперая вкусов»
18.05 Х/ф «Шамиль. Рай под тенью сабель»
19.30 «Достояние Республики. Расул Гамзатов»
21.40 Концерт Рукият Гамзатовой
01.00 Х/ф «Большая прогулка»
03.00 Концерт Марио Али Дюранд Сулеува
05.00 «Горец» Ибрагимхалил Сулпанов
05.25 Х/ф «Роман и Франческа»

ПЕРВЫЙ

- 5.15** «Контрольная закупка»
6.00 Новости.
6.10 «Ералаш».
6.25 Х/ф «Белый плен».
8.30 Анимационный фильм «Ледниковый период».
10.00 Новости.
10.15 «Смак».
10.55 Д/ф «Как Иван Васильевич профессию менял».

12.00

- Новости.
12.15 Х/ф «Пираты Карибского моря: Проклятие Черной жемчужины».
14.50 Праздничный концерт «Народная марка» в Кремле.
16.50 «Кто хочет стать миллионером?»
18.00 Вечерние новости.
18.15 Телеигра «Угадай мелодию».
18.55 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.20 Х/ф «Оттепель».
23.40 Т/с «Шерлок Холмс».

- 1.25** Х/ф «Люди Икс: Последняя битва».
3.00 Т/с «Форс-мажоры».
4.25 «Александр Михайлов. Только главные роли».

РОССИЯ 1

- 4.50** Х/ф «Красавец-мужчина».
7.05 Х/ф «Гольчатый».
8.50 Т/с «Братья по обмену».
11.00 «Вести».
11.10 Т/с «Братья по обмену».
14.00 «Вести».
14.10 Т/с «Братья по обмену».
17.45 «Петросян-шоу».
20.00 «Вести».
20.30 Х/ф «Ты заплатишь за все».

0.15

- Концерт «Начистоту».
1.25 Х/ф «Двенадцать стульев».
4.15 «Комната смеха».

НТВ

- 6.05** «Из песни слов не выкинешь!».
7.00 «Дорожный патруль».
8.00 «Сегодня».
8.15 Лотерея «Русское лото плюс».
8.50 «Следствие вели...» В новый год.
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухомора».

12.05

- Х/ф «Псевдоним «Албанец»».
13.00 «Сегодня».
13.20 Х/ф «Псевдоним «Албанец»».
16.10 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
19.00 «Сегодня».
19.20 Т/с «Паутина».
23.15 «Хочу к Меладзе».
1.20 «Сегодня. Вечер. Шоу».
3.05 «Бульдог Шоу».
3.45 «Большая перемена».
5.15 Т/с «Супруги».

ТВЦ

- 5.20** Х/ф «Семь стариков и одна девушка».
6.40 Х/ф «Сердца четырех».
8.15 Х/ф «Новогодний детектив».
9.55 М/ф «Король Дроздобород».
11.00 Д/ф «Короли эпизода. Сергей Филиппов».
11.40 Х/ф «Медовый месяц».
13.20 Фильм-концерт «Г. Хазанов. Пять граней успеха».
14.30 «События».
14.45 «Новый год с доставкой на дом».
15.40 Детектив «Чисто английское убийство».
17.25 Т/с «Как выйти замуж за миллионера 2».
21.00 «События».
21.15 Х/ф «Откуда берутся дети».
22.50 Комедия «Дживс и Вустер. Дом - полная чаша».
23.50 Комедия «Пять звезд».
1.35 Детектив «Чисто английское убийство».
3.10 Фильм-концерт «Задорнов больше, чем Задорнов».
4.30 Д/с «Жители океанов».

СТС

- 6.00** М/с «Приключения Вуди и его друзей».
8.30 М/с «Том и Джерри».
9.00 М/с «Аладдин».
9.30 Т/с «Однажды в сказке».
12.00 М/с «Том и Джерри».
12.30 Х/ф «Джуманджи».
14.25 Комедия «С Новым годом, мамы!».
16.00 6 кадров.
16.30 Анимационный фильм «Князь Владимир».
18.05 Анимационный фильм «Иван Царевич и серый волк».
19.40 Анимационный фильм «Шрек навсегда».
21.20 Анимационный фильм «Кот в сапогах».
22.55 Комедия «Ржевский против Наполеона».
0.30 Анимационный фильм «Смывайся!».
2.00 Д/ф «Шимпанзе».
3.25 М/с «Люди в черном».
5.40 Музыка на СТС.
5.00 «Легенды Ретро FM».
7.30 Х/ф «Мама не горюй».
9.00 Х/ф «Мама не горюй 2».
11.00 Х/ф «Бумер».
13.15 Х/ф «Бумер 2».
15.30 Х/ф «Жмурки».

17.30

- Концерт «Новогодний Задорнов».
19.30 Х/ф «Брат».
21.30 Х/ф «Брат 2».
0.00 Х/ф «Сестры».
1.30 Х/ф «Мне не больно».
3.00 «Дорогая передача».
3.45 Х/ф «Мама не горюй».
6.00 М/ф «Трям, здравствуйте!».
11.40 М/ф «Ореховый прутик».
12.30 М/ф «Самый маленький гном».
13.20 М/ф «Машенька и медведь».
14.10 М/ф «Бюро находок».
15.00 М/ф «Чертенок с пушистым хвостом».
16.00 М/ф «Малыш и Карлсон».
17.00 М/ф «Карлсон вернулся».
18.00 М/ф «Приключения Буратино».
19.00 М/ф «Сейчас».
10.10-23.40 Т/с «УГРО. Простые парни».
0.40 Комедия «Пришельцы».
2.35-4.45 «Живая история».
7.00 «Джейми: Рождественская вечеринка».
6.30 «Жить вкусно».
7.30 «Джейми: Рождественская вечеринка».
7.30 «Секреты и советы».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 8.00** «Домашняя кухня».
9.30 Комедия «Мужчина в моей голове».
11.55 Мелодрама «Если наступит завтра».
18.00 Д/ф «Наш новый год. Лихие девяностые».
19.00 Мелодрама «Бомжиха».
20.55 Мелодрама «Бомжиха 2».
22.55 Д/ф «Женщины в поисках счастья».
23.50 «6 кадров - 2010».
0.00 «6 кадров - 2010».
0.30 Комедия «Мой парень - ангел».
2.25 «Карооке».
5.25 Д/с «Звездная жизнь».
6.00 М/ф.
8.30 Х/ф «Грейстоук. Легенда о Тарзане, повелителе обезьян».
11.00 Х/ф «Тринадцатый апостол 2».
23.00 Х/ф «Другие 48 часов».
1.00 Х/ф «Рок на века».
3.30 Х/ф «Бурлеск».
5.45 М/ф.

ТВ-3

- 6.00** М/ф.
8.30 Х/ф «Грейстоук. Легенда о Тарзане, повелителе обезьян».
11.00 Х/ф «Тринадцатый апостол 2».
23.00 Х/ф «Другие 48 часов».
1.00 Х/ф «Рок на века».
3.30 Х/ф «Бурлеск».
5.45 М/ф.

ДОМАШНИ

- 6.00** «Джейми: Рождественская вечеринка».
6.30 «Жить вкусно».
7.00 «Джейми: Рождественская вечеринка».
7.30 «Секреты и советы».

СПОРТ с 29 ДЕКАБРЯ ПО 4 ЯНВАРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 7.00** «Панорама дня. Live».
8.25 Х/ф «Земляк».
10.15 «Эволюция».
11.45 «Большой спорт».
12.05 Х/ф «Три дня лейтенанта Кравцова».
15.40 Х/ф «Позывной «Стая». Экспедиция».
17.40 Х/ф «Позывной «Стая». Возвращение в прошлое».
19.30 «Большой спорт».
19.55 Волейбол. Кубок России. Женщины. Финал. Прямая трансляция.
21.45 «Большой спорт».
22.05 Х/ф «Земляк».
1.00 Хоккей. ЧМ среди молодежных команд. Россия - Швеция. Прямая трансляция из Канады.
3.25 «Профессиональный бокс».

ВТОРНИК

- 7.00** «Панорама дня. Live».
8.25 Х/ф «Земляк».
10.10 «Эволюция».
11.45 «Большой спорт».
12.05 Х/ф «Правила охоты. Отступник».
15.40 Х/ф «Позывной «Стая». Переворот».
17.30 Х/ф «Позывной «Стая». Провокация».
19.25 Хоккей. КХЛ. «Локомотив» (Ярославль) - «ХК Сочи». Прямая трансляция.
21.45 «Большой спорт».
22.05 Х/ф «Земляк».
1.00 «Иду на таран».
1.50 «Полигон». Зенитно-ракетный комплекс «Тор».
2.50 «24 кадра».
3.20 «Трон».
3.45 «Наука на колесах».
4.15 «Дуэль».
5.10 Х/ф «Путь».

СРЕДА

- 7.00** «Панорама дня. Live».
8.30 Х/ф «Земляк».
10.15 «Эволюция».
11.45 «Большой спорт». Золотой пьедестал.
14.10 «Танки. Уральский характер».
15.40 Х/ф «Позывной «Стая». Обмен».
17.20 Х/ф «Позывной «Стая». Охота на миллиард».
19.00 «Полигон». Огнеметы.

- 19.30** «Полигон». Пулеметы.
20.00 2014-год спорта. «Знарок и его команда».
20.55 2014-год спорта. «Футбол. ЧМ».
21.25 2014-год спорта. «Формула-1 в Сочи».
22.00 2014-год спорта. «В новый год с олимпийскими чемпионами».
23.55 Новогоднее обращение Президента Российской Федерации В.В. Путина.
0.00 2014-год спорта. «В новый год с олимпийскими чемпионами».
1.00 Хоккей. ЧМ среди молодежных команд. Россия - Чехия. Прямая трансляция из Канады.
3.25 «Профессиональный бокс».

ЧЕТВЕРГ

- 6.25-9.20** «Непростые вещи». Газета.
9.45 Хоккей. ЧМ среди молодежных команд. Россия - Чехия. Трансляция из Канады.
11.45 «24 кадра».
13.10 Х/ф «ДМБ».
14.35 Х/ф «ДМБ-002».
15.50 «Тайм-аут».
16.15 «Профессиональный бокс».
17.20 2014-год спорта. «Футбол. ЧМ».
17.55 2014-год спорта. «Формула-1 в Сочи».
18.25 2014-год спорта. «В новый год с олимпийскими чемпионами».
21.20 Х/ф «След пират».

- 0.25** «Основной элемент». Крутые стволы.
0.50 «Основной элемент». Холодное оружие.
1.20 «Основной элемент». Инструмент. Схватка с материалом.
1.50 «Основной элемент». Управляемые взрывы.
2.15 «Основной элемент». Внедорожный тюнинг.
2.45 «Неспokoйной ночи».
4.25 «Диалоги о рыбалке».
4.55 «Профессиональный бокс».

ПЯТНИЦА

- 7.00** «Тайм-аут».
7.30 2014-год спорта. «Футбол. ЧМ».
8.05 2014-год спорта. «Формула-1 в Сочи».
8.35 2014-год спорта. «В новый год с олимпийскими чемпионами».
11.45 «24 кадра».
13.15 Х/ф «ДМБ-003».
14.30 Х/ф «ДМБ-004».
15.45 «Тайм-аут».
16.15 «Профессиональный бокс».
18.10 Х/ф «Две легенды. Двойные стандарты».
19.55 Х/ф «Две легенды. Полная перезагрузка».
21.40 Х/ф «Две легенды. По следу призрака».
23.25 Х/ф «Две легенды. Выстрел из прошлого».
1.00 Хоккей. ЧМ среди молодежных команд. 1/4 финала. Прямая трансляция из Канады.
3.25 «Диалоги о рыбалке».
3.55 «Язь против еды».

- 4.25** «Рейтинг Баженова». Война миров.
4.55 «Профессиональный бокс».
5.00 «Суббота».
7.00 «ЕХперименты». Сила земли.
7.55 «ЕХперименты». Жизнь под землей.
8.25 «ЕХперименты». Мосты.
9.55 Хоккей. ЧМ среди молодежных команд. 1/4 финала. Трансляция из Канады.
12.00 «24 кадра».
14.30 «Большой спорт».
14.55 Хоккей. КХЛ. «Металлург» (Магнитогорск) - «Локо» (Тольятти). Прямая трансляция.
17.15 Х/ф «Дело Батагами».
23.55 «Большой спорт».
0.15 «Дуэль».
1.10 «Основной элемент». Рождение бриллианта.
1.40 «Основной элемент». Лавины. Ожившие горы.
2.05 «Основной элемент». Мужчины vs Женщины.
3.05 «Моя рыбалка».
3.35 «Диалоги о рыбалке».
4.00 «Язь против еды».
4.30 «Рейтинг Баженова». Война миров.
5.00 «Профессиональный бокс».

ВОСКРЕСЕНЬЕ

- 7.00** «Моя рыбалка».
10.30 Х/ф «Господа офицеры: спаси императора».
12.30 «Большой спорт».
12.55 Баскетбол. Единая лига ВТБ. «Локомотив-Кубань» (Краснодар) - «Красный Октябрь» (Волгоград). Прямая трансляция.
14.45 «Полигон». Терминатор.
15.15 «Полигон». Дневники танкиста.
16.45 Х/ф «Отдел С.С.С.Р.».
23.40 «Большой спорт».
0.00 Хоккей. ЧМ среди молодежных команд. 1/2 финала. Прямая трансляция из Канады.
2.25 «Основной элемент». За нами следят.
2.55 «Основной элемент». НЛП.
3.55 «Диалоги о рыбалке».
4.20 «Язь против еды».
4.50 «Рейтинг Баженова». Война миров.
5.15 «Профессиональный бокс».

ТНТ с 29 ДЕКАБРЯ ПО 4 ЯНВАРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 7.00** М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды».
7.30 М/с «Турбо-Агент Дадли».
7.55 М/с «Пингвины из «Мадагаскара»».
9.00 «Дом 2. Lite».
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Х/ф «Гарри Поттер и Дары Смерти: Часть 2».
14.00-19.30 Т/с «Универ».
20.00 Т/с «Интерны».
20.30 Т/с «Универ. Новая общага».
21.00 Т/с «Дефчонки».
22.30 «Однажды в России».
23.00 «Дом 2. Город любви».
0.00 «Дом 2. После заката».
1.00 «Не спать!».
2.00 Комедия «День Святого Валентина».
4.30 Т/с «Никита 3».
5.20 Т/с «Без следа».
6.15 Т/с «Саша+Маша».

СРЕДА

- 7.00** М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды».
7.30 М/с «Турбо-Агент Дадли».
7.55 М/с «Пингвины из «Мадагаскара»».
8.25 М/с «Бен 10: Омниверс».
9.00-19.30 «Танцы».
20.00 Т/с «Саша+Маша».
20.20 Т/с «Универ. Новая общага».
20.50 Т/с «Интерны».
21.20 «Танцы».
23.00 «Комеди Клуб».
23.55 «Новогоднее обращение Президента Российской Федерации В.В. Путина».
0.00 «Комеди Клуб».
0.55 «Комеди Клуб».
1.40 «Комеди Клуб».
2.30 «Комеди Клуб».
3.20 «Комеди Клуб».
3.55 «Комеди Клуб».
4.50 «Comedy Woman».
5.40 «Comedy Woman».
6.30 Т/с «Женская лига».

ЧЕТВЕРГ

- 7.00** М/ф «Гроза муравьев».
9.00 «Дом 2. Lite».
10.00 «Танцы».
11.40-21.40 «Комеди Клуб».
22.30 «Комеди Клуб. Лучшее».
23.00 «Дом 2. Город любви».
23.50 «Дом 2. После заката».
0.40 Х/ф «Матрица».
2.55 Х/ф «Развлечение».
4.15 Т/с «Никита 3».
5.00 Т/с «Без следа».
5.40 Т/с «Без следа».
6.25 Т/с «Женская лига».

ПЯТНИЦА

- 7.00** М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды».
7.30 М/с «Турбо-Агент Дадли».
7.55 М/с «Пингвины из «Мадагаскара»».
8.25 М/с «Бен 10: Омниверс».
9.00 «Дом 2. Lite».
10.00 «Танцы».
12.00-22.00 «Комеди Клуб».
23.00 «Дом 2. Город любви».
0.00 «Дом 2. После заката».
1.00 Х/ф «Матрица: Перезагрузка».
3.15 Боевик «Одиночка».
5.05 Т/с «Никита 3».
5.45 Т/с «Без следа».
6.30 Т/с «Женская лига».

СУББОТА

- 7.00** «Comedy Club. Exclusive».
7.40 М/с «Пингвины из «Мадагаскара»».
8.05 М/с «Пингвины из «Мадагаскара»».
8.30 М/с «LBX - битвы маленьких гигантов».

- 9.00** «Дом 2. Lite».
10.00 «Танцы».
12.05-19.00 «Комеди Клуб в Юрмале».
19.30 «Комеди Клуб».
20.00 «Комеди Клуб».
21.00 «Комеди Клуб».
22.00 «Комеди Клуб».
23.00 «Дом 2. Город любви».
0.00 «Дом 2. После заката».
0.30 «Такое кино».
0.55 Х/ф «Матрица: Революция».
3.00 Боевик «Венера и Вера».
4.40 Т/с «Никита 3».
5.20 Т/с «Без следа».
6.10 М/с «Турбо-Агент Дадли».
6.35 М/с «Турбо-Агент Дадли».

ВОСКРЕСЕНЬЕ

- 7.00** «ТНТ.Мик».
7.40 М/с «Пингвины из «Мадагаскара»».
8.05 М/с «Пингвины из «Мадагаскара»».
8.30 М/с «LBX - битвы маленьких гигантов».
9.00 «Дом 2. Lite».
10.00 «Танцы».
12.00-22.00 «Comedy Woman».
23.00 «Дом 2. Город любви».
0.00 «Дом 2. После заката».
1.00 Боевик «Бесславные ублюдки».
3.30 Мелодрама «Город ангелов».
5.20 Т/с «Никита 3».
6.10 М/с «Турбо-Агент Дадли».
6.35 М/с «Турбо-Агент Дадли».

Ансамблдин юбилей

Эйваз ГУБЛАЛИЕВ

Къве йисалай гзаф я Бакуда лезги культурадин журнал "Алам" акъатиз. Журналдин кылин редактор чи сейли журналист Къурбаналийрин Камран я. И къве йисан къене журналди Бакуда "МАРВАР" литературадин межлис кардик кутуна, поэзиядинни манийрин нянир кыле тухвана, манидарар патал "Лира" премия тешкил-

режиссер, Азербайжандин халкъдин артист, "Шуьгрет" ордендин сагъиб, профессор, Дагъустандин Ахцегъ райондай тир Женнет Салимова, Азербайжандин Милли Межлисдин депутат Азер Бадамова, Азербайжан-Дагъустан Дуствилин Жемийятдин президент Абдулгъафар Исакович Агмедова, шайр Сеидмет Самуриди, "Азербайжандин Пайдах" къве ордендин сагъиб, полковник Шаир Рамалданова ансамблдиз, атанвайбуруз

дагъви, Бехтияр Саидов, Адил Сафаров, Азербайжандинни Дагъустандин лайихлу артист, хрусталдин кларнетдин сагъиб Шербет Рзакъулиев атанвайбуруз хушдаказ къабулна, зурба алхишрив, цуькверив рекъе туна. Межлисдин лап иер легъзе цуд йисан яшда авай са лезги аялдин - Исмаил Саидован рахунар хъана. Бакуда члехи жезвай аялдин сифте гаф, вичин дидедиз бахшнавай: "Чан диде, ви чан сагърай заз лезги члал, фольклор, клел-кхьин чирай." Ахпа ада Билал Адилван "Дидед члал" шиир клелна.

Юбилей чи "Левитан", Бакудин Гьукуматдин радиодин лезги редакциядин редактор Руслан Шейдаева, Къубада авай пединститутдин студентка Лезгина Зульфукъаровади пара устадвилелди кыле тухвана. Гьакни, концертдиз чи бажарагълу зари Билал Адилова, сейли журналист Къурбаналийрин Камрана кхъенвай сценарийдин бегъемвили, чи клани, члехи камалгъгли Асеф Мегъманан мубаракдин чарчи мадни хъсан ранг гана.

Межлисдин эхирдай журналдин кылин редактор Камран муаллимди виридаз вичин разивал, хвешивал малумарна, чи музыка вилик тухунин

на, къуд улуб акъудна. Лугъуз жеда, журналди чи культура патал хийирлу крар ийизва.

Мукъвара "АЛАМ" журнал кыле аваз, "Самур" культурадин меркездин куьмекалди Бакуда лап члехи мярекат кыле тухвана. Бакудин лап члехи театррикой сада, Жегил Тамашдайбурун Театрда "Шагъдагъ" ВИА-дин 30 йисан юбилей къейдна. Мярекатдал сифте гаф академик, Азербайжан Гьукуматдин лап члехи награда тир "Шуьгрет" ордендин иеси, чаз хъсандиз чидай Асеф Мегъманан стха Камал Абдуллаева лагъана.

"Шагъдагъ" ансамбль 1984-йисуз жегил композитор Видади Зульфукъарова Кцлар райондин Гуьндюзкеле хуьруьн клубда тешкилнай. 30 йисан къене ансамблдин авазрин ван чи сегънейрай, мел-мехъеррикой атана, 1987-йисуз Вирисоюздин, 1988-йисуз "Дуствал", 1991-йисуз "Шарвили" фестивалрин лауреат хъана, "халкъдин коллектив" тIвар къачуна, къени сегънеда ама.

Межлисда чи баркаллу инсанри

чимми келимаяр лагъана, ихътин межлисрин хийирдикой рахана. Мярекатдал чи гзаф манидарри манияр лагъана. Решид Хидиров, Явер Шалбузов, Элман Амирханов, Магъира Ширинова, Финяз Гъажиметов, Дагъустандин лайихлу артист Фаризат Зейналова, Руслан Пирвердиев, Сархан Шагъ-

карда авай агалкъунриз килигна, "Шагъдагъ" ансамблдин регъбер Видади Зульфукъароваз, Шербет Рзакъулиеваз, Фаризат Зейналовадиз, Элман Амирхановаз журналдин премияр, дипломар, машгъур художник Дарвин Велибегован шикилар пишкешна.

"Шалбуздагъ" 1-чкадал

ЧИ КОРР.

Алай йисан 29-ноябрдиз Махачкъалада, Къумукърин А.П. Салаватован тIварунихъ галай гусударстводин музыкадинни драмадин театрдин дараматда, РД-дин жегилприн крарин рекъяй министрстводин "Жегилприн культурадин центр" идаради "Кавказдин бажарагъар" лишандик кваз тешкилнавай, анжах са чпиз хас тир къетIен лишанралди тафаватлу жезвай коллективрин фестивал кыле фена. Адан макъсад, республикада культурадин жуьреба-жуьрвал къалуруналди, жегилприн арада адетдин культурадин ивирар пропаганда авун тир.

Шадвилелди а кардикой мадни хабар гуз кланзава хьи, и фестивалда "Алатрин музыка" номинациядай Мегъарамдхуьруьн далдамчийрин "Шалбуздагъ" коллективди 1-чка къуна. Райондин кыле авай ксари коллективдиз гъалибвал къазанмишун мубаракзава, мадни еке агалкъунар хъун алхишзава.

Театр мугъманвиле

"Аюхар"

Къасумхуьрел

Райсудин НАБИЕВ

Чаз аквазвайвал, Лезги театр, адан бажарагълу коллектив тамашаяр гваз хуьрера тIимил жезва. Хуьрерин агъалияр абурухъ цигел хъанвайди ашкара я. Абурулай чпелай аслу тушир себебарни авачиз туш. Милли театрдал, адан хуьруьн сивел алай артистрал Къиблепатан Дагъустандин тамашачийрин гзаф рикI ала, са шакни алачиз, инлай къулухъни жеда.

» Милли театрдал, адан хуьруьн сивел алай артистрал Къиблепатан Дагъустандин тамашачийрин гзаф рикI ала

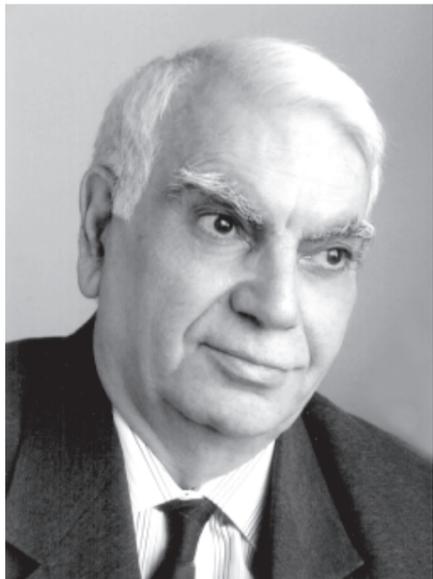

1-декабрдиз Сулейман-Стальский райондин хуьрериз театрдин коллектив мугъман жезвайдакай малуматар гана. Къасумхуьрел Лезги театр атанвайди, чи машгъур деятель Ибадуллагъ Тагъирован тIварунихъ галай Культурадин дворецда "Аюхар" тамаша къалурдайди раижна. Идахъ галаз санал хуьрериз, культурадин маканриз, талукъ тир ксарни рекъе туна, афишяяр алкIурна.

Къасумхуьруьн Культурадин дворецдин гегъенш зал сиве-сивди ацанвай. Ацукъдай чкаяр тахъайбуру, кIвачел акъвазна, тамашадиз эхирдалди килигайбурун къадарни тIимил тушир. Тамаша башламишдалди гуьзелдиз безетмишнавай сегънедин вилик театрдин кылин режиссёр, Дагъустандин халкъдин артист Мирзебег Мирзебегов рахана, "Аюхар" тамашадикай куьрелди суьгъбетна, адан асул манадин гъавурда туна.

Къуд пердедикой ибарат тамашада артистри гъарда вичин роль рази жедайвал тамамарна. Тамашачийри мукъвал-мукъвал абуруз, разивилин лишан яз, капар ягъиз хъана. Райондин МО-дин кыл Нариман Шамсудинович АБДУЛМУТАЛИБОВ кыле аваз атанвай администрациядин къуллугъчийри чпин разивални къалурна, театрдихъ чи жегиларни жаванар, рушар дуьз тербияламишунин, абурук хъсан къилихар кутунин - члехибуруз, диде-бубайриз яб гуз вердишарунин ва икI мад месэлайрихъ еке таъсирлувални метлеб авайди къейдна. И жигъетдай РД-дин халкъдин артист И.РАМАЗАНОВАН, артистар тир Э.КЪАРАХАНОВАДИН, Ж.ГЪАБИБУЛАЕВАДИН, Э.ВАГЪАБОВАДИН, К.ДУМАЕВАН, В.СУЛЕЙМАНОВАН ва амайбурун къугъунин тегъердизни вирида виниз тир къимет гана. "Аюхар" тамаша вичин макъсаддив агакъна. Театрдин коллектив масанризни мугъман жедайвал я.

Зун фейи рехъ зи къисмет я

Азиз АЛЕМ

Лезги гафар (Токката)

Музеффер Меликмамедоваз

Лезги гафар, лезги гафар,
Шуьткъуьн тийир цуьквер я куьн,
Хкахъ тийир гъетер я куьн,
Чи женгерни мелер я куьн,
Суваррин гур демер я куьн,
Лезги, лезги, лезги гафар,
Гъарма сад са жевгъер я куьн
Риклин зи,
Риклин зи,
Риклин зи.

Лезги гафар, лезги гафар,
Чи тарихдин жигер я куьн,
Эллер саддай муькъвер я куьн,
Женнет багъдин низр я куьн,
Зи хиялрин сердер я куьн,
Лезги, лезги, лезги гафар,
Лезгивилин сенгер я куьн
Рекин зи,
Рекин зи,
Рекин зи.

23.02.1963

Агъ, гыкъван залан я...

(Сежге)

Агъ, гыкъван залан я риклиз,
Ажални залан жеч икъван.
Мур хъанва махлукъат миъхъиз.
Агъ, гыкъван залан я риклиз:
Физва чун физвай рехъ течиз,
Физва чун гъарма вич вичиз,
Умудрин лампаяр ичлиз,
ТӀач хъана хиялар къакъан...
Агъ, гыкъван залан я риклиз,
Ажални залан жеч икъван.

Агъ, гыкъван залан я риклиз,
Тахъайла садазни ви ван.
Гыкъван хъуй кицлер хъиз киклиз...
Агъ, гыкъван залан я риклиз.
Яб гузмач я малдиз, никлиз...
Чагъаяр чагъа яз рекъиз,
Хариждин писпаяр ягъиз,
Ватан хъиз акъвазвач ватан.
Агъ, гыкъван залан я риклиз,
Тахъайла садазни ви ван.

21.01.1999

Зун фейи рехъ (Асмаз)

Зун фейи рехъ зи девлет я,
Гъатта яргал ядрани
Садавайни садрани
Къакъудиз тежер.

Зун фейи рехъ зи къисмет я,
Дуьнмиш хъана алмасдиз,
Зи чандилай хъалхъас хъиз
Алудиз тежер.

13.08.2014

Беледар бул хъайи чӀавуз

(Эльмез)

Рекьер гзаф, амма чидач гъи рекъятлуз фидатӀа,
Гъи рекъи ви салам къуна, вал нур-абур гъидатӀа.
Беледар бул хъайи чӀавуз берекатар бул жеда.
Къил баштанмир, эгер ваз жув белед тирди чидатӀа.

Къил баштанмир! Катмир валаз са жуван хам хуьн патал.
Саз яхъ гъиле! Гур ая дем! - хвеш кваз хъвана, тӀуьн патал.
Беледар бул хъайи чӀавуз етим-есир къит жеда.
Чун хелкънава къве гъилив цаз, къве гъиливди гуьн патал.

Чун хелкънава и дуьньяда сад масадан эвез яз.
Садбур ава уьмуьрлукъа къве пад ядай терез яз.
Беледар бул хъайи чӀавуз адаватрин туьд къада,
Чилин шарни чешне жеда адалатрин меркез яз.

Рекьер гзаф, риклер гзаф... Гъардал вичин зар ала.
ЯтӀани чал са тӀвар ала, Инсан лагъай тӀвар ала.

16.06.1970

Миллет течир муртадиз

(Тамагъ¹ рондо)

На лугъузва: "Вахтуну лув гузва лап иердиз".
Заз аквазвач са затӀни зи гуьгъуьлди чӀугвадай.
Вун кеф чӀугваз гъар чӀавуз физва клани сефердиз,
Зун, каца гвай Фаргъад хъиз, хъанва миъхъиз рукавадай.

Види хъана и дуьнья, къил сухнамаз какадай.
Вуч затӀ ятӀа бабли ял чир хъанач ви жигердиз.
Гагъ Египет, гагъ Куба... Зенг ийиз гъар чкадай,
На лугъузва: "Вахтуну лув гузва лап иердиз".

Бубадин пул нехв хъана авахъна ви чембердиз.
Дустар я ви вилина лелеяр пицӀ акъадай.
Килигна зун бес къадар ви цингаврин тегъердиз,
Заз аквазвач са затӀни зи гуьгъуьлди чӀугвадай.

Хияллу яз физва зун Самур вацӀун яхадай:
Дуьнмиш хъанва багъри вацӀ рикӀ къве паддай сенгердиз.
Заз чиз, авач вилер вахъ халкъдин къисмет аквадай,
Вун кеф чӀугваз гъар чӀавуз физва клани сефердиз.

Зи алхишар Шагъ дагъдиз - чи дагъларин сердердиз,
Суван яцар къа хъана, къуьнел лекьер къугъвадай.
Лезги чилин кварквацӀни багъа я заз гевгъер хъиз,
Зун, каца гвай Фаргъад хъиз, хъанва миъхъиз рукавадай.

Къуй экъечӀрай гъар са цуьк гъарна гъар са накъвадай!
Къуй бул хъурай роддомар, хуьр элкъуьриз шегъердиз!...
Килиг, уьлкве чуьхъуьзва ивидаини накъвадай.
На лугъузва: "Вахтуну лув гузва лап иердиз".

1993

1. Тамагъ - гъар са рекъят тамам хъанвай (совершенный)

Триолетар

Саламдин дад

Дуьнья ава гъиле анжах биликдин.
Рекъевайдаз чир жеда дад саламдин.
Фена кланда йикъа са кам виликди.
Дуьнья ава гъиле анжах биликдин.
Вуч я къисмет фуруз вегъей кицикдин?!
Вуч цӀийи гаф жеда мецел авамдин?!
Дуьнья ава гъиле анжах биликдин.
Рекъевайдаз чир жеда дад саламдин.

30.12.2008

Кубтягъ тежер мелгъем

Заз къалурмир тек са гевгъер гуьлерин,
Заз къалура вири-вири дегънеяр.
Къунва дуьнья сирлувилин селлери.
Заз къалурмир тек са гевгъер гуьлерин,
Кубтягъ тежер мелгъем я зи вилерин
Чилин-цавун ачух гурлу сегънеяр.
Заз къалурмир тек са гевгъер гуьлерин,
Заз къалура вири-вири дегънеяр.

07.01.2003

Цав хъиз (Найран)

Са затӀни авач цавалай къакъан,
Гъетер я багъри балаяр адан.
Балаяр ятӀа гъетер хъиз гуьзел,
Вун цав хъиз жеда виридан къилел.

13.07.2008

Эрзиман

Эхъ, кланда чаз рагъ атана гъамиша чи ужагъдиз,
Гъатта багъри касдин патав суваризни фин тийиз.
Пайдахар гваз уьтмиш жезва чун пакадин къужахдиз
Накъан йикъан уьмуьр-хиял бегъемдаказ чин тийиз.
Гъахънай ава накъан югъни пакадин югъ бягъсина,
Элкъуьр ийиз вахтунин чарх, бахтунин чарх терсина.

Накъан ирсни къенин бегъер, вугун тийиз гарарив,
Фуни къафун хъайитӀа чи игътияжриз пакадин,
Чун агакъда эрзиман тир гележегдин варарив,
Акат тийиз серт селлерик ивидинни накъвадин.
Накъан югъни пакадин югъ чеб сад-садав къур чӀавуз
"Салют!" лугъуз дар къакъарай акъатда чи тур цавуз.

12.04.2014

Майзарар

РикӀ экуь инсан

"ЗатӀни течир, я чир тийир кас пара пис я"
Абуль-Фарадж

ЗатӀни течир, я чир тийир кас пара пис я:
Ам лампадин шуьшедаллай чуп-чулав гъис я.
Ваз Чилин шар сегъне жеда, эй чӀехи ариф,
Тарихдини ваз гудайди мидаим "бис!" я.
Ша къанмишин: виридалай зурба я билик.
Ада чирда цавун черни¹, вуч кватӀа чилик.
Вилер буьркъуь хъайитӀани, рикӀ экуь инсан
СиратӀалдин муькъвелаини зарб фида вилик.

08.02.2008

Малум тушир аламатар

"Малум тушир аламатрив ацӀанва дуьнья"
Марко Поло

Малум тушир аламатрив ацӀанва дуьнья.
Адаватрин ханцӀ алклана, къацӀанва дуьнья.
Нефс элкъвена аждагъандиз, мефт хъана цаз-цаз,
Хва бубадиз мидя хъана, чкланва дуьнья.
Садна рекьер, шадна риклер, ягъиз-ягъиз саз,
Мус лугъуда: шагъдин тав хъиз чӀаганва дуьнья?
А чӀавуз чун жеда вири - кефли яз! - газгаз,
Ашкара жез аламатар малум тушир чаз.

30.12.2009

Гъам пайдахчи, гъам чирагъчи

"80 зулухъ 80 гатфар, 80 къуьдни гад гала"
Желил Мурадалиев

80 зулухъ 80 гатфар, 80 къуьдни гад гала,
Вучда, Желил, гъар са чӀавахъ вичин къетӀен дад гала.
ЯтӀани на эхна вири гарар, харар уьмуьрдин,
Гъавилай ви пак илгъамдин регъуьхъ даим яд гала.
Югъ хъайила, на хкажна адалатдин пайдах ви.
Йиф атайла, чирагъчивал хъана асас кӀвалах ви.
"Халкъдин садвал!" - и эвер гун алшан² я ви муьгъуьрдин.
И рекъе мад 80 йисуз сагъ хуьй риклин чахмах ви!!!

21.12.2013

1. Черни - къенепад.
2. Алшан - девиз.

Пул авайдаз

"Я стхаяр, пул авайдаз..."
СтӀал Сулейман

Я стхаяр, пул авайдаз,
Вич кымкми¹ яз, лувар хъанва.
Пулдин банкар бул авайдаз
Гъар са заман сувар хъанва.

Жедай чавай куькӀуьр ийиз
Вирибурун риклин чирагъ,
АлахънайтӀа туькӀуьр ийиз
Чун пулдикай уьмуьрдин рагъ².

05.09.2014

1. Кымкми - гъамбардин къиф (крыса)
2. ЧӀехи критик В.Белинскийдин фикрдалди, пул уьмуьрдин рагъ я.

Рекьер ва риклер

"Рехъ инсанди ийизва генг"
Конфуций

Рехъ инсанди ийизва генг,
Ийизва яргъи.
Тежедайвал и дуьнья тенг
Чаз акъван багъри;
Вун заз, зун ваз жагъун патал
Саддайвал риклер,
Гъич садрани такун патал
Веки къур рекьер...

2008

Бокалда накъвар

"Вири кицлериз истеклу я як"
Рахунрай

Вири кицлериз истеклу я як,
Гъам зунжур акур, гъам зунжур такур.
Бес вучда вуна, фикирар яз пак,
Тахъай чӀавуз чакв кицӀизни тагур?!

КицӀ авачир гъал хъанва халкъдин гъал
ЧкӀай уьлкведин рукадин къене.
...Дустунин гъиле чехирдин бокал,
Сагъ вилин къве нагъв бокалдин клане.

1997

Зи лезги чил

"Зи лезги чил - пад кими варз"
Зульфיקъар Къафланов

Зи лезги чил - пад кими варз,
Мус ацӀайди хъжеда вун?
Варз ахцӀуда акваз-такваз.
Зи лезги чил - пад кими варз.
Амай падни ава цӀраз.
Къаст яни чун мичӀера ттун?
Зи лезги чил - пад кими варз,
Мус ацӀайди хъжеда вун?

2002

КЪЕИД: майзар - эпиграфдикай сад лагъай цӀар
авуна теснифнавай 8 цӀарцӀин шири. Сифте яз май-
зарар 2008-йисуз "Лезги газетда" (№27) чапнава.

Зун ава шегьерда

Зун ава шегьерда
Рикле аваз дагълар чи,
Билбил алай багълар чи.

Зун ава шегьерда -
Бейнида сес кимерин,
Мелеринни демерин...

Зун ава шегьерда -
Йифиз яру гъед аквач,
Юкъуз цIару къвед аквач.

Зун ава шегьерда
Къвезвай дагъдин къакъанрай
Чарчар тунвай кранра.

Зун ава шегьерда
Са кIвале са хуър авай,
Кицизни кваз дур¹ авай.

Зун ава шегьерда:
Машинар гъар жуьредин,
ТIаркIулар² хъиз живедин.

Зун ава шегьерда
Чил-цав къунвай ялтави³ -
Жигер кудай ялавди.

Зун ава шегьерда
Къегъят хъанвай лежбердиз,
Манай⁴ хъанвай алвердиз.

Зун ава шегьерда:
Бул я дуньяд няметар,
ЦIраз милли адетар.

Зун ава шегьерда -
Къунши такваз къуншидиз,
Атайлани къаршидиз...

Зун ава шегьерда
Пулдиз Аллагъ лугъузвай,
Аллагъдиз яб тагузвай.

Зун ава шегьерда
Лекъ хъиз юкъва къузгунрин,
Лекъ куз тежез азгунрин.

Зун ава шегьерда
Сагъибар тир пияр,
Ягъиз гъа са лирлияр.

Зун ава шегьерда,
Квахъна нефес хуруьн зи;
Хуруьнди я хуруьн зи.

Зун ава шегьерда -
Чизмач ширин ахвар заз;
Ахвар хъанва сувар заз.

Зун ава шегьерда -
Жесдин⁵ зурба мамачи,
Гъам ариф, гъам къабачи...

Зун ава шегьерда
Элдин юкъва сугъул яз,
БалкIан квахъай мугъул яз.

Зун ава шегьерда
Шегьергъгли тIвар алаз,
МетIел къенвай тар алаз.

Зун ава шегьерда,
Гуя ава гурбатда,
МефтIер ягъиз... сумбатдай.
18.10.1998

1. **Дур** - гевгьер (араб, перс).
2. **ТIаркIул** - шарик (живедин тIаркIулар - шарики ртуту).
3. **Ялтав** - заводрин, машинрин турбайрай акъатзавай, бегъем кун тавунвай газ (угар).
4. **Манай** - жув-жуван ихтиярда авай, акъалтIай азад чка (приволие).
5. **Жес** - цивилизация.

Арабескаяр

Эгер уьлкведа
Хъсанди, писди жезвачтIа ччара,
Ви къил элкъведа,
АтIуда чара,
Гуя ттунва вун центрифугада,
Къив гуз гъар сада.
А чIавуз къил ваъ, рикI жеда рехи,
Ахътин уьлкведин эхир я пехир.
14.06.2005

ХъаначиртIа къени, чIуру зуракъар¹
Лепеш жедай вахт,
Пелеш жедай бахт,
Лелеш жедай тахт,
Бумбуш хъана чи илфимдин²
къадакъар.
20.07.2014

1. **Зуракъ** - гений
2. **Илфим** - прогресс

Рубайяр

Рекъе ава инсанар гъарма вичин уьмуьрдин,
Дава-дарман жагъуриз гъалтай гъар са уьзуьрдин.
Рекъин эхир чин тийиз, жанавурди лапаг хъиз,
Тухузва чун виликди даим рекъин сугъуьрди.
01.05.2009

ГалчIур жезва чилелай юкI алай мурдар.
Гъадазни кваз и дунья гъам мур я, гъам дар.
Вуж я къару хъайиди къисметдал вичин?
Авани кас тахъанвай садрани рикI тIар?
28.06.2009

"Йикъан хирер сагъар ая ахварив йифен", -
Лагъана заз са къуьзека къуьневай тфенг.
ГъикI ахварда?! Зун авчи яз уьзуьмчи руша
Ракъурна зи рикIин къеняй ашкъидин тегъенг.
26.06.2009

Зи уьмуьр элкъвенва гуариз синагърин:
Чи уьлкве уьлкве я хкахъай чирагърин.
Зун къах я гуарара: агъада йикъ-шуван,
Винидихъ къив-гъарай луьлатеш къунагърин.
2006.

Вири затIар хъсан я, ваз дава яз хъайитIа.
Ви кIвал пунай акъатда, руьгъ ява яз хъайитIа.
Гъатта гъа и дуньяда къисмет жеда женнет ваз,
Вун Адемаз ухшар яз, паб Гъава яз хъайитIа.
2004

Дасмалчидин дасмалдал миьхи чIичI жедач.
Мичкле¹ авай чкада битав мичI жедач.
Чан аламаз дар сура ттуртIани игит,
Адан рикIе ажузбег къуьрен кичI жедач.
04.12.2006

1. **Мичкле** - нур гудай пеле (светлячок).

КIанда жанам¹ - рехъди физвай касдиз салам гун патал,
Уьмуьрдин цIай рикIе аваз, асиррин мед хъун патал.
КIанда жанам кIани ярдал пIагъар къурдай чIавузни,
Абур мадни ширин хъана, къати юргъ хъиз, къун патал.
23.09.2008

1. **Жанам** - са кардин, рахунин, гъерекатдин ара атIун (пауза).

Малум тиртIа гъим вуч патал хелкънаватIа Фелекди,
Алахъдочир чирун патал герексузди, герекди.
И дуньяда герексузди я анжах чи авамвал,
Таб-гилледиз къуллугъ ийиз, пуьрчуькъзавай керчекди.
26.01.2009

Гъич сакIани жезвач чавай алатай чIав кучудиз,
Герен-герен ам тарихдин рикIин къеняй аккъудиз.
ИкI чи ериш жезва яваш, агакъ тийиз мураддихъ,
Квахъна къарай, незвай фуни дуньмиш жезва агъудиз.
13.07.2010

Квез я лезет, рикIи рикI нез, пашман ийир эхирдай
Жуваз жув чиз шумудра зун фена кутIал жигъирдай.
Умуддин цуьк элкъвей чIавуз чрай, сечме емишдиз,
Къачуда зи ччанди лезет ирид дунья ифирдай.
28.02.2011

Хъайиди туш сефилвилихъ къизилвал,
Я садазни гайиди туш къезилвал.
Ава адахъ тек са къетIен бажарагъ:
Жегъилвал нез пишкешда чаз агъилвал.
12.03.2002

**Зи Азраил, зи Жабраил
(Къве тахан триолет)**

Дишегълидиз зун вири гуз гъазур я:
Чилер-цавар, гъакIни зи рикI куькIвенвай.
Ам галайла, зун ргъазвай багъсур¹ я.
Дишегълидиз зун вири гуз гъазур я.
Дишегълисуз дунья гъикъван стIур я, -
Къиямат я гъар са чирагъ туьхвенвай.
Дишегълидиз зун вири гуз гъазур я:
Чилер-цавар, гъакIни зи рикI куькIвенвай.

Дишегълидиз зун вири гуз гъазур я:
Зи Азраил, зи Жабраил, пIир я ам!
Шагърин шагъни даим адан муздур я.
Дишегълидиз зун вири гуз гъазур я.
Къе чун къведни са ашкъидин мансур я,
ЯтIани заз, Адемаз хъиз, сир я ам.
Дишегълидиз зун вири гуз гъазур я:
Зи Азраил, зи Жабраил, пIир я ам!
06.01.2000

1. **Багъсур** - океан

* * *

Цуькверизни садаз садан чIал чида,
Лекъеризни садаз садан тIал чида.
Вун гъуьрч хъана катмир закай, назани,
Заз ви рикIин чIални, тIални фал чида.

Гъеле дуст туш межлисда вич ви дуст я лагъайди,
Я душман туш ви меле бегъем куьмек тагайди.
Халис дуст я вич хайи юкъузни кваз атана,
Шехъиз-шехъиз къужахда ви сурун къван къадайди.
18.02.2009

И дунья ятIани сиве-сивди ацIайди,
Ви ирс туш на жуваз нефс ацIуриз ацIайди.
Ви ирс яз амукъда, тахъайтIани банкар вахъ,
КIватI хъийиз чкIайди, миьх хъувуртIа къацIайди.
18.02.2009

Вуч хъсан тир чахъ хъанайтIа гъар са карда тайинвал.
Артух жедай чи уьмуьрдин секинвални ширинвал.
ТIач жеда ви эрзиманар, ттумни такваз бахтунин,
Садра къванни авуртIа на жува-жуваз хаинвал.
19.02.2009

Заз чир хъанач вуч затI ятIа уьмуьрдин кинар,
АватIани гъар жуьредин илимар, динар...
Гъам за, гъам заз ганатIани виш агъзур темен,
Закай хъанва ал ракъинихъ тамарзу чинар.
15.02.2010

Инсан нур хъиз атанва чилин гъар са магъалдиз.
Ам Уьмуьрдин дестек я гъиз тежедай хиялдиз.
Мусибат я, мусибат, ччан чарпайдал алкIана,
Эхиримжи чара яз эвер гунуг ажалдиз.
07.07.2009

Сиягъатри жегъилриз тарсар гуда камалдин,
Гъар камуна чир ийиз гъарамдини гъалалди.
Амал-жамал ччара яз, хъайитIани къижвилер,
Абур эхир рахада инсанвилдин чIалалди.
22.12.2012

Дишегълиди эверайла, гъай тагана акъвазмиз,
Ам вав агат тавуртIани, жув адакай яргъазмиз.
Багъда авай цуькведивай ви утагъдиз къвез жедач.
Жув чIиж хъана багъдиз алад, яргъарилай тавазмиз!
13.09.2010

Инсан дели хъайи чIавуз ава адаз делихана.
Пачагъ дели хъайи чIавуз уьлкве миьхиз иви хъана.
Дунья дели хъайи чIавуз - чаз такурай ахътин макъам!
Амуькдач мад сагъ са затIни, кIус-кIус хъана, вири хана.
14.09.2010

Гъисс тавунмаз гъеле цавун гъайбатар,
КIватIада лекъре чилел вичин къуватар.
ХъайитIа чахъ хци вилер лекъерин,
Аквада чаз сад хъиз вири суфатар.
25.02.2011

Сугъулвили уьлкведа ийизвайла агъавал,
Дуьшуьш жедач ара гуз чуквардик квай чагъа вал.
Уьмуьр пайгар тахъайла, чаз къулайвал жагъидач,
Сад муькуьдал пехил жез, артух жеда гъавгъавал.
22.02.2014

КIандатIа ваз къуллугъ ийиз Керчекдиз,
Къуллугъ ая ашнади хъиз гуьрчегдиз.
Керчекдикай гъатта гейша¹ ийимир:
Вун лукI жеда пIагъ гузвай гъар кепекдиз.
26.02.2011

1. **Гейша** - Японияда чIехи дережадин къунагълухра къуьлер ийиз, маняр лугъуз, атанвай важиблу мугъманрихъ галаз ширин ихтилат-сугъбет тухуз, абурун саки вири игътияжар таъминариз алакъдай устад дишегъли. Бязи мусурман уьлквейра ахътин гъар са рекъай магъир устад дишегълидиз адет яз "уста хатун" лугъуда.

**ХъуьтIуьн этюд
(Райнагъ)**

Къвазва, къвазва лацу жив,
Къвазва ягъиз къацу къив
Ван хъун патал ттарариз
Фенвай кIеви ахвариз,
Япа аваз нуькIрен цIив...

Къвазва, къвазва лацу жив.
Кутаваз зак кIусни кив:
Акъатда гъекъ гатфариз
Гъар кесекдин юрфариз,
Къачуз кIамар селдин цив.

Къвазва, къвазва лацу жив.
Лацу хъанва чIулав шив.
Са вил ягъиз цавариз,
Фена хиял яргъариз,
Рекъева зун, хъуьрез сив.

Къвазва, къвазва лацу жив...
29.01.2014

**Лекърен сувар
(Сонет)**

Эхирни лув гана мукай
Жегъил лекъре уьткъемдиз.
Тик рагарин шуькуь кIай
Сух хъана генг алемдиз.

Гъатна рикIе алпандин цIай,
Багъри чилин ихласвал,
Ада гъиссна гъундуьрдин къай,
ГъакIни руьгъдин хиласвал.

Къе сувар я, лекърен сувар:
Луваривди кхъизва гимн
Пак цавукай датIана.

Акатзава закни лувар -
Гъам гъайбатлу, гъамни лигим!
Вилер лекъерел алкIана.
1962

**Баяш¹
(Айса)**

Мад атана яргъарай зул,
Гъиле аваз ципицIрин кул.
Ахварик ква гъаятда гъул.
КIатIа къуьлер, жибинда пул.

Мад атана яргъарай зул,
Куьк къахари къаз са-са гул.
Къайи жезвач садрани къул,
Ргъаз шурва, гъазуриз чул...

Мад атана яргъарай зул,
Кутаз гъардак ашкъидин фул.
Гида жеда мехъерар бул.
За тIарамна юкъвавай чул.

Мад атана яргъарай зул.
Къачузва за илгъамдин... дул.
1966

1. **Баяш** - бахтлу яшайиш (идиллия).

Гуьзел руш

Ж.-диз

Гуьзел руш, ваз ви гуьзелвал аквазвач,
Я садрани вун жувакай рахазвач.
Вун ухшар я ракъиниз
Фурсни дамах течидай,
Нур цукIуриз вириниз,
Вичиз хийир тегъидай.
Гуьзел руш, ваз ви гуьзелвал аквазвач.

Гуьзел руш, на садни тазвач секиндиз,
Я яб гузвач на рикIерин везиндиз.
Вун ухшар я ичиниз
Сивиз цIаран яд гъидай,
Къакъан тарай килигиз
Садазни гъат тийидай.
Гуьзел руш, на садни тазвач секиндиз.

Гуьзел руш, на къакъуднава ахвар зи,
Заз вун акур гъар са югъ я сувар зи.
Вун ухшар я перидиз
Цаварилай атанвай,
Дуьнмиш хъана манидиз,
Дуьнья тирвал чIанвай.
Гуьзел руш, на къакъуднава ахвар зи.

**Чешмег¹ гъуьлягъ
(Хайсар)**

Хъсан хъана вакай жуваз яр къунач;
"Яр" лагъана, садрани ви тIвар къунач;
Вахъ гъасрет яз за зи хурал тар къунач.
Фена йисар - календарар дегишриз,
Амма вуна ви туьгъметрин хар къунач.

Фена йисар - календарар дегишриз.
Хъанач вавай зун, ви шив хъиз, вердишриз.
Ахъа ийиз закай махар танишриз,
Гъазаблун жез, рикIиз гана азабар,
Бустан хъана ви пелекай биришриз.

Гъазаблун жез, рикIиз гана азабар,
Бахт такуна, беден хъана кIарабар,
Рекъин юкъвал чIкIана ви араба...
Нихъ аватIа женнетдин багъ бегъерлу,
Гъада хъавада ашкъидин туьнт шарабар.

Нихъ аватIа женнетдин багъ бегъерлу,
Ам садрани жедач вун хъиз зегъерлу,
Жеда адан зегъерни кваз - шекерлу!
30.07.2013

1. **Чешмег гъуьлягъ** - чими уьлквейра жедай, чешмегар алайди хъиз аквадай зегъерлу гъуьлягъ (очковая змея ва я кобра).

Савадлуьрин макан Къурушар

Гъажи КЪАЗИЕВ

1920-йисуз Къурушдал савадсузвал арадай акъудун патал сад лагъай лик-пункт тешкилнай. Гуьгъунлай адан биндаллаз гъа йисуз къве классдин школа кардик кутунай ва 1927-йисуз вад классдин школа арадал гъана. 1930-йисуз Къурушдал ирид йисан школа ахъайна. Ана 105 аялди чирвилер къачуз-вай. Идахъ галаз сад хъиз, куьчери хилехъанрин аялриз тарсар гун патал къуд классдин школа ачухна. Ина лагъайтла, 275 аялди клелзавай. Амма и школар чирвилер къачудай къаст авай вири аялар патал бес жезвачир.

Къейд ийин хъи, а йисара Урусатдай чи хурериз дагъвийрин аялриз чирвал гун патал хейлин муаллимар рекъе тунай. Къилди къачуртла, Къурушдал 1939-1941-йисара биологиядин тарсар М.И.-Степановади, математика - А.И.Ситниковади ва урус члалани литературадин тарсар рагъметлу Алискеров Абудер муаллимдин умуьрдин юлдашди (ам миллетдал гьалтайла урус тир) ганай.

Хасавюрт райондин чилерал куьч жедалди Къурушрин хурьре 720-дав агакна квалер авайтлани, юкван школа ахъайнавачир. Аялри чирвилер тамам тушир юкван школада къачуз-вай. Идахъ галаз алакълу яз, хейлин жегъилар колхозриз чубанвилизни дояркавилефиниз мажбур жезвай. Амма клелунихъ лап цигел тирбур, гъар юкъуз 12 км-дин рехъ къвачикай ийиз, Миграгърин юкван школадиз физвай. Къурушвийрикай Миграгъа сифте яз 1950-йисуз юкван школа акъалтларайбурун жергеда Эбилон Сейфуллагъни рагъметлу Мурадов Ибрагим авай. Гуьгъунлай, 1951-йисуз и школа Баглиев Забура, Баглиев Загъраба, Керимов Лукъмана ва Къарибов Медагъади ва 1952-йисуз Алисултанов Межида, Дулуханов Мустафади, Шихалиев Ибрагим, Гъажиев Къилинжа, Гъамзаев Тофика, Къарибов Гъасена, Мирзоев Бегъерчина, Гъажибалаев Судьябега ва Ирахов Шивита куьтягънай.

Къурушдал юкван школа 1951-йисан сентябрдиз ачухнай. школадин сад лагъай директорвилени Муьгъвергандай тир Мурсалов Азима къвалахнай. Аялриз 20 муаллимди тарсар гузвай. Абурукай къилин образование анжах къве муаллимдихъ авай.

Къурушрин аялри даяведилай вилик ва гуьгъунин йисара чирвилер гайи чкадин муаллимдин жергеяра Багъирли Сейфали, Багъирли Муьгъудин, Аллагъярли Къагъриман, Мирзеханов Шемседин, Гъамзаев Шагъаб, Залов Велягъ, Нагъиев Серкер, Нагъиев Сабир, Гъажиев Гъажи, Эфендиев Давуд, Усманов Ягъа, Умаров Бегъер, Къубанов Къубат, Гъафизова Шагъбиче авай.

1952-йисуз къурушвияр Хасавюрт райондин дуьзенлухриз куьч хъана. Хурь кутузвай сифте йисара аялриз тарсар са шумуд чкадал хуси квалера гузвай. Муаллимрикай рахайтла, саки яхцур пешекар патарилай атанвайбур тир. Абурун арада вири миллетрикай авай. Бязи урус муаллими ина чпин къисметар къурушвийрихъ галаз садна.

Цийи хурьре хкажзавай школадин дарамат гъеле эцигна бегъемарнавачир йисара дегълизрани кваз тарсар гузвай. Школада клелзавай аялрин къадар гъа йисара 1500-дав агакълу вахтарни хъанай.

Къурушрин школада 1956-йисуз Дагъустанда сифте яз ученикрин производственный бригадалар тешкилна. И карда гъа йисара школадин директорвиле къвалахай ва школа патал гзаф къулайвилерни цийивилер тешкилай педагогикадин илимдин кандидат рагъметлу Адиллов Адил Къадировичан чалишмишвилер екебур хъанай. Мисал патал, тек са йисуз аялрин бригадади гатун вахтунда 175 агъур манатдин къвалахар авунай. Гъелбетда, колхоздин регъберри чпин патайни школадиз еке куьмекар гузвай. 1966-йисуз колхозди, аялри ял ядайвал, 300 кас патал культурадин макан, кухня, библиотека кардик кутунай. 1975-йисуз Къурушрин аялрин бригадади, къиле бригададин регъбер Алискеров Вейсел муаллим аваз. ВДНХ-да иштиракнай ва буьруьнждин медалдизни лайихлу хъанай.

Школадин бригададин членри къазанмишай агалкъунриз килигна ДАССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Узакдин биндаллаз школадиз Гуьрметдин грамота ганай.

Къурушрин школайрин тарихда директорар яз Гъажиев Мегамеда, Мейланова Адибади, Манафов Шубая, Мегътиханов Наримана, Мурсалов Азима, Баглиев Забура, Адиллов Адила, Къарибов Гъасена, Мамедшагъов Гъамида, Исмаилов Мамеда, Гъажиев Алгъята, Велметов Исмаила (Мегамеда) къвалахна. Алай вахтунда хурьун школайрин директоррин везифаяр Акбаров Имама ва Гъажиметов Ислама тамамарзава.

60 йисан тарихда Къурушрин школада дерин чирвилер ва тербия къачур жаванрикай алай вахтунда Дагъустанда, Россияда, СНГ-да, гъакни дуьньяда твар-ван авай алимар, духтурар, муаллимар, Яракълу Къуватрин къакъан чинерин офицерар, къенепатан крадин министрстводин жавабдар къуллугъчияр, дипломатар, искусстводинни литературадин, журналистикадин, спортдин ва маса рекъерай гъундуьр дережадин пешекарар хъанва.

Къурушрин школа куьтягъай дишегълийрикай тарихдин илимдин кандидатвилени твар къачур сад лагъай дишегъли Баглиева-Гъасанбегова Миреста Жамединовна хъана.

Акълтзавай несилриз чпин къувартарни гъайиф татана чирвилер гайи муаллимрикай чехи пай чи арадай акъатнава, рагъмет хурьрай чпис. Абуру школа къвачел акълдарун патал еке зегъметар члугунай. Гъавилляй школа куьтягъай чехи пай аялар чехи дережайрив агакълна. Алай вахтунда хурьун къве школадини къвалахзавай муаллимар агъадихъ тварар къазвай муаллими тарсар гайибур я: Гъажиев Мегамеда, Вагъидов Эюба, Къарибов Гъасена, Мамедшагъов Гъамида, Примова Людмилади, Асваров Тагъира, Мегамедшерифов Хасая, Султанов Султана, Бекеров Вагъифа, Жаватов Агъасеркера, Алискеров Абудера, Асваров Агъмедагъади, Эскеров Мадера, Гъажиев Гъажиди, Къарибов Медагъади, Салагъов Вагъифа, Гъажибалаев Эждера, Диярханов Мирзеди, Мейланова Адибади, Мурадов Ибрагим ва масабур.

1977-йисалай инихъ Къурушрин хурьре юкван къве школа ава. 1-нумрадин школа, бандитар хатасуз ийидайла, вичин чанни гъайиф татана, телеф хъайи милициядин лейтенант Айдуьн Айдуьнован ва 2-нумрадин школа Афгъанистанда интернациональный буржи тамамардайла телеф хъайи Якуб Эскендарован тварарихъ янава.

60-йисан юбилей жезвай 1-нумрадин школада къенин юкъуз 511 аялди клелзава, абуруз 100 муаллимди чирвилер ва тербия гузва. Абурун жергеяра 4 кас Дагъустандин лайихлу муаллимар (Шихметов Рамиз, Гъажиметов Исамудин, Акбаров Имам, и цларарин автор) ва 26 кас РФ-дин умуми образованидин гъурметлу къуллугъчияр ава.

Конкурс

“Йисан муаллим”

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

И мукъвара Дербент райондин Мамедкъала поселокда республикадин “2015-йисан муаллим” конкурсдин зональный этап къиле фена. Ана Къиблепатан Дагъустандин вири школайрикай анжах ругуд школадин векилри иштиракна: Лизара ТАИБОВАДИ (Сулейман-Стальский район), Антонина СЕМЕДОВАДИ (Дербент район), Резия АГЪМЕДОВАДИ (Ахцегъ район), Алимегамед АШУРБЕГОВА (Табасаран район), Севил ШАГЪЭМИРОВАДИ (Докъузпара район) ва Гуьльмира ЗАКУЕВАДИ (Мегамамдуьруьн район) - ибур вири районрин конкурсдин гъалибчияр я.

Сифте гаф рахуналди, мярекат Дербент райондин къилин сад лагъай заместитель Али ХАСБУЛАТОВА ачухна. Ада къейд авурвал, конкурсдин асул метлеб яратмишунрин къайдада къвалахзавай муаллимриз куьмекар гун, абурун зегъметдин, яшайишдин шартларин дережа хкажун, Дагъустандин хъсан муаллимрин инновациядин педагогвилени тежриба раиж авун тир.

Ахпа ада Дагъустан Республикадин илимдинни образованидин министрстводин приказдалди къиблепатан зонада конкурс тухунин жавабдар везифа Дербент райондин образованидин управленидин начальник Муьгъудин КЪАГЪРИМАНОВАН хиве тунвайди малумаруналди, адаз гаф гана.

- “Йисан муаллим” конкурс - им сада-садан тежрибадикай менфят къачудай мад са рехъ я, - башламишна М.Къагъриманова. - Буш вахт тахъуни ва гзаф учебний сяттер хъуни чаз чи юлдашрин тарсариз лап къериз килигдай мумкинвал гузва, конкурсди чаз гъа и рекъяйни са мумкинвал хгузва. Маса школайрин муаллими гайи устадвилени тарсари гъар са муаллимдин вичи тарсар кыле тухузвай къайдадикай фикир ийиз, адаз къимет гуз тазва, гъар садан вичин къвалахдив жавабдарвилелди, цийи истемешунривди эгечли тазва, цийи къайдаяр жагъурун патал гъевесламишзава.

Конкурс менфятлуодакъ къиле фин патал, тарсар тухудайла, квевай куь алакълунар, чахъ авай къван илимдинни техникадин

мумкинвилер ишлемишна, къалуриз алакълунин патахъай чна кезе вири шартлар яратмишнава, чи гуьзел балайрини чпин чирвилер кезе ачухда ва абур къвалахда кезе сад лагъай куьмекар жедда.

Ахпа ада конкурсанта РД-дин илимдинни образованидин министрстводи ДИПКПК-дин неинки са тежрибалу ва дерин чирвилер авай муаллимрикай, гъакни алимвилени дережа авай авторитетлу алимрикай хъанавай жюридин членрихъ галаз танишарна. Абурун арада авай: Эльвира САЙПУЛЛАЕВА - директор, доцент, Жамилат ИСАЕВА - доцент, Руманият АСЕЛЬДАРОВА - филологиядин рекъяй тербия гунин кафедрадин доцент, Аминат КЪАЗИМЕГЪАМЕДОВА - старший преподаватель, Патимат МЕГЪАМЕДОВА - илимдинни методикадин отделдин методист.

Жюридин тварцихъай анал рахай Эльвира Сайпуллаевади конкурсдин иштиракчийриз агалкъунар хъун алхишуналди, школада мярекат къиле тухун патал вири шартлар яратмишнавайди ва лайихлуда лайихлу чка къадайдини лагъана.

Къве юкъуз къиле фейи конкурсдин мярекатра конкурсанти программадин мярекатар къиле тухвана, чкадин муаллимарни галаз Мамедкъаладин ва Дербент райондин маса школайрин муаллимрин тежриба къалурзавай устадвилени тарсара иштиракна.

Къвед лагъай йикъан нянихъ тешкилатчияр конкурсанта ва тамашачияр къватл хъанвай гимназиядин актовый залда жюриди конкурс акълтарнавайди малумаруналди, конкурсдин иштиракчийриз, тешкилатчийриз, тарсара активнидаказ иштираккай аялриз чухсагъул лагъана.

Нетижаяр къур жюриди сад ва къвад лагъай чкайриз садни лайихлу тахъанвайди ва пуд иштиракчидиз пуд лагъай чкайр ганвайди лагъана. Муьгъудин Къагъриманова пуд лагъай чкайр къур Лизара ТАИБОВАДИВ (Сулейман-Стальский район), Антонина СЕМЕДОВАДИВ (Дербент район) ва Резия АГЪМЕДОВАДИВ (Ахцегъ район) кубокар, дипломар вахана ва абуру Махачкъалада къиле фидай республикадин “2015-йисан муаллим” конкурсда иштираккай твар къазанмишнавайди малумарна.

Твар хкажун патал

ГУЬРУЪШАР

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алай йисан 22-декабрдиз Махачкъалада, “Дагъустан” РИА-дин конференц-залда чи уьлкведин машгъур блогер, общественный деятель, редактор ва корреспондент Антон КОРОБКОВ-ЗЕМЛЯНСКИЙ журналистрихъ галаз гуьруьшмиш хъана. Адахъ вичин дуст, Россиядин чехи компанияр, еке СМИ-яр, гъакни гъукуматдин проектар патал сайттар арадал гъизвай компаниядин директор Дмитрий ЕРШОВНИ галай.

Антон Коробков-Землянскийдин гафарай малум хъайивал, абур Дагъларин уьлкведиз мугъман хъунин мурад гъам культурадин, гъамни бизнестин рекъяй алакълуяр мягъемарунихъ галаз алакълу тир. Мукъвал вахтара абуруз информацияний проект ачухиз кланзава. А проектдин макъсад лагъайтла, блогера туристар желб авун патал пропаганда тухун я. Гъаниз килигна абуру исятда республикада авай гъалар ахтармишзава.

- Кавказ вири девирра итижлу тема я: неинки са политикадин, информациядин рекъерай, гъакни туризмдайни. Сифте нубатда, ина гзаф гуьрчег чкайр ава. Чаз и гуьрчегвиликай виридуньядин клелдайбуруз хабар гуз кланзава. Чи мурад иниз инсанар къведайвал авун я. Виринра фадлай туризмдикай рахазва, амма адал желб авун патал къвалахна кланда. Чи къвалахни гъа и кардихъ - маракълу макъалайралди региондикай хабар гунихъ

галаз алакълу я, - къейдна мугъманди. - Гзаф туристриз гъиниз фидатла, гъи чка гуьрчег ятла чизвач. Чи макъсад рехъ къалурун я. Инсанриз гуьрчег чкайр къалурунихъни абур аквадай шартлар тешкилунихъ хъиз еке важибувал ава. Чи фикирда авай проектди лагъайтла, ахътин ксариз куьмекарда. Дагъустан Республикадихъ акълтлай гуьрчег чкайр гзаф ава: дагълар, гуьл, мукъвара ина къейддай Дербентдин юбилей. Са гафуналди, туристрин фикир желб авун патал кламай къван информация ава, - къейдна блогерди.

Малум тирвал, А.Коробков-Землянский “Блогтур” проект тукълурай кас я. Къейд тавуна жедда, блогердин и проектдиз гзаф инсанри екедаказ итижна, адахъ хъсан нетижа хъана.

- “Блогтур” проект тешкилдалдини, заз, РФ-дин Общественный Палатадин член яз, гзаф чкайра къекъуьн къисмет хъанай, - сугъбет давамарзава мугъманди. - Дугъриданни, жуваз вилералди акуну арадал гъизвай гъиссер виртуальный дуьньадихъ авач. Им акл лагъай чал я хъи, Интернетда таниш хъун сад я, вилералди фена а чка акун - масад. Чи макъсад ахътин чкайрал жезмай къван гзаф фикир желб авун я.

Антон Коробков -Землянскийдин фикирда авай “Молния Кавказ” проект информациядин агентстводи граждандский журналистика вилик тухуниз куьмекарда.

- Чи пландик квай порталдин къвалахда, квевай ва амай вирибурувайни иштиракиз жедда: гъар сада вичиз акур вакиадикай, гуьрчег чкайрикай, къилел атай агъвалатдикай ва ик! мад гъевечи видео ва я макъала чаз ракъуриз жедда, - гъавурда туна блогерди.

2015-йис мукьва жезва

Интернетдай. Гъазурайди - Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алукъзавай цийи йис Рагъкъечидай патан уьлквейрин календардай Цегьрен йис, мадни къейдзавайвал, вили рангунин Кларасдин Цегьрен йис я. "Тамам ихтиярра ам 2015-йисан февралдин вацран юкьвариллай гьатда. Йис санлай къачурла вири патарихъай хъсанди жеда, амма гьар са кардив куьн гьикъван фагьум - фикирна эгечайтлани, садлагана вири риклиз кландайвал къилиз акъат тавунни мумкин я, им гьасятда наразивалдай делил туш", - кхъизва астрологидал машгул алимри. Абурун фикирдалди, алукъзавай йис, Балкандин йисав гекъизгайла, гзаф тафаватлуди жеда. Эгер Балкан са артух къал-къиж гвачирди, гьатта къекъведайлани секин ва такабурулу гьайван ятла, Цегьрен "амалар" вири адаз къаришбур я. Садалагана хьел акатдай Цегьре, лугьудайвал, крчар чилиз ягьайтла, куьн пландик кутунвай крариз, къабулнавай къарарриз мад сеферда килигун лазим къведа. Амма Китайдин гороскопдин вири яржариз хьиз, Цегьрезни яшайишдин жезветдай четинвилер тахьун, хизанда сад-садан гьавурда гьатун ва къвалахда агалкьунар хьун хуш я. Гьавилляй куь вилик эцигнавай еке планар къилиз акъудиз ада чалишмишвалда.

буру лагьайтла, шегьерриз куьн тахьунал дамахда. Къведай йисуз дамахдай са кар мадни ава: астрологрин ахтармишунрин нетижада малум хъанвайвал, Цегьрен йисуз эвленимиш жезвайбурун, яни и йисуз хизанар кутазвайбурун къадарни, 2015-йисуз дуьньядиз къведай аялрин къадарни гзаф жеда. Алимрини астрологри Цегьрен йисуз кутур хизанар виридалай мягкембур яз гьисабзава.

Алимри ва астрологри Балкандин йис зегьметдал гьалтайла четинди яз

члур хъанвай, ханвай шейэр лагьайтла, гьайиф татана гадарун меслят къалурзава. Цегьрен йис жуван хизандин арада ва я виридалайни мукьва дустарин арада къаршиламишун хъсан яз гьисабзава. Гьарайдин ван къилел алай компанияр алукъзавай йисан ярждиз хуш туш: цегь кичле ва къурху жедай гьайван тирди риклелай ракъурмир. Амма им, йифди секиндалказ ацукьна, телевизор "хуьх" лагьай члал туш. Машгулардай гьевчли сегьнейрикай, конкурсрикай, зарафатрикай ибарат программа йисан яржди хушвилелди къабулда. РИКЛЕЛ ХУХЪ: цегьери чпин уьмуьр пис тукьлурзавач, хъсанди незва, "алукьунарни" риклиз чимибур я. Гьавилляй йис виридалайни гуьрчег парталар алаз къаршиламишун меслят къалурзава. Абурни вили рангаринбур, я тахьайтла гьа и рангар квайбур жен.

Суварин суфра...

Эгер санлай къведай йисуз ял ядай вахт атанва лугьузватла, суварин суфра зегьмет члугун тавуна арадал гьиз жедач. 2015-йисан гороскопди санлай вири йисуз тлуьниз пайгар продуктар ишлемишуниз артух фикир гуьн эверзава. Столдал гуьрчег суфра экилягиз (жезмай къван вили рангар квай), квехъ авай виридалайни хъсан къаб-къажа ишлемишиз кагуьлвалмир. Цегьрез як кландайди туш, амма им яклун хуьрекар немир лагьай члал туш. Вечрекай, къазракай, уьндюшкадикай квез кландай къван хуьрекар гьазура. Суфрадал таза хъчар, ярмиш, ниси, къезил салатар, ширинлухар, нек, шур, фу хьун хъсан яз гьисабзава. Емишрикай виридалайни ичерал рикл алайди фикирдай акъудмир. Ичерикай пирог гьазурайтла, мадни хъсан жеда. Хъвадайбурукай лагьайтла, компотар, мижяр, морсар.

Гьихътин парталар чна алуклайтлани, гьихътин тлуьнар чна тлуьртлани, къилинди, чун герек йисан къилляй-къилиз сада-садаз гьуьрметзавай инсанар яз амукьин. Къуй квехъ чандин сагъвал, риклин шадвал, куь къвалера берекатар артух хуьрай, гьуьрметлу газет къелзавайбур!

Цегьрен йисуз

дидедиз хъана:

Юлий Цезарь, Бенито Муссолини, Алексей Толстой, Александр Пушкин, Христофор Колумб, Архимед, Микеланджело, Антон Чехов, Марк Твен, Сервантес, Михаил Зощенко, Оноре де Бальзак, Михаил Горбачев, Борис Ельцин, Михаил Калашников, Семён Будённый, Борис Беккер, Роберт де Ниро, Хулио Иглесиас, Жозефина, Памела Андерсон ...

Гьихътинди жеда

Цийи йис?

Виридалайни хъсанди. Алимрин делилралди, 2015-йисуз гзаф инсанар зурба шегьеррай хайи ерийриз хтунин рекьер ачух жеда. Гьурбатда яшамаш жезвайбуру ахтын вахт алукьнавайди гьиссда, яни Ватандивай яргъара яшамаш жезвайбур ахтын фикирдал къведа хь, уьмуьр сад я, ам гьавайда пучна, датлана "ракьнини кланик" чка жагьурунин рекье акъудна виже къведач, риклиз клан хьайитла, жуван багьри чкадани "са клус фу" жагьуриз жеда. Патарал тефена, чкадал чпин къил хуьзвай-

гьисабзава, вучиз лагьайтла гьайван вич гзаф ялдайди, гзаф парар вичин хивез къачудайди тир. 2014-йисуз ара датлана зегьмет члугуниз мажбур тиртла, цийи йисуз лагьайтла, зигьиндин къвалахдиз еке фикир гун лазим къведа. Им акл лагьай члал я хь, зегьмет члугур ксар патал ял ядай мумкинвал, залан крар яргьал планрик жедай йис алукъзава. 2014-йисан къилляй-къилиз куьне "балканди хьиз ялнатла", и вахтунда квез куь къуватар гьайиф татана, куьне зегьмет члугунатла, къвезвай йис куьди я. Цегьре ахтын инсанриз къулухъди вил вегьедай, авунвай крариз килигдай, абуруз къимет гудай мумкинвал, ахпа, са къадар ял акъадарна, фагьум-фикир хуьвуна, мад виликди-къакъан куклушрихъ, еке гьалибвилерихъ еримешдай къуватар гуда.

Йис гьикл

къаршиламишда?

Алукъзавай гьар са йис инсандин уьмуьрда цийи вакъиа я. Чна гьар сада цийи йисуз цийивилер гуьзлемишзава, хъсанвилек умудар кутазва. Гьавилляй Цийи йис алукьдалди, сифте нубатда, къвале вири патарихъай михъивилер авун, гьар са шей вичин чкадал хьун,

ГОРОСКОП

► **ЦМИЛ КЫФРЕН** (1948, 1960, 1972...) йисуз ханвай инсанар патал 2015-йис са тлимил къалабулух квайди жеда. Абуру йис къилляй-къилди гьахъвал субутариз чалишмиш хьуниз "серфда". И йисуз дидедиз хъанвай ксариз ял ягьизни чир хъана кланда, тахьайтла абурун зегьметдиз къимет жедач. Ялгьуз амай инсанриз, эгер абуру хизан кутаз гьазур ятла, чпин сирер саддай хъсан вахт я.

► **ЖУНГАВДИН** (1949, 1961, 1973...) йисуз дидедиз хъанвайбуру цийи йисуз вилик эцигнавай планар вири къилиз акъатда. Абуруз маса ксарихъ галаз алакьаяр тайинаризни, абурун фикиррихъ яб акализни, чпин крар веревирд ийизни чир жеда. Пулни абуру гзаф къазанмишда.

► **ПЕЛЕНГДИН** (1950, 1962, 1974...) йисуз ханвай ксар къведай йисуз гзаф чуьруькра жеда. Амма и карди абуру чпин къарардал къевиз акъвазуниз, къуватар мягкем хьуниз, вилик эцигнавай крар къилиз акъудуниз куьмекада.

► **КЪУЬРЕН** (1951, 1963, 1975...) йисуз дидедиз хъанвайбуру патал алукъзавай йиса гзаф дегишвилер гьаида. Абуру чпихъ галаз санал яшамаш жезвай инсанрин важиблудвал гьиссда. И кардикайни абуруз гзаф хийир хкатда, абурун яшайиш хъсан патахъ дегиш жеда. Къуьрен йисуз ханвайбуру къведай йисуз чпин уьмуьрдикай гзаф веревирдер ийида, икъван члалвалди къимет тагай гзаф крариз цийи тегьерда килигда.

► **АЖДАГЪАНДИН** (1952, 1964, 1976...) йисуз дидедиз хъанвайбуру 2015-йисуз чпин гьуьндурвал хжажун патал гзаф къвалахда, и карди хъсан нетижа ни гуда. Туьнтвал къалур тавун меслятзава. Гзаф къадар чуьруькри абуруз гзаф къвалахар чирда, амма мукьва-къилийри абуру куьмек авачиз тадач.

► **ГЪУЬЛЯГЪДИН** (1953, 1965, 1977...) йисуз ханвай инсанар патал и йис виридалайни хъсанбурукай сад жеда. Абурулай чпихъ авай кимивилер арадай акъудиз алакьда, абуру чпик цийи хъсан хесетар мадни кутаз чалишмишвалда. Багьри ксарин гзаф ягьалмишвилериллай абуру гьил къачуда, са акъван хъсан тийижир ксарихъ галаз алакьаяр мягкемарда. И крари санлай абурун вири уьмуьрни хъсан патахъ дегишарда.

► **БАЛКАНДИН** (1954, 1966, 1978...) йисуз дидедиз хъанвай инсанар цийи йисуз уьмуьрдивай гзаф къулайвилер къачуз чалишмиш жеда. Тебиатди виклегевал ганвай а ксари четинвилериз регьятдаказ дурум гуда, дустарин куьмекни абурув гьамиша агакьда.

► **ЦИГЬРЕН** (1955, 1967, 1979...) йисуз ханвайбуру патал къведай йис уьмуьрдин гзаф дегишвилер авайди, абуру дуьньядиз килигунин тегьер дериндай дегишардайди жеда. Сагьламвиллиз, азарин вилик пад къунин серенжемриз, гьакни къадардиллай артух пулар харж тавуниз фикир гун меслятзава. Пулдин такьатар дуьз харж авуни девлетлу хьуниз куьмекада.

► **МАЙМУНДИН** (1956, 1968, 1980...) йисуз дидедиз хъанвай инсанар патал и йис регьятди ва хъсанди жеда. Сиясат авун, санай-масаниз куьн хьун, эвленимиш хьун патални 2015-йис лап вижевайди я.

► **КИЕКРЕН** (1957, 1969, 1981...) йисуз ханвай инсанриз масадан рикле эцдайд хесетар ххудун меслятзава, тахьайтла абуру багьрийрин куьмек авачиз амукьда. Ахтын инсанри эгер чпин къилих дегишар тавуртла, абуруз теквилени ва такьатсузвилени "дад аквада".

► **КИЦИН** (1958, 1970, 1982...) йисуз дидедиз хъанвай ксар патал и йис хъсанди жеда: низ чпин уьмуьрда дегишвал тваз кичле туштла, вуж жуван къуватрихъ агьунватла. 2015-йисуз абуру чпин уьмуьрда виридалайни важиблу къарар къабулунин чарасузвал авайдан гьавурда гьатда. Цийи диндихъ ва теориядихъ галаз таниш хьунни, абуру чпин фикирар дегишарунни, мумкин я. Алукъзавай йисуз абуру чпин багьрийриз датлана куьмекар гана клан жеда.

► **КЪАБАНДИН** (1959, 1971, 1983...) йисуз ханвай инсанар патал йисан сад лагьай пай са артух бахтуни гьаидайди тахьайла, абуру авай гаф гьамиша чинал лугьуни са акъван хъсан нетижайрал гьин тийидайди аннамашда. Абуру бязи вахтара авайвал лугьун тавун хъсан тирдан гьавурда гьатда. И кар фикирда къуналди, къвед лагьай паюна абуру хейлин хилерай агалкьунар къазанмишда, абурун лаяхвилер аквада.

Нумрадиз чар

Ада зун ажалдин кърмахрай акъудна

Хазран КЪАСУМОВ,
РФ-дин журналистрин Союздин член

Мукъвара зун, жув яшамш жезвай Эминхурьяй Къасумхурел квалалахал ("Куьредин хабарар" газетдин редакциядиз) фидайла, авариядик акатна, машин куквар, жуваз хасаратвилер хъана. Дуьшуьшдай гьалтай ксари жув-жувакай хкатнавай зун райондин ЦРБ-диз тухвана. Гьа сифте декьикайрилай захъ духтур-травматолог Демир Ягъибегович СИЙИДМЕГЪАМЕДОВ багъри касдихъ хъиз гелкьена, медицинадин рекъай вири жуьредин куьмерка гана.

Пешедал рикл алай, квалалахдин девлетлу тежриба авай духтур-травматолог тир Демир Ягъибеговичан хуш рафтарвили, меслятри заз дарманрилай, ягъай рапарилай тлимил куьмек ганач.

Дуьз лагъайтла, вич неинки са заз, гьакл гзаф маса инсанризни хъсан инсан, духтур яз чизвай Д. Сийидмегъамедовакай заз газетдиз са хъсан макъала кхъиз клан хъана. Амма духтурди разивал ганач.

- Я стха, за авур ахътин са кар-квалах авач, за анжах жуван везифа я кьилиз акъудайди, - лагъана Демир Ягъибегович.

Завай лугъуз жеда: ада зун ажалдин кърмахрай акъудна. Идай за Д. Сийидмегъамедоваз, гьаклини травматологиядин кабинетдин медсестра В. Агъмедовадиз, медсестраяр тир Р. Шагъбазовадиз ва Ф. Ильясовадиз, ЦРБ-дин гьуьрметлу коллективдин кьиле акъвазнавай, ана квалалах девирдин истемешунрихъ галаз къадайвал тешкилнавай Максим Ханбалаеваз риклин сидкьидай чухсагъул лугъузва.

Къуй куь гъиликай виридаз куьмек хъурай, гьуьрметлу духтурар!

Вири коллективди кхъена

Башир ШИХМУРАДОВ,
Теймур ГЪАБИБОВ

2014-йисан подписка кьиле фидайла, Тагъирхурьун-Къазмайрал алай виликан аялрин квалалах (детдомда) квалалахзавай 10 хизандини "Лезги газет" йисанди кхъенай, и кардикай газетдани чапнай. Чухсагъул почтадин кьуллугъчийриз - чав вири нумраяр агакьарна. Ци чи коллективда са хизан артух хъхъанва. 2015-йисан подписка ийидайла, а касди "зунни куьн хътин лезги я, зи твар сифте кхъихъ!", - лагъана. Сагърай ихътин халис лезгийри!

Багъри газетдикай чпин фикирар лугъун тлалабайла, риклиз хуш жедай ихтилатар авуна гьар сада.

МЕГЪАМЕДСАЛИГЪ. - Я стха, газетдин кьимет хъаж хъанва, ам гьикл кхъидайди я лугъудайбурни авачиз туш. Гьар гьикл ятлани, багъ-

наяр тавуна, жуван члалал рахазвай газет кхъин тавун айиб я.

ЭСЕДУЛАГЪ. - За газет ци сифте я кхъейди. Ам клелайла, икьван члалалди кхъин тавун пашман хъана. Жув руьгдин гьихътин емдикай магърум хъанатла, къатлана за.

ЖАРУДИН. - Дуьз лагъана Эседулагъа. Жуван дидед члалал кхъенвай, дуьньядин, уьлкведин хабарар, хъсан мана авай макъалаяр клелайла, жувни гьанра кьекъейди хъиз жезва. Аферин газетдин кьуллугъчийризи!

Дишегълияр квалалин-къан кайванияр я. Чаз абурун ихтилатарни гзаф бегенмиш хъана. Сагъ, шад ва бахтлу хъуй чеб балайрин кьилел!

РАГЪАНАТ. - Цийи йис алуькдалди, куьчейра жуьреба-жуьре шейэр хъиткьинарзава. Яраб а диде-бубайриз пулунин къадир авач жал? "Газетдикай вуч хийир

ава? Вири телевизордай аквазва", - лугъузва бязибур. Бес чи аялрив чи лезги члал хуьз тадачни? И рекъай "Лезги газетди" еке куьмек гузва, дуьз рехъ кьалурзава.

ФАРИЗА. - Башир халу, чна газет гьамиша кхъида. Чаз газет бегенмиш я. Амма чна вирида ви ва Теймуран халкъдин медицинадай макъалаяр гуьзетзава, "Къацу аптека" кардик куктун тлалабзава.

ГУЬЛНАЗАР. - Заз вири лезги халкъдиз лугъуз кланзава: чна кхъена, куьнени кхъихъ "Лезги газет"!

Чпин фикирар гзафбуруз лугъуз кланзавай. Чун гъавурда акъуна: мажибар екебур туштлани, вирида сад хъиз, йисан подписка ийида. Эгер вун халисан лезги ятла, чи гъевчи коллективдин эвер гуни вак руьгь кутада. Къуй жуван халкъ, Ватан клан хъунин гьиссер гужлу хъурай! "Къацу аптека" мад куь кьуллугъда акъвазда.

Къалабулух акатзава

Абулашим РАМАЗАНОВ,
Хив райондин Цналрин хуьр

Макъаладин кьил акурла, бязибур алапат хъанвани, вуч къалабулух я лугъунни мумкин я.

"Лезги газет" датлана кхъизвай, клелзавай, адал рикл алай инсанрик гьакъикъатдани неинки къалабулух, гьам-хажалат акатзава.

Рагъметлу Ражидин Идаятович Гъайдарова гъафтедин йикъарикай вичиз хемис югъ иллаки багъа я, гьикл хъи, а юкьуз квалализ, рак ахъайна, азиз мугъман - "Лезги газет" кхъезва лагъанай.

Зазни гьакл я. 1960-йисалай газет кхъизвай, клелзавай, адахъ галаз алакъа хуьзвай кас яз хъайила, масакла гьикл жеда къван?!

Хив райондин Цналрин хуьре багъри газет датлана кхъизвай ксар

гзаф ава. Икьван члалалди, са четинвални авачиз, чал газетар жуьмя юкьуз агакьзавай. Почта хкиз, вахт-вахтунда газетар кхъиз, абур яргал рекъерай хкиз, пайиз, аялрин пособияр, субсидияр, экверин, газдин кепекар агакьариз, хейлин маса квалалахарни гьакъисагъвилелди кьилиз акъудиз, халкъдин кьуллугъда Мегъамедэминов Жамалдин акъвазнавай. Халкъди адаз куьрелди Жора лугъузва. Жамалдин - Жора акурла, чак гьевес акатзава, - кьейдзава хуьруьнвийри. Архитрин хуьруьз, Хивдиз, четин рекъеризни, гъавайрин кьулайсузвилеризни килиг тийиз, вичин балкланни гъаз ам датлана и рекъера аквадай. Цлемуьжуд йисуз зегъмет члугуна. Са шумудра и цларарин авторди, Ш. Шабатова, Р. Велибегова адан четин зегъметдикай, члугъвазвай жафайрикай "Лезги газетдизни" кхъенай.

Къачузвай мажиб вацра 2200 манат... Члехи хизан галай и касди са шумудра почтарин гьакимриз арза авуна. Мукъвара зунни, "Лезги газетдин" штатдик квачир корреспондент я лагъана, Хивдиз фена, почтунин члехидахъ галаз хейлин ихтилатар авуна. Жорадиз кьве кепек хуш патал члугъвазвай зегъметар бадгъавая фена.

- Чавай са затлани жедач. Чи ихтиярда вуч ава, халу? - лагъана члехида. Члехибур гила Махачкъалада, Мегъарамдхуьре ава. Гъабуроз арза ая, газетдиз кхъихъ. Белки, кар арадал кьвен.

Белки лугъуз, подпискадин вахт секинди акъвазнавач, мукъвара куьтягъни жезва эхир. Жамалдинни кьве кьвас са чапатла туна акъвазнава: "За пулсуз, кепекрихъ гьикъван вахтунда квалалахда?" - лугъузва ада. Мад низ арза хъийида тла, чазни чизвач. Икл амуькьайтла, цийи йисалай чун рикл алай газетрикай, журналрикай магърум жеда.

Ван авуна
КъанлуАбул АШУРАГЪАЕВ,
муаллим

"КЪАНЛУ" гаф чи члала аваз низ чиди шумуд асирар ятла. Ятлани адан мана дегъиш хъанвач: хатадай ва я къастунай инсан кьейи кас, яни къан хиве авайди. Гьикъван риклиз хуш туштлани, къанлувал цуьк ахъайиз, емиш къаз, къвердавай гумрагъ жезва. И кардин кьилин тахсиркарни инсан вич я, къанунар кваз такъазвай, къадарсуз ихтибарлувили алдатмишзавай, руьгдин къуват авачир, игътият квадарнавай. Тлимил яни дуьньядал "дустар" ягъайбур, хуьзвай гьуьлягърини вагъши гъайванри бамишарайбур, кукварайбур. Ихътин къанлуьриз мумкин я инсанри са акъван ихтибар тавунни. Амма ахътин къанлуяр ава хъи, чеб дустар яз къалуьриз, абур

на хъи, садра плагъусдин къатлар гумачирла (абур чна кимерилай кватдай), клерец тарцин пешер члугуна. Зи сивихъ къевез башламашна, клвачел акъвазиз хъхъанач, ярх хъана. Гьа и легъеда заз акъуна хъи, чил цавуз фенва, тарар кьилихъди акъвазнава.

Бейни квахъна гьикъван вахт хъанатла, зи риклел аламанач, амма зун зал хтайла, кьил тлазвай, рикл хуьтуьл хъанвай, вилерикайни рангадин чархар карагъзавай. Ихътин гьалда авай заз зун рекъиз кичлелзвай, гъавилляй мад члугъвадч лагъана, жува-жуваз гаф гана. 55 йисан кьене за зи гаф хвена. Плагъус лугъудай зегъримардиз мад гардан клир хъуьнуач. А къанлудин есирдай акъатай югъ кьенин югъ заз зегъметда галатун, нефес кун вуч затл ятла чир хъанач. И ихтилат ахъаяйла, зал хуьрейбурни хъана, 2-класда авай аялди плагъус

инсандин гьар са жуклум агъуламшдай - вахтсуз агъа дуьньядиз рекъе твадай. Ахътин къанлуьрик наркотикар, ички ва тенбек акатзава. Гъайиф хъи, и ашкара кардал амал тийизвайбур тлимил туш.

"Лезги газетдин" 27-ноябрдиз акъатай 48-нумрадин 3-чина "Кьилин редактордин гаф" чапнава. А "Гафни" Агъариза Узаирович САИДОВА "Жуван душман жемир куьн" статьядалди делилламишнава. Ада чаз кьенин йикъаз веревирдлу-даказ килигдай ва тарихдиз менфятлу сиягъатдай мумкинвал гузва. Авторди вичин макъаладин 2-абзацда кхъизва: "Тенбек... Адан ватан Америка тир. XV асирда анай ам Европадаз, XVII асирдизни Россиядиз акъатнай". 3-абзацда - Инсаният тамам XV асирда плагъусар члугун тавуна яшамш хъана. Гьакл ятлани, гьуьгъуьнлай тенбекди вири дуьнья кьуна. Дарман хъиз ишлемишай тенбек яваш-явашдиз инсандин чан къачудай зегъердиз элкъвена, - давамарзава ада. Акл ятла, ам къанлу я. Инсафсуз ва амалдар къанлу. Ахътиндаз маса суд-дуван авач. Авайди тек са инад я - негъ авун.

Авторди зи риклел са дуьшуьш хкана. Члехи классра клелзавай аялри сифтегъан классра авай чун плагъусдик кутуна. Абуру, итимвиллин лишанар акатнава лугъуз, чи тарифарни ийидай. Бязи вахтара чаз абур чи темягъ физвай базардин плагъусарни гудай. Гьа икл зунни а зегъримардилай аслу хъана. Акл аслу хъа-

гдаруни алапат авурбурни. Заз лагъайтла, ам негъ авуни зи ва хизандин сагъламвал, квалалин харжияр хвейиди фадлай ашкара тир.

Зи риклел ихътин макъамда Етим Эминан "Рекъидайла лагъай члал" шиирдин гафар кхъезва:

*И дуьнья са фана багъ я,
Куьне кьез гьуьрмет ая тлун.
Гъаз фидайди вад юк! агъ я,
Шейтландиз лянет ая тлун.*

Агъариза Узаировича вичин макъаладиз гъавайди ахътин кьил ганвач. Инсан вич-вичин душман хъана кландач. Мержан хътин уьмуьр атлас краривди безетмишна кланда. Сагъламвиле вичиз душманвал авун садрани къабулдач. Гъавилляй члехи шайри чаз гьуьрмет сагъламвални безетмишзавай къаш тирди лугъузватла?

Яргъал тир Америкадай атай а тенбек-шейтандив ажалдин дергес гва. Чун адав акладариз тун дуьз жезвани, инсанар?! Пашман гьакъикъат къалурзава авторди. Зун ададай гзаф рази я. Зи, са зи ваъ, фикирар ачухарнава ада. Мадни, статья а кардалди тафаватлу я хъи, сад лагъайди, адаз халкъвал хас я. Кьвед лагъайди, ам мектебра классдин сятерал, классдилай кьеце тухузвай квалалах ишлемишиз жеда, вучиз лагъайтла ам саданни-къевдан квалалах туш. Авторди халкъ хабардар ийизва.

Куьне, гьуьрметлу газет клелзавайбур, Етим ЭМИНА лагъайвал, "Шейтландиз лянет ая тлун" гафар риклелай ракъурмир.

Булахдин яд гъана

Эйзудин САЙДУМОВ

Дагъда авай Дарклушрин хуьруьз, Къелегъ твар алай чкадай 7 км. мензилдай булахдин яд гъана санбар йисар я. И булахдин яд гатун вахтунда бес тахъуниз килигна, Рчаб клама авай Фекъид булах, хуьруьнви Уружев Акимани и цларарин авторди 1 км 200 м мензилдай гъана. Булах гъидайла, Татархан хуьрляй тир тракторист Пашаев Серезади, Киличев Айнудина ва

дарклушви Керимов Тимура куьмерка гана. Гила Дарклушрин хуьре 3 булах хъанва: Къелегъ булах, Фекъид булах ва тлелбиатдин Клуь булах. Булахри хуьр гуьрчегарда. Фекъид булахдини чи хуьрел мешреб гъана.

Инал са куплетни кхъин кутугнава.
Рагар атлуз, къалуьрна гадайри зур,
Вун Земземдив гьуьжетиз кье я гъазур,
Ви дад акваз кьеьеда мугъманар агъзур,
Дарклушвийрин сабур я Фекъид булах.

Конкурсдиз

Дербент - 2000

Шегьер - музей

Дербент шегьер музей я. Ам VI асирда эцигна. Адан тIвар "Баб-аль-абваб" - пак чка тир. Ина авазва: минаретар, мискинар, куьг-не гьамамар, хандин мавзолей ва маса памятникар. Исятда инсанар Кавказдин и шегьердал - кьеледал гзаф тажуб я.

Дербент Дагъустандин, гьакIни Россиядин икьван кьадим тарих авай тек са шегьер я. Дербентдин 2000 йисан сувар РФ-дин Президент В.В.Путинан Указдалди вири Россиядин халкьари кьиле тухуда.

Дербент - им дуьньядин асул пуд дин гегеншдиз чукурай центр ва Европадинни Азиядин цивилизацияр сад-садал гьалтзавай чка я.

Дербентдин памятникрик акатзава: "Нарын-Къеле". Кеферпатай ва кьиблепатай "Нарын-Къеледилай" Каспий гьуьлел кьван физвай кьве цал. И цларин кьакьанвал 7-8, гьаркьувал 2,5-3,5 метр я. Гьар цлак пуд-пуд варар ква. Цларин арада 4-5 гектардин чил ава.

Дербент шегьердин рагьакидай патан кьерехда, Жалгьандин дагьдин рагьэкечидай патан гьуьне квай чкада эцигнавай кьеледин амукьяр фикир желбуниз лайихлур бур я. Кьеледик кьве варар ква. Кьеледин

цларин ярговал 700 метр я. Къеле шегьердин вири чкайрилай хьсандиз аквазва. Кьеледин кьеняй шегьердиз чинебан рехь физва. Са сеферда арабри, гьа рекьай шегьердиз фена, ана авай хазарар кукварна, абурив Исламдин дин кьабулиз туна.

Дербентдин кьеледи агьзур йисара шегьердин агьалияр монголринни татаррин, Тимуран кьушунрикай, арабрикай, персерикай, хазаррикай хвена.

VIII асирда Дербентда арабри эцигнавай Жумья-мискин дегь девирдин памятникрикай виридалайни хьсанбурукай сад яз гьисабиз жеда.

Дишегьлийрин гьамамдикай шегьерэглийри гилани менфят кьачузва. Итимрин гьамам саки пудай кьве пай чиликай атланва.

Дербентдиз 1989-йисуз государстводин тарихдинни архитектурадин ва художественный музейдин - заповедникдин статус гана. Дербентдин памятникрик ЮНЕСКО-дин кьаюмвилек кваз хуьзвайди я. Гзаф памятникар гьеле чилин кланик кума.

1960-йисуз Дербентда илимдинни реставрациядин махсус мастерской ачухнай. Са куьруь вахтунда и мастерскойди шегьердин памятникар чIур хьуникай хьунин хейлин кьа-

лахар авуна, абур 11-16-асирра авай жуьреда туькхуьрна. "Нарын-Къелени" чкадал хкидайла гзаф шейэр жагьана.

1813-йисуз Дагъустан Россиядик экечна. Культура, экономика хкаж, шегьерда агьалийрин кьадар артух хьана.

Октябрдин революцияди инсаниятдин тарихда цийи девир ачухна. 1926-йисуз Дербент шегьердин мукьварив шуьшеяр акьудай "Дагогни" завод эцигна. Заводда Советрин Союздин 21 миллетдин векилри кьвалахзавай. 1920-йисуз сарикай гьалардай "Дагюн" фабрика кардик кутуна. 1932-йисуз Балугьрин консервирдай чIехи комбинат кардик акатна. Шегьерда гьакIни агьалийриз кьуллугьдай 10-дав агакьна комбинатар кардик квай. Дербентда Дагъустандин районар кьвалахдай пешекарар гьазурдай училищелар ачухна. Дербентдикай ракъун рекьерин гьалкьа хьана. Анай автомобилрин "Ростов-Баку" рехь фена. Анай Дагъустандин районриз ва Россиядин гзаф шегьерриз автотулар физва. Шегьерда агьалийрин кьадарни артух хьана.

Алай вахтунда Дербентда 2000 йисан юбилейдин суварин вилик реставрациядин кьвалахар физва. Кьеледин цлар, минаретар, мискинар, куьгьне куьчелар ва маса чкаяр кьайдадиз хкизва.

Дербент, вичин архитектурадал, археологиядал, памятникрал гьалтайла, чи вири халкьарин туризмдин центр хьанва.

Абдул ЛАТИФОВ, Мегьарамдхуьруьн I нумрадин СОШ-дин ученик

Дуьньядин халкьарин хуьрекар

Лимонрикай кекс

- Герек продуктар:
- 4 кака,
  - 300 гр шекердин песок,
  - 90 гр набататрин ягьлу,
  - 250 гр гьуьр,
  - чайдин пуд тIуруна авай разрыхлитель,
  - чайдин тIурунин са пай кьел,
  - 120 мл нек,
  - хуьрек недай кьве тIуруна авай лимондин миже,
  - ракъунай янавай кьве лимондин хам,
  - чайдин тIуруна авай ванилдин экстракт.

Духовка 180 градусдин ифирда. Кекс чразвай кьапунивай ягьлу гьуьлда ва гьуьр кьвахда. Какайрик шекердин песок какадарна, абур хкаж жедалди тIур яда. Набататрин ягьлу вегьена, мадни хуькуьр хьийида. Гьуьр, разрыхлитель ва кьел хь-

вегьна, тIур хьияда. Нек яда ва мадни хьсандиз хуькуьрда. Лимондин миже, ракъунай янавай адан хам ва ваниль алава хьувуна, тини кьапуниз чада ва 40 декьикада чрада.

Вечрен хурун як

духовкада

- Лазим продуктар:
- 400 гр вечрен хурун як,
  - кьве кака
  - хуьрек недай са тIуруна авай некледин чарар,
  - са помидор,
  - тIямдиз килигайвал кьел ва истивут.

Як духовкада чрадай кьапун эцигна хьиз, тIямдиз килигайвал кьел ва истивут вегьеда. Некледин чарар какадик какадарна, тIур яна, якIун винелай чада. Винелай элкьвейдаказ атланвай помидор эцигда. Як виликамаз 200 градусдин ифирнавай духовкада 30-40 декьикада чрада.

Гьазурайди - Ж.ГЬАСАНОВА.

Конкурсдиз

Дербент - 2000

Заз Россиядин лап кьадим Дербент шегьердин гележег гьихьтинди хьана кланзава?

Зун, Ибрембегов Мурад, 9 "б" - классдин ученик, Сулейман-Стальский райондин НуьцIуьгьрин хуьрай я. За кьадим Дербент шегьердин 2-нумрадин школа-интернатда сад лагьай классдилай клелзава. Исятда зун 9-классда ава. Чун ина вири миллетрин аялар дуствилелди, стхавилелди яшамиз жезва ва чна лап хьсандиз клелзава.

Кьадим Дербент шегьерди кьведай йисуз вичи 2000 йисан юбилей кьейдзава. А вакьиадик чна чи пайни кутазва.

Чи школа-интернатдикайни сад-кьве гаф лугьун тавуна жедач, вучиз лагьайтIа гьамни Дербент шегьердин тарихдик, культурадик, образованидик вичин пай кутазвай са хел я. Исятда чи 2-нумрадин школа-интернатда цийи директор, биологиядин илимрин кандидат Асаилов Рагьман Алимуратович кьиле аваз, девирдихь галаз кьадай ремонтар авуна, хьсан цийи мебелралди столовой, спортзал, кабинетар тадаракламишнава. Яни аял-

риз хайи кьвале жагьин тийидай хьтин кьулай шартлар гьам клелуниз, гьам ял ягьуниз яратмишнава. Кьадим Дербент шегьердин 2000-йисан юбилей кьаршиламишуник чна чи пай хьсан клелунралди, классдилай кьеце тухузвай мярекатра - конкурсра, олимпиадайра - активдаказ иштиракуналди кутазва.

И мукьвара чна лезги чIалан тарсуна (дидед чIалан муаллим Эмиралиев Б.И.) "Заз Россиядин лап кьадим Дербент шегьердин гележег гьихьтинди хьана кланзава?" темадай сочинение кьхена. Гьа ихьтин темадай чи халкьдин рикI алай "Лезги газетди" конкурсни малумарнава лагьайла, зун генани кьелем гьиле кьуниз мажбур хьана ва са куьруь махьала кьхена кьез ракъурзава.

Кьадим Дербент шегьер, за клелзавай 2-нумрадин школа-интернат заз и 9 йисан кьене хайи ватан кьван клан хьана ва, заз чиз, ада зи уьмуьрда еке, рикIелай тефидай гел тада. Дербент шегьердин гележегдикай

лагьайтIа, сад лагьайди, чаз, кьезмай жегьил несилриз, адан девлетлу, агьзур йисарин тарих, культура, адетар чир хьун лазим я. Кьадим Дербент шегьердин гележег лап хьсанди, экуьди, цуьк акьудзавайди хьун патал гьар са дербентэглиди, гьам гьевечиде, гьам чехида - гьар сада вичи кьвалахзавай, клелзавай, алишверишзавай чкада кьайда тун, заз чиз, лазим я.

Террористрикай, наркоманрикай ва маса кьайда чIурзавайбурукай азад хьун патал законар хуьзвай органриз гьарда вичивай жедай куьмекар гана кланда. Кьадим Дербент шегьердин гележег хьсан хьун патал чун жуван Ватандал, чIалал рикI алай кьанажагьлу инсанар яз тербияламиш хьун герек я.

Мурад ИБРЕМБЕГОВ, Дербент шегьердин 2-школа-интернатдин 9"б" классдин ученик

Абдул АШУРАГЬАЕВ

Гьинва вун?

Гьар гьафтада мугьман я вун кьвализ зи, Тахтайла, тек жезва гьиссер, гьинва вун? Сабур гузва на секинсуз рикIиз зи. Зи секинвал хуьзвай аскер, гьинва вун?

Чанни гуда за вун хьтин мугьмандиз, Михь экв гур гьар са касдин имандиз, Кьуват я вун илгьамдавай амандиз. Заз багьа тир назик сесер, гьинва вун?

Аквазва заз: вун гамунин сачах я, Алмас гьава, такабур дагь, кьишлах я, Лезгистандин чилин тIямлу булах я. Сугьуьрлу тир абукевсер, гьинва вун?

Хуьзва вуна чи адетар, кьилихни, Кутан тийиз я намусдик синихни, Гаф чрайла жедач вавай илихни. Уяхиз эл, тежер серсер, гьинва вун?

Хважамжамдин рангар я ви фикирар, Гьахьлур я теклифзавай жигьирар,

Халкьдин тIал-квал ийизвай лап кьезилар, Гьар келима тир са эсер, гьинва вун?

Куьз ятIани вахьай зи вил атIузвач, КIелзава за, руьгьди бесрай лугьузвач, Вал кьару тир я зи гуьзуй ацIузвач. КIантIа хьурай кьежей мецер, гьинва вун?

Вун зи халкь я, зи чил я, зи нефес я, Уьмуьрдал рикI хьунин чIехи гьевес я, Девлет кландач, са вун акун заз бес я. Бейни яни кьакьуд тежер, гьинва вун?

Шадвилерин тIаратI я кье, пакани, Заз акурвал тамам миллиз алани? Гилани вал Шалбуздун зар алани? Берекатлу кьуьлуьн бегьер, гьинва вун?

Лепе хьтин Самурдин гьахь кьужахда, Зи майилри вил тунва ви панагьда, Гьамишалугь ава зун ви суракьда, Хиял сечме, кьастни мермер, гьинва вун?

Фикирдизни яш кьезвач вун галачиз, "Лезги газет", ви тIвар мецел алачиз, Вуч ийидай хьанайтIа вун авачиз? Гьетерин рекIв, ракъинин хьвер, гьинва вун?

Вун хьфизвай кьвале лезги руьгь жеда, Кьутармишдай чIал, пайгьамбар Нуьгь жеда, КIанивал гвай, ислягьвал гвай лиф жеда, Чи бубайрин мецин бегьер, гьинва вун?

Ви авазда - зи уьмуьрдин жавабар, Тайин жезвай тагана гьич азабар. Гьил кьазва на жедай чIавуз татабар. Пакаман яр, экуьн сегьер, гьинва вун?

Вун галачиз зи илгьамар рекьизва, Ашкьи - гьевес, усал хьана, рекьизва, Гьавилляй за гьар йисуз вун кьхизва. Ачух я ваз зи рикIин пер, гьинва вун?

Кьхихь, дустар, миллетдин тIвар алайди, Вуч ама чахь? Тек гьам я чаз амайди, Бахтлу хьурай "Лезги газет" авайди. Чи арайра твамир сенгер, гьинва вун?

Декабрь, 2014-йис

Еке агалкьун

ПУТАР ХКАЖУН

ЧИ КОРР.

Са тимилахт идалай вилик Германиядин Гамбург шегьерда путар хкажунай ветеранрин арада дуьньядин кьенквечивал къазанмишун патал акъажунар кьиле фенай. Ана Англиядай, Къазахстандай, Литвадай ва Россиядай тир спортсменри чпин устадвал къалурна. Чна вичикай икван члавалдини хабар гайи, алай вахтунда Цийи Уренгойда яшамш жезвай гьепцегьви **Надир МЕГЪАМЕДШЕРИФОВА** ва акъажунар кьиле медаль къазанмишна. Сад лагъай юкьуз чи ватангьлиди яргъи циклдай 24 кг-дин пут хкажна, амма адалай къулухъ вичин устадвал къалурай къазахви спортсменди вадан гзаф хкажуналди, 1-чка къазанмишна. Надир Мегъамедшерифов лагъайтла, 2-чкадиз лайихлу хъана. Кьвед лагъай юкьуз, классикадин двоеборьедай ("толчок" ва "рывок") чи ватангьлиди вичин вилегьвал къалурна, вичелай вилик масад акатдай мумкинвал ганач. Ада кьизилдин медаль къазанмишна. Россиядин хянавай командади ва чемпионатда къазанмишай 1-чкадик, шаксуз, гьепцегьви спортсмендин лайихлу пайни ква. Гуьгьунин чемпионат лагъайтла, Ирландиядин Дублин шегьерда кьиле фида.

Гила чи ватангьли Надир Мегъамедшерифован агалкьунрин "киседа" вири санлай 96 медаль хъанва. Еке агалкьун тебрикунихъ галаз санал, чаз Квехъ алукузавай 2015-йисуз мад ва мад агалкьунар хъана кланзава.

Набут аяларни желбзава

Д.ШЕРИФАЛИЕВ

ШАХМАТАР. Къадим заманада Индистанда арадал атай ва IX-X асирра Урусатда малум хъайи и къугъун инсандин руьгьдинни фикир-фагъумдин мумкинвилер гегеншарзавай спортдин кьетлен жуьре я.

И мукьвара Ахцегъа **Агъариза РИЗАЕВА** вичин магъледин аялар патал хуси квалера хушуналди шахматрин клуб ахъайнавайди малум хъайила, чун аниз фена.

- Шахматрал гъвечи-члехи, сагъ-набут - вирибурувай къугъваз жеда, - суьгьбетзава А.Ризаева. - Шахматрал зун гьеле мектебда келзавай йисарилай машгъл я ва 1973-йисуз и рекъай спортдин мастервиле кандидат вилин дережади акъатна.

Ахцегъа шахматрал рикл алайбур пара аватлани, са къадар вахт хъана райондин спорткомитетди артух фикир гун тийиз. Дугъри я, РД-дин Халкьдин Собранидин депутат Владимир Ашурбегова са вахтунда райондин шахматрин клубдиз къаюмвална: шахматар, махсус сятер пишкешна, са шумудра турнирар кьиле тухвана.

Ахцегъа шахматрал рикл алайбур пара аватлани, са къадар вахт хъана райондин спорткомитетди артух фикир гун тийиз. Дугъри я, РД-дин Халкьдин Собранидин депутат Владимир Ашурбегова са вахтунда райондин шахматрин клубдиз къаюмвална: шахматар, махсус сятер пишкешна, са шумудра турнирар кьиле тухвана.

- Эхиримжи йисара лагъайтла районда шахматрин спорт саки квахъиз акурла, жув яшамш жезвай Пельтуьйрин магъледин аялар хъайитлани куьчедин пис таьсирдикай хкудунин мураддалди, за жуван квалера са гъвечи клуб ачухна хъиз, абуруз шахматар къугъваз чирун кьетина, - суьгьбетзава А.Ризаева. - Аялар ашкъилудакъа къугъваз ва, диде-бубайрини чухсагъл лугъуз акурла, зи итиж-гьевес мадни хкаж хъана, месэладиз фикир гун патал райондин руководство хабардарна.

Ахцегъ райондин муниципалитетдин кьил Осман Абдулкеримова вичелай алакьдай куьмекер авуналди, алай вахтунда районда шахматрин клуб арадал хканва ва чна "Возрождение" фондунин къаюмвилек кваз кваллахзава, шахматар къугъуналди набут аялар желбуниз иллаки кьетлен фикир гузва.

Республикадин спортдин даяхар

Гъазурайди - Рагнада **РАМАЛДАНОВА**

Эхиримжи йисара адет хъанвайвал, алатзавай йисузни РД-дин физический культурадин ва спортдин министерстводи виридалайни хъсан нетижаяр къазанмишай республикадин 10 спортсмендин тварар къуна.

Республикадин физический культурадин ва спортдин министерстводин сайтди хабар ганвайвал, 2014-йисуз неинки са Олимпиададин, гьакни олимпиададинбур тушир жуьрейрайни чпин устадвал ва акъалтлай хъсан нетижаяр къазанмишай спортсменрин тварарни раижнава. Ахтынбур тайинардайла, сифте нубатда, 2014-йисуз дуьньядин, Европададин ва Россиядин спортдин майданра къазанмишнавай агалкьунар фикирда къуна. Ик, абуру къазанмишнавай чкадила аслу яз, очкояр ганва, абурун бинедаллаз виридалайни хъсан спортсменарни тайинарнава. Кьилди къачуртла, азаддаказ къуршахар къунай **Абдусалам ГЪАДИСОВ** ва **Абдулрашид СААДУЕВ** тафаватлу хъана. Иманмурза Алиеван ва Шамил Омарован гьилик вердишвилер къачузвай ва чпин устадвал хкажзавай и спортсменри акъатзавай йисуз мумкин тир къван вири жуьредин

акъажуна чпин гьунарар къалурна. Абурухъ гьар садахъ 2400 очко ава (Россиядин чемпионатда - 400, 2-чкаяр, Европададин - 500, 1-чкаяр, дуьньядин 1500, 1-чкаяр). Абурун жергедик **Мегъамед КЪУРБАНАЛИЕВНИ** акатнава. Ада лагъайтла, вири санлай 800 очко (Россиядин чемпионатда - 300, 3-чка, Европададин - 500, 1-чка, тренер Шамил Рашидов) къазанмишнава. Азаддаказ къуршахар къунай **Бекхан ГОЙГЕРЕЕВА** (750 очко, тренер - Олхузор Минтулаев) ва **Исмаил ГЪАЖИЕВА** (630 очко, тренер - Пахрудин Залибеков) къазанмишнавай агалкьунарни тариф авуниз лайихлур я.

Хъсан "цудан" жергеда алай йисуз вичин къуватар греккьинримлуьйрин жуьреда къуршахар къунай ахтармишай **Билал МАХОВНИ** гьатнава. Мегъамед Гьусейнован ва Ханкалав Гъажимегъамедован гьилик вичин устадвал хкажзавай ада дуьньядин чемпионатда 3-чкадиз лайихлу хьуналди, санлай 1200 очко къазанмишна.

Дзюдодал машгъл жезвай **Камал ХАНМЕГЪАМЕДОВА** дуьньядин чемпионатда 3-чка къуна. И нетижайди тренер Садикъ Абдулован гьилик вердишвилер къачузвай адаз республикадин виридалайни хъсан 10 спортсмендин жергеда гьатдай мумкинвал ва 1200 очко гъана. И сиягьдик квай амай пуд спортсменни дзюдоистар я: **Абдула**

КЪУРАМЕГЪАМЕДОВ (1900 очко, тренер - Асельдер Мегъамедов), **Малик КЪУРБААНОВ** (1600 очко, тренер - Гъабиб Мегъамедов) ва **Шагбан КЪУРБААНОВ** (1200 очко, тренер - Газимегъамед Агьмедов).

Олимпиададинбур тушир жуьрейрай виридалайни хъсан 10 спортсмендин арада паратхквондодай Камал Биярсланован гьилик вердишвилер къачузвай **Севиля АБДУЛОВА** 1-чкадал ала. Ада 2014-йисуз санлай 610 очко къазанмишнава. И сиягьдик мадни акатнава: **Мегъамед ИСАЛДИБИРОВ** (600 очко, тренер - Иманпаша Умаханов), **Марьям СЕЛИМГЕРЕЕВА** (550 очко, тренер - Арслан Биярсланов), **Басир АБАКАРОВ** (550 очко, тренер - Мегъамед Мегъамедов), **Зайнутдин АТАЕВ** (500 очко, тренер - Тагьир Мегъамедов), **Тимур АЛИЕВ** (490 очко, тренер - Гъажимуррад Рамазанов), гьар сада 400 очко къазанмишай **Рамазан СУЛЕБАНОВ** (тренер-Шамил Алибатыров), **Султан АЛИЕВ** (тренер-Камил Булатов), **Тагьир МЕГЪАМЕДОВ** ва **Юсуп ЮСУПАЛИЕВ** (къве спортсмендини тренер Гъасан Алибекован гьилик вердишвилер къачузвай).

Цийи йисан вилик квай йикъара РД-дин физический культурадин ва спортдин министерстводи виридалайни хъсанбурун жергеда гьатнавай спортсменар шад гьалара къабулда.

Хъсан нетижаяр жезва

Хазран **КЪАСУМОВ**

СССР-дин спортдин мастер **Абдулнасир МЕГЪАМЕДКЕРИМОВА**, спортдин мастервиле кандидатар тир **Мурад** ва **Шагь МУРАДАГЪАЕВРИ** кьил кутуналди 1989-йисуз Эминхуьре азаддаказ къуршахар къунай, гьакл спортдин маса жуьрейрайни твар-ван авай спортсменар, Россиядин, Европададин ва дуьньядин чемпионарни призерар майдандиз акъатна.

Хуьрйи акъатай машгъл спортсменрикая яз завай кемпо-каратэдай дуьньядин чемпион **Эльмар ГЪАЖИМЕГЪАМЕДОВАН**, каратэдай Европададин ва 4 сеферда Россиядин чемпион **Услар ФЕРЗАЛИЕВАН**, къайдаяр авачир женгерай Россиядин чемпион, дуьньядин Кубокдин месияр **Ислам** ва **Муса РАМАЗАНОВРИН**, азаддаказ къуршахар къунай дуьньядин чемпионатдин призер **Жабраил СЕФЕРБЕГОВАН**, Украинадин чемпион **Лазим САИДОВАН**, РФ-дин спортдин мастерар тир **Рустам МУРАДАГЪАЕВАН**, **Камил МЕГЪАМЕДКЕРИМОВАН**, **Максим АЛИМОВАН**, армспортдай Россиядин чемпион **Славик ГУЬЛМЕТОВАН** ва масабурун тварар къаз жеда. РД-дин чемпионар ва призерар хъанвайбурун къадар 10 касдила виниз я.

Гъа ихътин хъсан нетижайриз, агалкьунриз килигна 2011-йисуз хуьре азаддаказ къуршахар къунай ДЮСШ ачухна. Анин директор, Къазахстан Республикадин лайихлу тренер **Абдурнасир Мегъамедкеримова** чаз лагъайвал, спортшколада 10 касди тренерар-муаллимар яз кваллахзава.

Турнир кьиле физвай вахт

ДЮСШ-ди Къасумхуьрел, Цийи Макъарал, Эминхуьре, Вини Хъартасрик, Кьулан Стлалдал, Зизика ва Агъа Стлалрин-Къазмайрал филиалар ачухнава. Санлай къачурла, анра 210 касди азаддаказ къуршахар къунай вердишвилер къачузва ва чпин устадвал хкажзава.

Республикада ва адалай къеце тухузвай турнирра Эминхуьруьн жаван пагьливанри хъсан нетижаяр къалурзава. Идалайни гьейри, спортсменрин устадвал хкажунин мураддалди хуьре турнирар, дуствилдин гуьруьшар кьиле тухузва. Ик, эхиримжи 2 вацра хуьре Дербент ва Кьурагъ районрин, Мегъарамдхуьруьн райондин Тагьирхуьруьн, Сулейман-Стальский райондин Зизикрин хуьрерин командайрихъ галаз дуствилдин гуьруьшар тухвана, хуьруьн 5 спортсменди

Мегъарамдхуьре тухвай республиканский турнирда иштиракна.

И йикъара, йиса авур кваллахдин нетижаяр кьун яз, Эминхуьре ДЮСШ-дин кьенквечивал патал азаддаказ къуршахар къунай турнир кьиле тухвана. Ана филиалра тухвай акъажуна гъалиб хъайи 105 спортсменди иштиракна. Абурун арада республиканский ва Виророссиядин, гьатта международный турниррин гьалибчиярни призерар авай. Гъавилия абурун арада акъажунарни кьизгьиндаказ кьиле фена.

Турнирда 1, 2 ва 3-чкаяр къур спортсменриз ДЮСШ-дин директор А.Мегъамедкеримован къулар алай дипломар, кьиметлу пишкешар гана. Кьилдин спортсменриз "Лап хъсан техника къалурунай", "Гъалибвилехъ ялунай" грамотаярни гана.

Океанрин арада къанал туькьурда

Никарагуада Атлантический ва Тихий океанар сад-садахъ галаз алакъа ийидай, гимияр къекъведай цийи къанал туькьуриз башламишнава. Идан гъакъиндай Ассошиэйтед Пресс агентстводи хабар гузва.

Китайдин НКND Group компанияди туькьурзавай цин рехъ Панамский къаналдиз ухшар авайди хъун лазим я. Никарагуадин регъбер Даниэль Ортегади, миллетдихъ элкъвена телевиденидай рахайла малумарайвал, проектди Никарагуада ва вири Центральный Америкада экономикадин гъалар дибдай дегишарда. Президентди хиве къурвал, къанал туькьурдай вахтунда тебиатдиз лап тими зарар жеда, къаналди вичи лагъайта, улкведин саки миллион агъалидиз къвалах гуда.

Планламинавайвал, къанал Брито вацц Тихий океандиз авахъзавай чкадила Атлантический океандиз авахъзавай Пунта-Горда вацун сивел къван фида. Имартдин яръгивилел 278 километр жеда. Абурукай 105 километр Никарагуа вирай фида, къаналдин деринвал 26-30 метрдиз, гъаркъувални 230-530 метрдиз барабар жеда. Къаналдай гимияр санихъай-масанихъ фидай вахтунди 30 сят тешкилда. Са йиса къаналдай 5 агъурдалай гзаф гимияр ахъаюн планламинава. Гуьзлемишзавайвал, цин цийи рекъи региондин гъуьлерин рекъерал алай четинвал алудда. Къанал 2019-йисан сифте килера ишлемишиз вахъун планламинава. 2029-йисуз ам тамамдаказ туькьурна куьтягда. Проектдин къимет 40 миллиард доллардиз барабар я.

Никарагуадин къанал туькьурин фикир гъеле XVI асирда арадал атанай. XIX асирдин эхирра проект уьмуьрдиз куьчуьрмишун патал са шумуд компания тешкилнай, амма сакъани лазим тир къадар пул къватлиз алакъачир. США-дин гъукуматдин куьмекдалди гимияр къекъуьнин дуьньядин игътияжар тамамдаказ къилиз акъудзавай Панамский къанал туькьурайдалай гуьгъуьни Никарагуадин къанал туькьурин рикълелай алатна. XX асирдин эхиррай Панамский къаналдидай гимияр къекъуьнин кар бажармишиз тахъайла, Никарагуадин къанал туькьурин игътияж мад арадал атана.

Сирияда автобус тергна

Сириядин Идлиб вилаята гъавадай гъужумай вахтунда школадин автобус тергна. Агъа къан 4 школьник телеф, 10 аялдал хирер хъана, хабар гана 23-декабрдиз Аль-Арабия агентстводи.

Автобус Идлиб вилаятдин Джуббас хуьруьн патав Сириядин ВВС-рин гъужумдик акатна. Телеф жедайбурун къадар гзаф хъун мумкин я, гъикъ лагъайта залан хирер хъанвайбуру ава. Агентстводи хабар гайивал, автобусда аваз хъайи вири ученикрин яшар 10 йисалай гзаф туш.

Ислен юкъуз Идлиб вилаята Сириядин гъукуматдин къушунри террориствилин "Джебхат ан-Нусра" дестедай тир чуьлдин 13 командир яна къена. Вилкрай Ливандин Аль-Манар телеканалди хабар гайивал, Идлиб вилаята авай военный аэродром къун патал боевикри авур чалишмишвилерин вилик пад гъукуматдин къушунри къуна, нетижеда цудралди террористар яна къена.

Идлиб вилаятдин чехи паюнал исламистрин "Фронт ан-Нусра" дестедай тир боевикри гуьзчивалзава, гъа са вахтунда гъукуматдин къушунри гъа ихътин тивар алай и вилаятдин меркез чпин гъиле къунва.

Сирияда граждандяе 2011-йисалай давам жезва. Башар Асадан гуьзчивилик квай къушунар Сириядин азад армиядиз, "Исламдин госуларстводиз", "Фронт ан-Нусрадиз" ва маса дестейриз акси акъвазуниз мажбур жезва. ООН-дин делилралди, Сирияда чуьрук башламиш хъайи сифте йикъалай, ам къуд йисуз давам жезва, къве виш агъурдагъа инсанар телеф хъанва.

Полициядин иштираквал аваз

Мексикада Сан-Фернандо шегъердин (Тамаулипас штат) полицияди 2010-йисуз "Лос-Сетас" наркокартелдин буйругъдалди Центральный Америкадин улквейрай тир 72 мигрант яна къина иштиракна. Идан гъакъиндай Мексикадин генеральный прокуратуради раиж авунвай документра лугъузва, хабар гана Ель-Универсал газетди.

2010 ва 2011-йисара мигрантар яна къинай, гъакъни 193 кас чуьнуьхунай ва абур яна къинай шак физвай Сан-Фернандодай тир са шумуд полицейский къунай. Икъван чавалди силсдин делилар раижнавачир. Чкайрин СМИ-рин делилралди, чкадин 17 полицейскийди мигрантар къуна, абур "Лос-Сетосдин" гъиле вугана ва гуьгъуьнлай и ксар яна къина иштиракна.

26-сентябрдиз Игуала шегъерда итимрин педагогвилин колледждин 43 студент чуьнуьхна. Абур бандитрин гъиле вугана ва гъа чавалай инихъ абур гел галачиз квахъайбуру яз гъисабзава. Икъван чавалди гел галачиз квахъайбурукай анжах са касдин амукъаяр жагъанва.

Москвадиз атун теклифна

США-дин президент Барак Обамадин Россиядин край къилин советник Селест Уолландера малумарайвал, Америкадин регъбердиз Москвадиз теклифуниз ада гъеле

"ваъ" лагъанвач. И кардин гъакъиндай ада 22-декабрдиз Россиядинни Америкадин алакъайриз талукъ куьруь суьгъбет авур вахтунда лагъана, хабар гузва ТАСС-ди.

Уолландеран гафаралди, алай вахтунда теклифдиз "килигзава" ва, гъихътин къа-

рар къабулдатла, гъелелиг малум туш. Вилкрай Лацу къвалин патав гвай Милли хатасузилдин советдин векил Марк Строха малумарна хъи, "мукувал тир гележегда президентди Россиядиз фин планламинавач".

24-декабрдиз малум хъайивал, Москвади Америкадин регъбердиз Ватандин Чехи дъаеда гъалиб хъана 70 йис тамам хъунин шадвилера иштирак авун патал теклифнава. Ихътин теклифар Гитлераз акси коалициядин улквейрин регъберриз, гъа гъисабдай яз США-дин, Великобританиядин ва Китайдин регъберризни рекъе тунва.

Президентрин арада меслят хъанва

Россиядин, Украинадин ва Франциядин президентар Владимир Путин, Петр Порошенко ва Франсуа Олланд, гъакъни ФРГ-дин канцлер Ангела Меркель телефондай рахунар авур члавуз 24 ва 26-декабрдиз Минскда меслятдин десте гуьруьшмиш хъунин гъакъиндай икьрар хъанва. Идан гъакъиндай Кремлдин пресс-къуллугъда малумарна.

"Украинадин къиблединни рагъкъе чдай пата чуьрук къайдадик кухтунин месэлайрай фикирар лугъун давамарна. Рази жедай гъалда къейд ийиз къанзава хъи, эхиримжи йикъара сад-садаз акси терефри, санлай къачурла, гуьлле гун акъвазарунин къайдадал амалзава", - лугъузва малуматда.

Рахунрин иштиракчийри Украинадин рагъкъе чдай пата гуьлле гун акъвазарунин режим хуьнин, залан яракъар яръгъаз акъудунин ва агъалириз мергъаматлувили куьмек гунин важиблудвал хиве къуна ва чуьрукдин терефриз политический диалогдин рекъеваз финиз эвер гана. Гъа са вахтунда улквейрин регъберри, гъакъни сада-садаз есирар вахунин ва Минскдин протоколдин маса пунктар къилиз акъудунин къвалах активламишуниз эвер гана, къейдна вичин нубатдай яз Елисейский дворецда.

Рахунар къиле фидай вахт Петр Порошенкодин Твиттерда тестикъарна. "Нормандиядин форматда" аваз къиле фидай рахунрин вахтунда меслятдин десте и гъафтедин ислен ва жуьма йикъара гуьруьшмиш жедайдан гъакъиндай икьрардал атана", - къхъена ада.

Украинадин президентдин пресс-къуллугъда тестикъарайвал, улквейрин регъберар са шумуд йикъалай телефондин рахунар давамарунин икьрардал атанва.

Ислягъвилдин рахунра ДНР-дин патай официальный векил Денис Пушилина Минскда къиле фидай гуьруьшда иштирак ийиз гъазур тирди лагъана, гъа са вахтунда ада къейдна хъи, Донецкда икьрарин гъакъиндай гъеле са шейни чизвач. Вичи-вич малумарнавай ЛНР-дин векил Владислав Дейнегоди "Цийивилер" РИА-диз вич теклифдин чар атанмазди гуьруьшдиз фидайдан патлахъай малумарна.

Рекъем

• DSM Group-дин делилралди, йисан сифтедилай Россиядин дарманар **7,7 процентдин** багъа хъана.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 54,57 манат,
1 евро - 66,75 манат,

къизил (1 гр) - 2069,34 манат,
гимииш (1 гр) - 28,23 манат.

ИНТЕРНЕТАЙ.

Гъазурайди - Шагъисмаил ГЪАЖИМИРЗОВ

19-декабрдиз Донбасда чуьрук къайдадик кухтунин рекъай меслятдин дестедин векилри видеоконференция къиле тухвана. Анал Минскда жедай гуьруьшдин йикъан месэлаяр веревирдна. Къилди къачуртла, терефрилай есирар дегишар хъувунин гъакъиндай икьрардал къез алакъна.

ДНР-дин регъбер Александр Захарченкоди 20-декабрдиз малумарайвал, Киевдин властриз рахунар къиле тухуз къанзавач. 21-декабрдиз малум хъана хъи, и юкъуз Минскда планламинававай гуьруьш къиле фенач.

Украинадиз кредит гуда

Виридуьньядин банкди Украинадиз электроэнергетика вилик тухун патал 378,4 миллион доллардин къадарда аваз кредит гана. Идан гъакъиндай 23-декабрдиз международный организациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

Такъатар электропередачарин системадин пайгарвал хкажун патал ва санлай электроэнергиядин базар хъсанаруниз харжда, гъавурдик кутуна банкда. Белоруссияда, Молдавияда ва Украинада Виридуьньядин банкунин региондин директор Чимъо Фана къейд авурвал, Украина патал энергетикадин хилехъ еке метлеб ава, и кредитди "энергопередачарин милли сеть кардик кухтаз куьмек гуда" ва энергетикадин рекъай улкведин хатасузвал хкаждай мумкинвал гуда.

18 йисан вахтуналди чара авунвай кредит Украинадиз куьмекдин сергъятра аваз чара авунвайди я. Адан къадар 3,5 миллиард доллардиз барабар я. Алай вахтунда и такъатрай 2,5 миллиард доллар чара авунва.

30-апрелдиз Международной валютадин фондунди къайдадик кухтадай stand by программа хъсанди яз гъисабна. Адан сергъятра аваз Киевди къве йисуз 17 миллиард доллар къачуда. И программадай тир сад лагъай транш 3,16 миллиарддин къадарда аваз Украинади майдиз къачуна, къвед лагъайдини (1,9 миллиард доллар) - сентябрдиз.

3-декабрдиз Евросоюзди макрофинансрин куьмекдин къвед лагъай программадин сергъятра аваз 500 миллион евро ахъайна. И кредит 2014-йисуз Киев макрофинансрин сергъятра аваз хуьнин жигъетдай къвед лагъайди ва эхиримжиди я. 20-майдиз Украинади 100 миллион евро, 17-июндизни 500 миллион, 12-ноябрдизни 260 миллион къачуна. Гуьгъуьнин куьмек 2015-йисан гатфариз гуьзлемишзава. Евросоюзди Украинадиз мад 250 миллион евро гун планламинашзава. Санлай къачурла, Украинадиз гузвай куьмекдин къадар 1,61 миллиард евродиз барабар жеда.

22-декабрдиз Украинадин гъукуматди Европадаин инвестициядин банкунихъ галаз кредитрин гъакъиндай къве икьрар кутлунна. Сад лагъай займдин къадарди 500 миллион евро, къвед лагъайдани - 200 миллион евро тешкилда.

Эхиримжи вахтара Украина, ТЭС-ра къванцин цивин бес тежезвайвилей, энергетикадин рекъай къитвилер хъунал расалмиш жезва. 1-декабрдидай улкведа гагъ сана, гагъ масана электроэнергиядикай хкудзава.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание,
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЪИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Факс (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д.Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К.М. КАЗИМОВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М.А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А.Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
З. БАБАЕВА

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 18.00

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада гьазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин куче, 6.

Тираж 7924

Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательстводал амал авунал гузчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекъий РФ-дин Федеральний къуллугъдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.
ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петров проспекта, 61,
7-мертеба.

Ⓒ - И лишандик квай материалар гьакъидихъ чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БНК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Адаз чухсагъул лугъузва

Жамиля ГЪАСАНОВА

КЕЗИМОВА Тамам Эмиржановнади (шикилда) Дербент райондин Мамедкъала поселокдин участковый больницада кивалахиз саки къад йис къван я. Аялар хадай отделенида акушерка яз кивалахзавай адалай неинки санал зегъмет чулгузвай коллективда, гьакӀ пациенткайрини разивал ийизва, Тамам духтурдин тарифарзава. Мецел ширин, гьилел къезил ада низ чӀида и къад йисан вахтунда гьикъван аялар къабулнатӀа ва кивачел залан дишегълийриз куьмекнатӀа.

Тамам Эмиржановнадин ерибине Ахцегъ райондин Смугъулрин хуръай я. Докъузпара райондин Авадандин юкъван школа хъсан кьиметралди акъалтарай ада Каспийскда медицинадин училищеда келна.

- За geleждин пеше анжах акушервилихъ галаз алакьалу ийидайдакӀ гьеле мектебда келзамаз фикирзавай, - лугъузва ада. - Цийиз дуьньядал къевзвай бицекар къабулун, абурхъ сифте йикъара гелкъуьн ва кивачел залан дишегълийрин гьалдикай хабар къун, абурун

сагъламвал хуьнин къаравулда акъвазун - бес идалай хийирлу, важиблу маса пеше авани?

Адан зегъметдиз больницадин руководстводини лайихлу кьимет гузва. Адахъ гьурметдин грамотаяр ва чухсагъулдин чарар ава.

Тамам Эмиржановнадихъ вичихъни чешнелу хизан ава. Уьмуьрдин юлдаш Мурадахъ галаз абур кьуд аялди тербия гузва. Чехи кьве велед - Кезими Сайида - медицинадин институтдин студентар я. Лейлиди 5-классда келзава. Бици Мадинадин йисни зур я.

Чаз Тамам Эмиржановнадихъ вичин кивалахда мадни еке агалкъунар хъана кланзава.

Селекторный совещанидай

Дагъустанда авай Роспотребнадзордин Управленидин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Агъмед ОМАРОВА Роспотребнадзордин федеральный къурулушдин регъбер Анна ПОПОВАДИ Цийи йисан мярекатриз, РФ-дин субъектра грипддинни ОРВИ-дин месэлайриз талуькарна тухвай селекторный совещанида иштиракна.

Цийи къайдайралди, Кремлдин Государственный Дворецда Вирироссиядин Цийи йисан ёлкадал къевзвай вири аялриз рапар ягъун (прививкаяр) авун лазим я. И мярекатда аялрин санитариядинни эпидемиологиядин месэлайриз еке фикир гузва. Гьа са вахтунда аялрин санитариядинни эпидемиологиядин хатасузвилел уьлкведин вири регионра тухузвай мярекатрани гузчивалун Роспотребнадзордин управленирин хиве ава.

Дагъустанда авай управлениди Цийи йисан суварин вахтунда аялрин санитариядинни эпидемиологиядин хатасузвал хуьнихъ элкъурнавай са жерге серенжемар кьиле тухванва. ГьакӀни ракъун рекъин улакърай Кеферпатан Кавказдин Роспотребнадзордин управленидиз Кремлдин Дворецда авай Вирироссиядин Цийи йисан ёлкадал физвай аялрин тешкиллудестейрал медицинадин рекъий, рекъе тьунар гунал гузчивал тухуниз талуьк, Дагъустан Республикадин Гьукуматдиз, Махачкъала шегъердин администрациядиз, РД-дин министерствойризи ведомствойризи аялар патал тешкилзавай Цийи йисан мярекатрикай хабар гуниз талуьк чарар ракъурнава.

23-декабрдиз Дагъустандай 77 кас, гьа жигъетдай яз аялрин духтур-педиатр Москвадиз фенва. Рекъе делегациядиз виликамаз туькьурнавай менюдай чими тьунар гунни тешкилнавай.

Гьар гьафтада Роспотребнадзордин Дагъустандин управлениди ийизвай ахтармишунрай, республикада грипддик ва ОРВИ-дик азарлу хуьнин гьалар эпидемиологиядинди туш.

Къенин юкъуз лечебно-профилактический идараяр грипддик ва ОРВИ-дик азарлуяр къабулуниз гьазур я, яни герек атун мумкин тир вири къуватринни такъатрин гьазурвал акунва. ОРВИ-дик начагъвилер артух хъайитӀа, медицинадин алава персонални желбдайвал я.

Роспотребнадзордин федеральный къуллугъдин лабораторияр тестиькарнавай делилрай, 2003-йисалай инихъ птичий грипп А (H5N1) акатай 668 касдикай кьейи 393 дуьшуьш ва а грипп А (H7N9) акатай 458 касдикай чангайи 175 дуьшуьш кьейднава.

Камалдин хазинадай

Ишреф ЖАВАТОВ

- ✓ Ахмакъ зарафатрин нетижаяр писбур жседа.
- ✓ Жуван тариф авун каци тум къекъуьрай мисал я.
- ✓ Чехи бедбахтвал алудиз гьечли шадвилини куьмекда.
- ✓ Халкъдивай кверех хъайиди тарцелай аватай пеш хьиз я.
- ✓ Тар дуьлури хуьда, инсан ярар-дустари.
- ✓ Намуссуз жседалди кьиникъ хъсан я.
- ✓ Севрехъай катна, асландал расалмиш хъана.
- ✓ Гатуз юкъваз гьекъ такъудайдаз хуььтлуьз фул къведа.
- ✓ Такабурлу клекрелай цлакулар фад фида.

Къунне кхьенвани? Редакциядиз телер

Цийи йис патал "Лезги газет" кхьиник чпин хуси такъатралди пай кутазвай рухваярни рушар чахъ хейлин авайди, и йикъара къевзвай чарари хьиз, телери, зенгерини раиж ийизва.

ИНГЪЕ АБУРУКАЙ БЪЯЗИБУР

ДГТУ-дин ректор Тагъир Абдурашидович ИСМАИЛОВ: - 51 экзemplяр хайи газет кхьенва!

* * *

"Арси" ЗАО-дин генеральный директор Владимир Ашурбегович АШУРБЕГОВ: - "Лезги газет" цийи йисуз чи карханада вири лезгийри клелун патал чна 50 экзemplяр кхьенва!

* * *

Каспийскда яшамаш жезвай шегъердин электросетрин къилин инженер Абдулвагъаб Гьамидович ЛАЧИНОВА Мегъарамдхуьруьн райондин Гъепецегърин хуьре яшамаш жезвай вичин багърийриз (7 касдиз) ва шегъерда авай багърийризи (3 касдиз) вичин хуси такъатрихъ газет йис патал кхьенва!

* * *

Каспийскда яшамаш жезвай карчи Расим ИСМАИЛОВА Ахцегъ райондин Ялахърин хуьре ва Махачкъалада авай вичин багърийриз 10 газет кхьенва. Пенсионерриз ва гзаф аялар авай хизанриз редакциядайни кхьин патал мад 5 агъзур манат рекъе тунва .

* * *

ДГТУ-дин профессор Идрис Абдуллаевич ОРУЖЕВА "Лезги газет" вичи кивалахзавай кафедрадин илимдин къуллугъчияр патал, редакциядай вахчуз, 37 экзemplярдин пул агакъарна.

* * *

РД-дин Счетный палатадин чехи къуллугъчи Сиражидин Шамсудинович АГЪМЕДОВА чпин идарада къуллугъзавай ва хейлин маса лезгийр патални 15 экзemplяр "Лезги газет" кхьенва!

* * *

Махачкъаладин Советский райадминистрациядин къилин заместитель Сабир ЮСУПОВА 15 экзemplяр "Лезги газет" кхьена. Къунне кхьенвани?

Пенсионерриз муштулух

Россиядин Пенсийрин Фондуни хабар гузвайвал, къведай йисан январдин пенсияр вахтундилай вилик - алай йисан 27-декабрдилай гуз башламышдайвал я. Россиядин зегъметдин ва социальный рекъий хуьдай министр Максим ТОПИЛИНА лугъузвайвал, пенсионерри январдин пенсиярни декабрдиз къван къачуда.

Амма къведай йисан февралдилай пенсияр са къадар - тахминан 10 процентдив агакъна - артух жеда.

Законодательствода къалурнавайвал, россиявийрин пенсия йиса кьве сеферда - сад лагъайди 1-февралдилай, къвед лагъайдини 1-апрелдилай жакъзава. Гьа са вахтунда февралдин пенсияр артухарун патал 112 миллиард манат герек жезва. Идан гьакъиндай вице-премьер Ольга ГОЛОДЕЦА хабар гузва.

Цийи йисан каникулар

Зегъметдин Кодексдин бинедаллаз 1, 2, 3, 4, 5, 6 ва 8-январь кивалах тийидай суварин йикъар - Цийи йисан каникулар - яз гьисабзава; 7-январь - Рождество Христова (Исус Христос хайи югъ); 23-февраль - Ватан хуьзвайбурун югъ; 8-Март - Виридуьньядин дишегълийрин югъ; 1-Май - Гатфарин ва Зегъметдин Сувар; 9-Май - Гьалиблин Югъ; 12-июль - Россиядин Югъ; 4-ноябрь - Халкъарин садвиллин югъ. Идалайни гьейри, суварин югъ ял ядай киш ва я гьяд йикъарал гьалтзаваз хъайитӀа, ял ядай йикъар Гьукуматди гьисаба кьур гьийикъал хъайитӀани хутахда.

2015-йисуз чна январдин каникулриз 11 югъуз - 1-январдилай 11-январни кваз - ял яда. Ял ядай йикъар тир 3, 4-январь (киш ва гьяд йикъар) 9-январдал ва 4 майдал (мумкин тир 12-январь ваъ) жкида. Адалай гьуьгъуниз 21-февралдилай 23-февралдал, 7-мартдилай 9-мартдал, 1-майдилай 4 майдал ва 9-майдилай 11-майдал, 12-июндилай 14 июндал къван ва 4-ноябрдиз ял яда.

Идалайни гьейри 15-сентябрдиз Дагъустандин халкъарин садвиллин ва йиса гьалтзавай йикъариз килигна, Сив хуьнин ва Къурбанд суварин йикъарани ял яда.

Хабар це

КВЕВ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТ" МУС АХГАКЪЗАВА?
Хемисдиз, жуьмядиз, кишдиз, гьяддиз, ислендиз, саласадиз, арбедиз? -
Шегъер, район, хуьр къалура -
Жуван тӀвар, фамилияни -
ТӀалабзава атӀана редакциядиз рахкурун.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми уьмуьрдин юлдаш
БАЖИХАНУМ
кечмиш хуьнихъ галаз алакьалу яз тарихдин илимрин доктор, ДГПУ-дин профессор Эфенди Таривердиевич Аквердиеваз ва рагъметлудан амай багърийриз башсагълугъвал гузва.